

27219

T. C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEKÖĞRETİMDE YABANCI DİL ÖĞRETİMİ ve SORUNLARI
(FIRAT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Teknik Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ

Tez Yöneticisi
Doç. Dr. A11 GÜLER

HAZİRAN - 1993
ELAZIĞ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Bu çalışma ..... tarihinde aşağıda belirtilen jüri tarafından oybirliği / oyçokluğu ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

(Ad - soyad)

(İmza)

Başkan : .....

Üye : .....

Üye : .....

ABSTRACT

Teaching a foreign language has always been one of the aims of Turkish universities. To reach the standards of developed countries in science, technology, art etc. and to follow new scientific developments in every area are the reasons that make learning a foreign language important and necessary. In addition to these reasons, people need to learn a foreign language to be able to get a good job.

There are some problems dealing with foreign language teaching at university level in Türkiye. These are; the level of knowledge the students bring with them to the university, the lack of motivation of the students to learn a foreign language, insufficiency of teaching hours per week, insufficiency of teaching methods the teachers use and the absence of the equipment such as language laboratory, video, tape recorder etc. Large classes are also one of the factors preventing foreign language teaching effectively.

One of the steps to be taken to get success in foreign language classes is to change the whole system dealing with foreign language lessons. There should be a preparatory school for the first year. The necessary equipment such as language laboratory, video, tape recorder etc. should be ensured. Teaching hours should be increased. The teachers should use modern teaching methods based on psychological and educational learning theories. Instead of using a single method, it should be preferred to use the suitable sides of every method. Four basic skills (listening, speaking, reading and writing) should be taken into consideration. and equal importance should be given to these skills.

ÖNSÖZ

Yükseköğrenim gören birey için Batı yabancı dillerinden en az birini bilmek, günümüz dünya koşullarında artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Gerek bilim ve teknolojiye meydana gelen gelişmeleri takip edebilmek, gerekse hızlı bir değişim süreci içinde bulunan dünyaya uyum gösterebilmek açısından, yabancı dil bilme ve öğrenme giderek önem kazanmaktadır.

Bu durumun verdiği bilinç ile, ülkemizde yabancı dil eğitimi ilköğretim kurumları dışında, eğitim-öğretimin her aşamasında zorunlu hale getirilmiştir. Ancak, yabancı dil öğrenme ve bilmenin öneminin farkına varılmasına rağmen, bu konuda, bugün sayıları oldukça az olan bazı orta ve yükseköğretim kurumları dışında, ne yazık ki yeterli düzeye ulaşılamamıştır.

Bu araştırmanın amacı, Fırat Üniversitesi'nde uygulanmakta olan yabancı dil eğitim-öğretiminin yeterli olup olmadığını, yeterli değilse nedenlerini ortaya çıkarıp, sorunlara çözüm önerileri geliştirmektir.

Araştırmaya bir çok kişinin eleştirileri ve katkıları olmuştur. Başta, bilgi ve tecrübesinden çok yararlandığım hocam Doç. Dr. Ali GÜLER'e şükranlarımı sunarım. Ayrıca, her aşamada ilgi gösterip, destekleyen Doç. Dr. Şadiye G. KÜLAHÇI'ya, Yrd. Doç. Dr. Abdullah DİKİCİ'ye, Yrd. Doç. Dr. Mualla BİLGİN'e, Yrd. Doç. Dr. Vehbi ÇELİK'e, Eğitim Bilimleri Bölümü'nün çalışkan ve gayretli Araştırma Görevlileri Mehmet TAŞPINAR ile Çetin SEMERCİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, anketin uygulanmasında her türlü yardımda bulunan, başta Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Erdal AÇIKSES'e ve bölümündeki diğer öğretim elemanları ile anketi dolduran Fırat Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü öğretim elemanları ve öğrencilerine de teşekkür ederim

Çalışmanın devam ettiği süre boyunca, sürekli olarak manevi teşvik ve desteklerini gördüğüm Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyeleri Yrd. Doç. Dr. Ahmet BURAN ve Yrd. Doç. Dr. Ramazan KORKMAZ'a da şükranlarımı sunarım.

Çalışmanın başlangıcından, en son anına kadar sürekli teşvik ve desteğini gördüğüm, moral kaynağım, fedakar eşim , Sariye'ye de şükranlarımı sunarım.

Elazığ - Haziran, 1993

Nuri GÖMLEKSİZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY	II
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ	IX
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
Problem.....	3
Amaç	6
Önem.....	7
Sayıtlılar	9
Sınırlılıklar	10
Tanımlar	10
BÖLÜM II	
İLGİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ	
TÜRKİYE'DE YABANCI DİL EĞİTİMİNİN TARİHİ GELİŞİMİ	12
İmparatorluk Dönemi	12
İmparatorluğun Kuruluşundan Yenileşme Hareketlerine	
Kadar Geçen Dönem (1299-1773)	12
Yenileşme Hareketleri Döneminden Tanzimat'a Kadar	
Geçen Dönem (1773-1839)	13
Tanzimat'tan Cumhuriyet'in Kuruluşuna Kadar Geçen	
Dönem (1839-1923)	14
Cumhuriyet Dönemi	16
Ortaöğretim Kurumlarında Yabancı Dil	17
Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil	18
Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar	21
YABANCI DİL EĞİTİM-ÖĞRETİMİ NİÇİN GEREKLİDİR?	22
YABANCI DİL ÖĞRENİMİ VE ÖĞRETİMİ	25
Genel Olarak Öğrenim ve Öğretim	25
Yabancı Dil Açısından Öğrenme ve Öğretim	26
Dinleme Öğretimi (Teaching Listening)	26

Konuşma Öğretimi (Teaching Speaking).....	26
Okuma Öğretimi (Teaching Reading).....	27
Yazma Öğretimi (Teaching Writing).....	28
YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER.....	29
Yabancı Dil Öğretiminde Öğretmen ve Sorunları.....	30
Öğretmenin Önemi ve İşlevi.....	30
Yabancı Dil Öğretmeninden Beklenen Özellikler.....	31
Yükseköğretimde Görev Yapan Yabancı Dil Öğretim	
Elemanlarının Sorunları.....	32
Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştirmede Karşılaşılan	
Sorunlar.....	32
Yabancı Dil Öğretim Elemanlarının Görevlerini Yaparken	
Karşılaştıkları Sorunlar.....	34
Akademik Çalışmalar ile İlgili Sorunlar.....	34
Derslere Yönelik Sorunlar.....	36
Yabancı Dil Öğretiminde Öğrenci ve Sorunları.....	38
Yükseköğretime Gelmeden Önce Edindiği Yabancı Dilin	
Niteliği.....	39
Öğrencinin Kullandığı Anadili.....	40
Öğrencinin Yabancı Dile ve Bu Dili Konuşan	
Toplumsal Gruba ve Kültüre Karşı Tutumu.....	41
Öğrencinin Dil Öğrenme Yeteneği.....	41
Öğrencinin Yabancı Dil Öğrenmeye Karşı İlgisi,	
İsteği ve Güdülenmesi.....	42
Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem ve Yöntem Sorunu.....	43
Yabancı Dil öğretiminde Kullanılan Yöntem ve.....	
Yaklaşımlar.....	44
Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi.....	
Düzvarım Yöntemi.....	46
Kulak Dil Alışkanlığı Yöntemi.....	46
Bilişsel Yaklaşım.....	48
İletişimsel Yaklaşım.....	49
Eklemeli -Seçmeli Yöntem.....	50
Bazı Değişik Dil Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları.....	52
Lozanov'un Telkin Yöntemi.....	52
Curran'ın Grup ile Telkin Yöntemi.....	53
Sessizlik Yöntemi.....	53
Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi.....	54
Tabii Yaklaşım.....	55

İlgili Araştırmalar.....	55
BÖLÜM III	
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	61
Araştırma Modeli.....	61
Evren ve Örneklem	61
Veriler ve Toplanması	62
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	63
BÖLÜM IV	
BULGULAR VE YORUM.....	65
Grupların Kişisel Özellikleri.....	65
Öğrenciler	65
Öğretim Elemanları	69
Yurt Dışında Bulunma	72
Mesleki Yayınları ve Toplantıları İzleme	75
Öğrencilerin Yabancı Dil Bilgi Düzeyleri	77
Yabancı Dilin Gerekliliği ve Nedenleri.....	80
Öğrencilerin İlgil Düzeyleri	84
Üniversitedeki Yabancı Dil Eğitim-Öğretiminin Yeterliliği	88
Seçmeli Mesleki Yabancı Dil.....	93
Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Yöntem ve Teknikler	95
Öğrencilerin Yabancı Dil Dersine Çalışması.....	98
Ev Ödevleri	102
Yabancı Dil Dersi ile İlgili Sorunların Çözülmesi	104
Yabancı Dili Günlük Hayatta Kullanabilme	105
Yabancı Dil Ders Kitapları.....	106
Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanları	108
Yabancı Dil Öğretimindeki Dört Beceri ve Öğrenci İhtiyaçlarının Belirlenmesi	110
Öğrenci Başarısının Ölçülmesi.....	112
BÖLÜM V	
ÖZET, SONUÇ ve ÖNERİLER.....	114
ÖZET	114
SONUÇ	127
ÖNERİLER.....	131
KAYNAKLAR.....	134
EKLER.....	143

TABLolar

	Sayfa
1. ÖGRENcİLERE AIT EVREN - ÖRNEKLEM DAĞILIMI	63
2. ÖGRENcİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI	65
3. ÖGRENcİLERİN YAŞ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI	66
4. ÖGRENcİLERİN MEZUN OLDUKLARI LİSE TÜRÜNE GÖRE DAĞILIMI.....	66
5. ÖGRENcİLERİN FAKÜLTELERE GÖRE DAĞILIMI.....	67
6. ÖGRENcİLERİN ORTAÖĞRETİMDE TAKİP ETTİKLERİ YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	68
7. ÖGRENcİLERİN YÜK SEKÖĞRETİMDE TAKİP ETTİKLERİ YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	68
8. YABANCI DİL DEĞİŞTİRME NEDENLERİ.....	69
9. ÖĞRETİM ELEMANLARININ CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI	69
10. ÖĞRETİM ELEMANLARININ MESLEKTEKİ HİZMET SÜRELERİ	70
11. ÖĞRETİM ELEMANLARININ AKADEMİK DURUMLARI	70
12. ÖĞRETİM ELEMANLARININ ÖĞRETMEKTE OLDUKLARI YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI	71
13. HAFTALIK DERS YÜKLERİ.....	71
14. YABANCI ÜLKELERDE BULUNMA DURUMLARI.....	72
15. ÖĞRETİM ELEMANLARININ GİTTİKLERİ ÜLKELER.....	73
16. YABANCI ÜLKELERDE KALINAN SÜRELER.....	73

17. ÖĞRETİM ELEMANLARININ YABANCI ÜLKELERE NASIL GİTTİKLERİNE DAİR DÜŞÜNCELERİ.....	74
18. YABANCI ÜLKELEERDE HANGİ AMAÇLA BULUNDUKLARINA DAİR DÜŞÜNCELER.....	74
19. MESLEKİ YAYINLARI TAKİP ETME DURUMLARI	75
20. EĞİTİM - ÖĞRETİM KONUSU DIŞINDA YABANCI DİL İLE YAZILMIŞ DİĞER YAYINLARI İZLEME ORANLARI	76
21. MESLEKİ SEMİNER, KONFERANS VB'YE KATILMA DURUMLARI	76
22. ÖĞRENCİLERİN YABANCI DİL BİLGİ DÜZEYLERİNİN MEZUN OLDUKLARI LİSE TÜRÜNE GÖRE DURUMU	77
23. ÖĞRENCİLERİN BİLGİ DÜZEYLERİNİN TAKİP EDİLEN YABANCI DİLLERE GÖRE DURUMU	78
24. ÖĞRENCİLERİN BİLGİ DÜZEYLERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ.....	79
25. ÖĞRENCİLERİN ORTAÖĞRETİMDE YABANCI DİLİ HANGİ ŞARTLARDA OKUDUKLARINA DAİR DÜŞÜNCELERİ	80
26. YABANCI DİL ÖĞRENME VE BİLMENİN GEREKLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİLERİN DÜŞÜNCELERİNİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	81
27. DİL ÖĞRENME VE BİLMENİN GEREKLİLİĞİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİN MEZUN OLUNAN LİSE TÜRÜNE GÖRE DAĞILIMI.....	81
28. YABANCI DİLİN GEREKLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI	82
29. YABANCI DİLİN GEREKLİ OLUŞUNUN NEDENLERİ	83
30. İLGİ DÜZEYİNİN CİNSİYETE GÖRE DURUMU.....	84
31. İLGİ DÜZEYİNİN LİSE TÜRÜNE GÖRE DURUMU.....	85

32. İLGİ DÜZEYİNİN YABANCI DİLLERE GÖRE DURUMU	86
33. ÖĞRENCİLERİN İLGİ DÜZEYLERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ	87
34. İLGİ DÜZEYİNİN AZ OLMASININ NEDENLERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ	88
35. YABANCI DİL EĞİTİMİNİN YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	89
36. YABANCI DİL EĞİTİMİNİN YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİ ÖĞRETİM ELEMANLARININ DÜŞÜNCELER	90
37. YABANCI DİL EĞİTİMİNİN YETERSİZLİĞİNİN NEDENLERİ.....	91
38. DERS SAATLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER.....	92
39. DAHA YETERLİ DİL ÖĞRETİMİNİN SAĞLANABİLMESİ İÇİN ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ.....	92
40. ÖĞRENCİLERİN SEÇMELİ MESLEKİ YABANCI DİL DERSİNE AIT GÖRÜŞLERİNİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI	94
41. ÖĞRENCİLERİN SEÇMELİ MESLEKİ YABANCI DİL DERSİNE AIT GÖRÜŞLERİNİN YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI	95
42. DERSLERDE KULLANILAN YÖNTEM VE YAKLAŞIMLAR	96
43. DERSLERDE KULLANILAN TEKNİKLER	96
44. DERS KİTABI DIŞINDA EN ÇOK KULLANILAN ARAÇ-GEREÇLER.....	97
45. ORTAK YÖNTEM-TEKNİK KULLANMAYA DAİR GÖRÜŞLER	98
46. ÖĞRENCİLERİN YABANCI DİL DERSİNE NE KADAR ÇALIŞTIKLARININ CİNSİYETLERİNE GÖRE DURUMU	99

47. ÖĞRENCİLERİN NE KADAR ÇALIŞTIKLARININ TAKİP ETTİKLERİ YABANCI DİLLERE GÖRE DURUMU	100
48. YABANCI DİL DERSİNE NE KADAR ÇALIŞILDIĞINA DAİR VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ.....	101
49. YETERİNCE ÇALIŞILMAMASININ NEDENLERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ.....	101
50. EV ÖDEVİ VERİLMESİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER	102
51. ÖDEVLERİN ZAMANINDA BİTİRİLMESİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER.....	103
52. ÖDEVLERİN YAPILMAMASININ NEDENLERİ	103
53. ÖĞRENCİLERİN YABANCI DİL DERSİ İLE İLGİLİ SORUNLARINI ÇÖZME YOLLARI	104
54. GÜNLÜK HAYATTA YABANCI DİLİ KULLANABİLME	105
55. GÜNLÜK HAYATTA YABANCI DİLİ KULLANAMAMANIN NEDENLERİ.....	106
56. DERS KİTAPLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER.....	107
57. DERS KİTAPLARININ KİMLER TARAFINDAN HAZIRLANMASI GEREKTEĞİNE DAİR GÖRÜŞLER	107
58. YABANCI UYUKLULARIN DERS VERMELERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	108
59. YABANCI UYUKLULARIN DERS VERMELERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ.....	109
60. ÖĞRENCİLERİN MEVCUT EĞİTİM İLE NE TÜR BİR YABANCI DİL BECERİSİ GELİŞTİRECEKLERİNE DAİR DÜŞÜNCELER.....	110
61. DERSLERİN NASIL VERİLMESİ GEREKTEĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ.....	111

62. ÖĞRENCİLERİN İHTİYAÇLARI OLAN YABANCI DİL ÖĞRENİMİ HAKKINDA ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ	112
63. YABANCI DİL DERSİNDE NE TÜR BİR SINAVA AĞIRLIK VERİLMESİ GEREKTİĞİNE DAİR GÖRÜŞLER	113

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanı diğer canlı varlıklardan ayıran önemli yönlerinden biri dildir. İnsan ancak dil ile kendisini diğer varlıklardan ayırır ve dil insana bir ayrıcalık verir.

Dil hakkında şimdiye kadar yerli ve yabancı bilim adamları tarafından çeşitli görüşler ileri sürülmüş ve dilin birçok tanımı yapılmıştır. Ünlü dilbilimcilerimizden Doğan Aksan (1987, s.51) 'dil insanın ayrıcalık belgesidir' diyerek dilin insana sağladığı özel bir konuma işaret etmektedir. Amerikalı bilim adamı Heatherington (1980, s.5)'a göre dil, beyinde depolanan sesler, şekiller ve yapılar ile onların nasıl kullanılacağını gösteren bilgiler bütünüdür

Dil, sosyal ilişkiler ağı içinde yaşayan insanların iletişimini sağlayan bir araçtır. Bireysel gibi görünmesine rağmen, aynı zamanda sosyal yapı ile de sıkı sıkıya ilişkili olan bir olgudur (Ergün, 1987, s.137; Tura, 1983, s.8).

Kocaman (1980, s.33)'a göre dil, insanın ve insanlığın belirleyici ögesidir. İnsanın kişisel düşünce, duygu ve isteklerini anlatan bir unsur olduğu kadar toplumsal uyumu da sağlamaktadır.

Dil, üzerinde önemle durulması gereken, çeşitli yönleri olan, doğuştan ölüme kadar insan hayatının tüm boyutlarını kapsayan, büyümesinde, eğitiminde, yaşadığı toplumda önemli bir yer edinmesini sağlayan en önemli öğelerden biridir.

Kongar (1983, s.42) dilin uygarlık ile bire bir ilişki içinde bulunan bir öge olduğunu söyler. Ona göre dil, bir toplumun eriştiği uygarlık düzeyinin tam bir aynasıdır. Çünkü bir toplumun hem maddi hem de manevi alanda sahip olduğu inanç ve değerleri iletildiği, taşıdığı, mal ve hizmetleri yansıttığı için toplumun uygarlık aynasıdır. Uygarlık ne kadar güçlü ve eski ise, dil de o kadar zengin ve dolayısıyla güçlüdür.

Dilaçar (1968, s.26) Türkçede 'dil' sözcüğünün birbirinden ayrı üç dilbilimsel kavram için kullanıldığını açıklıyor. Bunlardan birincisi genel olarak insanın konuşma yeteneğini, konuşma yetisini, ikincisi bir ulusun ya da insan topluluğunun konuşma aracını anlatır. Üçüncüsü ise, belli bir bireyin konuştuğu dili anlatmak için kullanılır. 'Dil insanlığın en eski çağlardan beri yararlandığı bir yetidir' derken birinci kavramı; 'Türkçe yavaşık bir dildir' derken ikinci kavramı; 'Bu adamın dili yabancıya kaçıyor' derken üçüncü kavramı anlatırız.

Dilin en önemli özelliklerinden biri de belirsiz olan düşünceye biçim ve öz kazandırmasıdır. Bu da düşünce dünyası ile dil arasında dinamik bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Çünkü dil, salt bir anlatma ve anlaşma aracı değildir. Düşünce, algılama, duyguların dışavurumu, dilek bildirimi gibi kullanım alanları olduğundan, dil salt bir araç değil, aynı zamanda başlı başına bir amaçtır (Kula, 1991, s.77).

Dilin en genel ve kapsamlı tariflerinden biri de şudur: "Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir" (Aksan, 1987, s.55).

Bütün düşünce hayatımız dil etrafında döner. Düşünce ve dil birbirinden ayrılamaz. Eski Yunan'da dil ve düşünce kavramı tek bir sözcük ile ifade edilirdi. Her iki kavram için de 'logos' sözcüğü kullanılırdı. Bu da dil ile düşüncenin birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğunun göstergesi olarak düşünülebilir.

Songar (1981, s. 229) dilin biyolojik-psikolojik bir vakıa olduğunu ifade eder. Ona göre dil, insanla başlamış, insanla, insan sinir sistemiyle birlikte gelişmiş, insana düşünmeyi sağlamış ve binlerce sene içinde bugünkü halini almıştır.

Uygur (1989, s.11) nerede insan varsa, orada dilin de var olduğunu söyler. İnsan her yerde diliyle birlikte dir. Sağır-dilsizlerle işitir-dilsizler, dil yitimine uğramış olanlar ve daha başka hasta olan kimseler bir yana, herkes konuşmaktadır. Yeryüzünde dil gibi insanı diğer varlıklardan ayıran başka bir belirgin özelliği yok gibidir.

Kısaca "dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sınırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır" (Aksan, 1987, s.11).

Problem

Bugün yeryüzünde konuşulan diller hakkında kesin bir sayı vermek güçtür. Bu güçlük, bazı lehçelerin ayrı birer dil durumuna gelmelerinden dolayı onların dil sayılıp sayılamayacağı konusundaki kararsızlıktan kaynaklanmaktadır. Ayrıca, dünyanın bazı bölgelerindehenüz işlenmemiş, yazı dili haline gelmemiş dillerin de bulunması dünyada konuşulan dillerin sayısı hakkında kesin birşey söylememizi engelleyen faktörlerdendir. Buna rağmen, bugün yeryüzünde konuşulan dillerin sayısı ortalama bir hesapla 3000-3500 olarak gösterilebilir (Aksan, 1987,s.101).

Dilbilimci Aksan, dünyada konuşulan dillerin tahmini sayısı hakkında yukarıdaki rakamları verirken, Türk dilcilerinden Dilaçar (1968, s.70)'da İkinci Dünya Savaşı'ndan önce yapılan iki sayıma göre -lehçeler bir tarafa bırakılmak kaydıyla- dünyada yaşamış ve yaşayan dillerin sayısının 2796 olduğunu bildirmektedir.

Dünyada konuşulan dil sayısı bu kadar çok olmasına rağmen, ikinci dil olarak öğrenilen dillerin sayısı çok azdır. Bugün uluslararası kurum ve kuruluşlarda yaygın olarak kabul edilen ve kullanılan dillerin sayısı çok fazla değildir. Bir dilin başka uluslar tarafından öğrenilmesini gerekli kılan faktörlerin başında **o dili konuşan ülkelerin ekonomik ve politik durumu** gelmektedir. Bunu askeri, tarihi, kültürel ve ticari ilişkiler takip etmektedir (Demirel, 1979, s.4).

Ayrıca, bir toplumun sahip olduğu bilimsel ve teknolojik güç, bütün diğer kurumlarla etkileşimde bulunduğu gibi, dil ile de oldukça önemli bir ilişki içindedir. Bilimsel düşüncenin taşıyıcısı dildir. Dil, bilime yarar sağlarken, bilim de dillerin gelişimine katkıda bulunmaktadır (Köksal, 1980, ss 85-87).

İnsanlar, sürekli olarak kendilerinin dışında bulunan toplumlarla ilişki kurma ihtiyacı hissettiklerinden, kendi dilleri ile

yetinmeyip ikinci bir dil öğrenme yoluna gitmişlerdir. Bu ilişki kurma ihtiyacı birkaç yönden ortaya çıkmıştır; başka kültürleri tanıma, başka yerleri görme (Sebüktekin, 1981, s.1), ekonomik ilişkilerin gerekliliği, dünyadaki siyasal gelişmeler, bilim ve teknoloji alanında inanılmaz ölçüde ilerlemelerin olması ve insanların bunları alma ihtiyacı başlıca faktörlerdir. Ayrıca, iletişim alanındaki gelişmeler dünyanın en uzak herhangi bir yerini insanların evinin içine getirmektedir. Bütün bunlar insanların en az bir yabancı dil öğrenmelerini gerekli kılmıştır.

Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak, gelişmiş ülkelerin standardını yakalamak, iyi planlanmış ekonomik yatırımların yanısıra iyi eğitilmiş bireylerle mümkün olmaktadır. Günümüzde iyi eğitilmiş birey olmanın koşullarından biri de en az bir yabancı dil bilmektir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak bireylerin ikinci bir dil bilme ve öğrenme ihtiyaçları da artmıştır. Yabancı dil bilen birey için dünya gittikçe küçülmekte, bu sebeple birey dünyadaki gelişmeleri neredeyse bulunduğu yerden takip edebilmekte ve çağın gerisinde kalmamaktadır. Bundan dolayı, Develioğlu (1987, s.15)'nin da belirttiği gibi yabancı dil günümüz ve toplumumuzun vazgeçilmez bir koşulu olup, çağın ve teknolojinin en önemli aracıdır.

Etkin bir yabancı dil öğretimi, ülkemizde büyük ölçüde gereksinimi duyulan ve kalkınma planlarında da hedeflenen nitelikli insan gücünün yetişmesi ve geliştirilmesi bakımından önemli bir unsurdur. Batıyla bütünleşme ve çağdaşlaşma sürecinde, insanımızın ekonomik bakımdan güçlendirilmesi kadar eğitsel ve kültürel olarak da iyi bir noktada bulunması gerekmektedir.

Ülkemizde, Cumhuriyet döneminde öğretim kurumlarında yabancı dil olarak Batı dilleri (İngilizce, Fransızca, Almanca), Arapça ve Farsçanın yerini almış ve İngilizce, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri dünyadaki uluslararası iletişimde en önemli dil olmuştur. Ayrıca, "uluslararası bilimsel ve teknik organizasyonlarda da birinci derecede gerekli olan ve kullanılan bir dil haline gelmiştir" (Walsh, 1982, s. 24).

Türkiye'de, okullarda, Batı dillerinin okutulmasına eğitim programlarında yer verilmiştir. Bu yüzden Almanca, Fransızca ve İngilizce zorunlu ders olarak ortaöğretim düzeyinde okutulmaktadır.

Ancak, öğrencilerin altı yıllık eğitim süresi içinde yabancı dili yeterli düzeyde öğrenemedikleri görülmektedir. Bunun nedenleri arasında kalabalık sınıflar, meslekten gelmeyen öğretmenlerin ders vermesi, araç-gereç eksikliği ve yabancı dil haftalık ders saatlerinin yetersiz oluşu ilk akla gelenlerdir.

Ayrıca, okullarda öğrenciler seviye gruplarına ayrılmadıkları için, yabancı dilde ileri düzeyde olan ve dil öğrenmeye yetenekleri müsait olan öğrencilerin, orta ve geri düzeyde olanlar ile aynı sınıfta olmaları da bir kargaşa meydana getirmekte ve bilgi düzeyi iyi olan öğrencilerin de gelişmeleri engellenmektedir (Develioğlu, 1987, s.17).

Yükseköğretim kurumları ise ülkenin ihtiyacı olan üst düzeyde vasıflı insanı yetiştiren çağdaş eğitim kurumları olarak hizmet görmektedir. Nitekim, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda 1990-1994 yılları için yükseköğretim kurumlarında üst düzeyde vasıflı insanı yetiştirilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir (DPT, 1989, 298).

Çağdaş eğitimin bir gereği olarak, üniversitelerimizde de bu Batı dillerinden birini ders olarak almak öğrencilerimiz için zorunludur. Yükseköğretim Kurulu'nun bu hususta hazırlanmış olduğu yönetmelikte yabancı dilin yükseköğretim kurumlarında zorunlu ders olduğu ve en az iki yarı yıl olarak programlanacağı ve uygulanacağı belirtilmiştir (Resmi Gazete, 9 Haziran 1991, 20896, s.1).

Yükseköğretim Kurulu tarafından üniversitelerde okutulması zorunlu hale getirilen yabancı dil eğitim-öğretiminin amacı da şöyle belirtilmiştir:

"Yabancı dil eğitim öğretiminin amacı, öğrencilerin takip ettikleri yabancı dilde konuşabilme, anlayabilme, kendi konularındaki metinleri Türkçeye çevirebilme ve yazı ile yeterince ifade edebilme güç ve yeteneğini kazanmalarını sağlamaktır" (Resmi Gazete, 20 Nisan 1984, 18378, s.4)

Günümüzde yabancı dil öğretimi değişik boyutlarıyla ele alınmaktadır. Yükseköğretimde okuyan öğrencilere kazandırılmak istenen yabancı dilin niteliği ile ortaöğretim kurumlarında ya da herhangi bir dil dershanesinde öğretilen dilin niteliği farklılıklar göstermektedir.

Geleneksel okul sistemlerindeki yabancı dil öğretiminde dilin bütününi öğretmeyi amaçlayan genel dil bilgisine dayalı bir öğretim anlayışı hakimdi. Artık her insanın öğrenme ihtiyaçlarını temel alan dil öğretimi anlayışı benimsenmektedir. İçerik yönünden daha sınırlı ama seçilen alana özgü, daha yararlı, başarılı, öğrenenleri daha çok çeken bu tür bir dil öğretimine belirli amaçlı yabancı dil öğretimi denmektedir (Soytekin, 1982, ss.7-8).

Yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere kazandırılmak istenen yabancı dilin, genel dil öğreniminin yanısıra, kendi bilim ve meslek alanına yönelik belirli amaçlı yabancı dil ağırlıklı olması istenmektedir. Ancak, yükseköğretim kurumlarına gelen öğrenciler, ortaöğretimdeki yabancı dil öğretiminden kaynaklanan yetersizliklerini ve sorunlarını da bu kurumlara beraberlerinde getirmektedirler. Sağlam bir yabancı dil bilgi altyapısı olmayan öğrenciler, yükseköğretimde de çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Yükseköğretimde uygulanmakta olan yabancı dil öğretiminin de çeşitli sorunlarla karşı karşıya bulunduğu göz önüne alınırca, bu kurumlarda uygulanan yabancı dil eğitim-öğretiminin yeterli düzeyde olup olmadığı ve YÖK tarafından öngörülen seviyeye ulaşıp ulaşılamadığının ortaya konması gerekmektedir.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, Fırat Üniversitesi'nde uygulanmakta olan yabancı dil eğitim-öğretiminin yeterli düzeyde olup olmadığını belirlemek, değilse nedenlerini ve çözüm yollarını ortaya koymaktır.

Bu amacı gerçekleştirmek için şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Fırat Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin, yabancı dilin gerekliliğine dair düşünceleri ve dil öğrenmeye karşı ilgileri mezun oldukları lise türüne, cinsiyetlerine ve takip ettikleri yabancı dile göre değişmekte midir? İlgili düzeyleri az ise nedenleri nelerdir?
2. Üniversitede uygulanmakta olan yabancı dil öğretimi yeterli düzeyde gerçekleştirilmekte midir? Gerçekleştirilemiyorsa, sebepleri nelerdir?

3. Yabancı dil derslerinde kullanılan ders kitapları ve diğer materyaller, öğrencilerin ilgi-istek ve kültürel düzeylerinin gerektirdiği öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte midir?
4. Yabancı dil öğretim elemanları, derslerinde ne tür öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaktadırlar ve bu durum yabancı dil öğretimini nasıl etkilemektedir?
5. Öğrenciler yabancı dil dersine ne kadar çalışmakta ve verilen ödevleri yapmakta mıdır? Yeterince çalışmıyorlarsa sebepleri nelerdir?
- 6 Öğrenci ve öğretim elemanlarının, öğrencinin yabancı dil dersindeki başarısının ölçülmesi ile ilgili görüşleri nelerdir?
7. Öğrenciler yabancı dili, ders saatleri dışında, günlük hayatlarında ne tür bir kullanım imkanına sahiptirler? Bu tür bir imkana sahip değilse sebepleri nelerdir?
8. Üniversitede uygulanmakta olan mevcut yabancı dil öğretimi ile öğrenciler ne tür bir yabancı dil becerisi geliştirebilecektir. Buna bağlı olarak, derslerin nasıl verilmesi gerektiği öğrenciler ile öğretim elemanlarının görüşleri nelerdir?
9. Yabancı dil öğretim elemanları alanlarındaki yeniliklerle, gelişmeleri ne ölçüde takip edebilmekte ve derslerinde çağdaş, görsel-ışitsel eğitim araç-gereçlerinden ne ölçüde yararlanabilmektedirler?

Önem

Günümüzde ülkeler arası ilişkilerin boyutları ve gerekliliği gözönüne alındığında, ulusların artık kendi içine kapalı bir şekilde

yaşayamayacakları görülmektedir. Gelişen medya ile artık dünya üzerinde kapalı toplumların ortadan kalkacağı bir süreç yaşanmaktadır. İkel ya da gelişmiş her toplum sürekli bir dinamizm ve değişim içindedir. İkel toplumların değişimi hızlı olmadığı için değişim farkedilememektedir. Toplumsal yapılar, sistemler ve kurallar sürekli değişmektedir (Tezcan, 1991, s.1).

Bilim ve teknoloji alanında meydana gelen gelişmeler, dünyanın hızlı bir değişim süreci içinde oluşu, birey ve toplum olarak yeni tutumları, uyum yöntemlerini, yetiştirme ve çalışma biçimlerini geliştirmemizi gerektirmektedir (Alkan, 1984, s.4).

Ayrıca, "bilginin hızla arttığı bir çağda, sadece geçmiş yüzyılların değerlerini aktarmayı amaçlayan bir eğitim yetersizdir" (Doğan, 1983, s.23). Geçmişte askeri üstünlük ile büyük ve güçlü devlet olunurdu. Ulusların üstünlüğünün sadece sahip oldukları asker ve silah bakımından ölçüldüğü devirler artık günümüzde geçerliğini yitirmiştir. Bunun yerini sağlam bir ekonomik yapı ve iyi yetiştirilmiş, nitelikli insangücü almıştır.

Kalkınma çabası içinde olan ülkemiz, bir taraftan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na tam üye olmak ve yeni kurulan Türk devletlerine örnek ve önder olmak, bir taraftan da ekonomi ve politika alanında uluslararası etkili kuruluşlarda söz sahibi olmak istemektedir. Bütün bunlar sağlam bir ekonomik altyapı ve nitelikli insangücüne bağlıdır ve ülkemiz de bu tür bir insangücü ihtiyacı içindedir.

Bu ihtiyacı karşılama görevi en başta üniversitelere aittir. Üniversitelerimiz de alanlarında iyi yetiştirilmiş nitelikli elemanları yetiştirme çabası içindedir. Bir alanda iyi yetiştirilmiş olmanın ilk koşulu bireyin alanındaki bilgilerle geniş kapsamlı olarak donanmış olmasına bağlıdır. Mevcut dünya koşullarında bunu sağlamanın yollarından biri de en az bir yabancı dili bilmekten geçmektedir.

Dünya ulusları arasında çok yönlü ilişki ve iletişimin sağlanması için en az bir yabancı dilin bilinmesi gerekmektedir. Özellikle uluslararası örgütlerde resmi dil olarak kabul edilen Batı

dillerinin öğretilmesi artık bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır Demirel (1980, s.12).

Ancak, ülkemizde yabancı dil bilme ve öğrenmenin gerekliliğinin farkına varılmasına rağmen, dil öğreniminde, gerek ortaöğretim gerekse yükseköğretim kurumlarının çoğunda yeterli düzeye ulaşılamamıştır. Bugün, tamamen ya da takviyeli yabancı dil eğitimi yapan birkaç üniversite dışında, ne yazık ki diğer üniversitelerin yabancı dil eğitiminde istenilen düzeye gelemedikleri görülmektedir.

Bu araştırma, yükseköğretimdeki bu yetersizliğin nedenlerini ortaya çıkarmaya çalışması bakımından önemlidir. Bundan dolayı, bu araştırma ile toplanacak verilerin özellikle:

1. Öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun ve çağdaş yöntemlere göre bir yabancı dil eğitim-öğretiminin yapılıp yapılmadığını belirlemeye,
2. Yabancı dil eğitimindeki yetersizlikler ile zorlukların ne olduklarını ve bunların nedenlerini ortaya çıkarmaya katkıda bulunacağı umulmaktadır.

Sayıtlılar

Bu araştırma yapılırken aşağıdaki sayıtlılardan hareket edilmiştir:

1. Öğretim elemanları ve öğrenciler sorulara yansız cevap vereceklerdir.
2. Araştırma, çalışılan kurumda yapılacağı için anket dönüş oranı yüksek olacaktır.
3. Araştırma ile elde edilen veriler Fırat Üniversitesi'nde uygulanan yabancı dil eğitiminin gerçek durumu hakkında fikir verebilecektir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, kapsadığı alan ve yararlandığı verilerle ilgili olarak 1992-1993 öğretim yılı güz döneminde Fırat Üniversitesine bağlı Fen-Edebiyat, Mühendislik, Veteriner, Tıp, Teknik Eğitim ve Su Ürünleri Fakültelerinin ikinci sınıflarında okuyan tüm öğrenciler ile Yabancı Diller Bölümünde görevli yabancı dil dersi veren öğretim elemanları ile sınırlıdır.

Üniversite bünyesinde bulunan meslek yüksekokulları ise başlangıçta araştırma kapsamına alınması planlanmışken, gerek süre, gerekse yabancı dil öğretim programlarındaki farklılıklar nedeniyle araştırma kapsamının dışına çıkarılmıştır.

Tanımlar

Araştırmada adı geçen bazı terimlerin tanımları verilmiştir. Bu terimler Yabancı Dil İzlenceleri, Dil Öğretim Teorisi, Dil Öğretiminde Yaklaşım, Dil Öğretim Yöntemi, Dil Öğretim Teknikleri, Yabancı Dil Öğretim Elemanı, Zorunlu Yabancı Dil Eğitimi terimleridir. Bu terimlerin tanımları araştırmada geçen anlamlarına uygun bir şekilde verilmiştir.

Yabancı Dil İzlenceleri: Bir yabancı dil öğretiminin sağlanması için öğrencilerin amaç, özellik ve niteliklerine göre sınıflara ayrılarak, onlara neyin, nasıl ve ne kadar öğretileceğini, ayrıca, öğretim, yönetim ve destek kadrolarıyla araç ve gereçlerin hangi işlevleri yerine getireceklerini ayrıntılı biçimde gösteren plandır. Yabancı dil izlenceleri, genellikle, herhangi bir öğretim kurumu ya da biriminin içinde yer almakta, ayrı ya da benzer ders düzenine sahip sınıfları içerecek biçimde uygulanmaktadır.

Yabancı Dil Öğretim Elemanı: Yükseköğretim kurumlarında yabancı dil derslerini vermek ve uygulama yaptırmakla yükümlü kişidir. Araştırmada belirtilen öğretim elemanları, Fırat Üniversitesi Yabancı Diller Bölümünde görev yapan yabancı dil öğretim elemanlarıdır.

Zorunlu Yabancı Dil Dersi: Yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrencilere kendi bilim ve meslek alanları dışında, servis dersi olarak okutulması zorunlu tutulan yabancı dil (İngilizce, Fransızca ve Almanca) dersleridir.

Dil Öğretim Teorisi: Dil öğretim teorisi henüz tam bir tanıma kavuşmamıştır. Dil öğreticisinin yaptığı iş, psikoloji ile bağlantılı bir öğrenme ve öğretme teorisi seçmektir. Her dil öğreticisi öğretiminde psikoloji ve dilbilimi teorilerinden birini kullanır, bilerek veya bilmeyerek bunlardan birini destekler.

Dil Öğretiminde Yaklaşım: Seçilen teorilerin dil öğretiminde uygulama haline getirilişine yaklaşım denir. Yaklaşımlar sadece bağlı oldukları teoriler açısından geçerlidir.

Dil Öğretim Yöntemi: Dil öğretiminde yöntem, dili öğretme işlemidir. Her yöntem bağlı olduğu yaklaşımı yansıtır. Öğretim programı, müfredat, ders planı, kitapların seçimi gibi, çoğu dershanenin dışında yapılan faaliyetler yöntemin parçasıdır.

Dil Öğretiminde Teknikler: Teknikler, yöntemin sınıfta uygulanması için seçilen stratejilerdir. Dolayısıyla, sınıfta uygulanacak tekniklerin seçimi hem yönetime dayalı, hem de yaklaşım ve teori ile uyum halinde olmalıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ

TÜRKİYE'DE YABANCI DİL EĞİTİMİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

Ülkemizde yabancı dil eğitiminin günümüze kadar geçirdiği aşamalar Cumhuriyet öncesi İmparatorluk dönemi ve Cumhuriyet dönemi olarak iki ana döneme ayrılmaktadır.

İmparatorluk Dönemi

İmparatorluk dönemindeki yabancı dil eğitimi de kendi içinde belirli dönemlere ayrılarak incelenir. İmparatorluk içindeki yabancı dil eğitimi;

- a. Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşundan itibaren Yenileşme hareketlerine kadar geçen dönem (1299-1773),
- b. Yenileşme hareketlerinden Tanzimat'a kadar geçen dönem (1773-1839),
- c. Tanzimat'tan Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar geçen dönem (1839-1923) olmak üzere üç zaman kesiti içinde incelenir. Her dönem kendi içinde ayrı özellikler göstermektedir.

İmparatorluğun Kuruluşundan Yenileşme Hareketlerine Kadar Geçen Dönem (1299-1773)

Osmanlı İmparatorluğu devrinde yabancı dil öğretimi medreselerde başlamıştır. Bu öğretim kurumlarında öğretilen yabancı dil Arapçadır (Yalçınkaya, 1982, s.71). Bu dönemde Türkçe devlet dilidir ama Türkler için öğretim dili değildir. Medreselerde anadil olan Türkçe öğretilmemekte, öğretim Arap diliyle sürdürülmekteydi.

Pozitif bilimlerde bütün eserler Arapça ile yazılırken, edebiyat alanında ise Farsça ağırlıklı olarak kullanılmıştır (Cem, 1978, s.41).

Lewis (1982); "Bu dönemde eğitilmiş bir Arap yalnız Arapça, eğitilmiş bir Fars yalnız Farsça, eğitilmiş bir Türk ise Arapça, Farsça ve Türkçe biliyordu" diyerek Arapça ve Farsçanın bu dönem eğitim hayatındaki yerini ve önemini ortaya koymaktadır (Demircan, 1988, s.25). İmparatorluğa asker ve sivil görevliler yetiştirmek için İstanbul'a getirilen en iyi çocukların okutulduğu Enderun mektebinde Türkçe dışında yabancı dil olarak Arapça ve Farsça öğretilmekteydi (Demircan, 1988, s.32).

Bu dönemde yabancı dil olarak Batı dilleriyle ilgili önemli sayılabilecek gelişmelerden biri, Paris'e elçi olarak giden Yirmisekiz Mehmet Efendi'nin burada Fransız dilini öğrenmesi ve yurda döndüğünde Latince ve bazı Batı dillerini konuşan İbrahim Müteferrika ile beraber Türkiye'de bir matbaa kurulmasına öncülük etmesidir. Bu matbaada dil ile ilgili eserler arasında Fransızca yazılmış bir Türkçe gramer bulunmaktadır (Cem, 1978, s.447).

Yenileşme Hareketleri Döneminden Tanzimat'a Kadar Geçen Dönem (1773-1839)

Osmanlı Devleti, Avrupa karşısında uğradığı askeri yenilgilerden ve bunun sonucundaki toprak kayıplarından sonra bazı yenileşme hareketlerine gitmeyi gerekli görmüştür. Yenileşme hareketlerine önce askeri eğitim-öğretimden başlanmıştır.

Bunun nedeni, Osmanlıların savaş yenilgilerinin artmasıyla kendilerini bu alanda yetersiz görmeleridir. Ayrıca, 18. yüzyılda Osmanlılara gelen yabancı uzmanlar da yenileşme hareketlerinin askeri alanda başlatılmasını tavsiye etmişlerdir. Bunun sonucunda Avrupa tarzında bazı yeniliklere gidilmiştir (Akyüz, 1989, s.164).

Bu yeniliklerin başında, 1773'de Mühendishane-i Bahri-i Hümayun, 1796'da da Mühendishane-i Berri-i Hümayun'un açılmaları gelmektedir. Ülkemizde Batı dilleri açısından ilk yabancı dil öğretimi, yabancı ve azınlık okulları dışında, Batı'dan bilim ve

teknoloji almak için açılan bu askeri okullarda başlamıştır (Demircan, 1982, s.126).

Bu okulların açılmasıyla ülkemizde Batı tarzında ilk modern okulların temeli atılmıştır (Kodaman,1980, s.13). Bu okullar Osmanlılarda Batı'ya açılan ilk pencereydi. Yabancı dil olarak Arapça, Farsça ve Fransızca öğretilirdi. Bu okullarda 1840'lardan itibaren Fransızca seçmeli, İngilizce zorunlu ders haline getirilmiştir.

Bu dönemde, kamuya ait işlerin yönetiminde, özellikle dış ilişkilerde Batı dillerinden birini bilmek gerekliydi. Avrupa ile temaslar İstanbul'daki elçilikler aracılığıyla yapılırdı. Her elçiliğin bir tercümanı bulunurdu. Bu tercümanlar genellikle Hristiyan idiler ve onsekizinci yüzyılda da Fenerli Rum aileleri bu işi kendi tekellerine almışlardı (Lewis,1991, s.88).

Batı sisteminde bir eğitim kurma isteği, Batı'ya öğrenci gönderme ve dönüşlerinde bunlardan yararlanma düşüncesini beraberinde getirmiştir. Bu amaçla, "III. Selim zamanında, yerinde çeşitli fen ve kültür bilgilerini öğrenmek, Fransızcaya vakıf olmak, memlekete dönüşte Fenerli Rum tercümanlar yerine bunları kullanmak üzere İshak isimli bir Türk genci Paris'e yollanmıştı " (Koçer, 1987, s.39).

Sultan II. Mahmut zamanında da uzman olarak yetiştirilmek üzere Batı'ya öğrenciler gönderilmiştir. Bu dönemde Türkiye hakkında Fransızca olarak yazılmış eserler Türkçeye çevrilmiştir.

Sultan I. Mahmut tarafından 1827 yılında açılan Tıphane-i Mamure ile 1834'te açılan Mekteb-i Fünun-u Harbiye'de de Fransızca okutulmuştur (Akyüz, 1989, s.168). Lewis (1991, s.85) Harbiye'deki öğretimde yabancıların önemli bir rol oynadığını ve genellikle Fransızca başta olmak üzere yabancı bir dil bilmenin bütün öğretimin ilk ihtiyacı ve ön şartı olduğunu söylemektedir.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'in Kuruluşuna Kadar Geçen Dönem (1839-1923)

Tanzimat dönemi tarihimizde Batılılaşma hareketlerinin başlangıcı olan bir dönem olarak bilinmektedir. Eğitimin Batılı

ölçülere göre düzenlenmesi ve eğitimde çağdaşlaşma da bu dönemde başlamıştır.

Daha önceki yıllarda açılan ve yabancı dile yer vermiş olan yüksek askeri okullara öğrenci yetiştirmek için ortaöğretim kurumlarına ihtiyaç vardı. Bu amaçla " rüşd çağındaki çocukların devam edeceği okul anlamına gelen Rüşdiye okullarının açılmasına 1838'de Meclis-i Umur-u Nafia ve Meclis-i Ahkam-ı Adliye'ce karar verildi" (Koçer, 1987, s.40). İlk Rüşdiye'lerin programlarına Arapça ve Farsça dersleri konulmuş ve örneğin 1839'da açılan Mekteb-i Adliye'de öğrencilere belli bir aşama kaydettikten sonra Fransızca gramer okutulması öngörülmüştür (Akyüz, 1989, s.170)

Ortaöğretim düzeyinde yabancı dil ile eğitim yapan ilk devlet okulu Galatasaray Sultanisi'dir. Batı dillerinin ülkemizde öğretilmesi açısından önemli bir adım oluşturan bu okul, 1 Eylül 1868'de açılmıştır. Galatasaray Sultanisi'nin öğrenim dili Fransızca idi.

"Modern Türkiye'nin yükselişinde Galatasaray Lisesi'nin etkisi çok büyük oldu. Batılı idare cihazını yürütecek, yetenekli ve batılı eğitim görmüş idareci, diplomat ve diğerlerine ihtiyaç arttıkça, Galatasaray mezunları Osmanlı İmparatorluğu'nun ve ondan sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin siyaset ve idaresinde hakim bir rol oynar duruma geldiler" (Lewis, 1991, s.122).

Saffet Paşa tarafından hazırlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde idadi ve sultanilerin ders programlarında yabancı dil derslerine yer verilmiş ve yabancı dil öğretimi Osmanlı Türkiyesi'nde devlet eli ile yürütülen ortaokul ve liselerin programlarına ilk kez 1869'da girmiştir. Bu dönemde yükseköğretim alanındaki yabancı dil öğretime bakıldığında; 1839'da hizmete giren Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de Tıp öğretiminin Fransızca yapıldığı, Mekteb-i Mülkiye'de ise Fransızcanın 1863 yılında ders programlarına girdiği görülmektedir (Yalçınkaya, 1982, s.71).

Tanzimat döneminde yabancıların açtığı ilk özel okul ise 16 Eylül 1863'te açılan Robert Kolej'dir. Bu okul New York'lu bir iş adamı olan Mr. Robert'in girişimiyle açılmıştır. Amerikan kültürünü yaymak için açılan bu okula Türklerin alınması Sultan Abdülhamid tarafından yasaklanmıştı. Bu okulda İngiltere'deki kolejlere benzer eğitim programları takip edilmekteydi (Akyüz, 1989, s.198; Demirel, 1990, s.9).

Önceki yıllarda birkaç defa açılıp kapatılan İstanbul Darülfünun'u 1900'de Darülfünun-u Şahane adıyla yeniden açılmış ve bu okulda "Edebiyat-ı Arabiye, Edebiyat-ı Farsîye ve Edebiyat-ı Franseviye okutulmuştur" (Akyüz, 1989, s. 262).

Okullarda yabancı dilin öğretilmesine 1908 inkılabından sonra özel bir önem verilerek, Fransızca bütün okullarda zorunlu tutulmuş, İngilizce ve Almanca ise isteğe bağlı olarak öğretilmiştir (Demirel, 1990, s.9).

Şeyhülislam Mustafa Efendi'nin çabalarıyla Eylül 1914'te İslah-ı Medaris Nizamnamesi çıkarılarak İstanbul medreseleri yeniden düzenlenmiş ve Batı dilleri, Farsça gibi dersler programa konmuştur (Akyüz, 1989, s.314).

Cumhuriyet Dönemi

Bu dönem, Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Bu dönemde daha önce eğitim alanında başlatılan yenileşme ve modernleşme çabaları devam etmiştir. Ancak, bu dönemi önceki dönemlerden ayıran önemli özellikleri vardır. Bunlar, Tevhid-i Tedrisat (öğretimin birleştirilmesi) yasası ve laikliğin kabulü ile benimsenmesidir.

Cumhuriyet döneminde eğitim alanında atılan ilk ve en önemli adım 3 Mart 1924'te kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu'dur. Bu kanun ile Türk eğitim sistemi yeni bir döneme girmiştir (Kodaman, 1980, s.17). Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Osmanlı'ya ait eğitim kurumu olan medreseler kapatılmış ve yerine bugünkü eğitim kurumları olan Batı tarzındaki okullar açılmıştır. Yıllarca yabancı dil olarak öğretilen Arapça ve Farsça kaldırılarak 1927 yılından itibaren yerine Batı dillerinden Almanca, Fransızca ve İngilizce konmuştur.

"Bu tarihten sonra Türkiye'de yabancı dil öğretimi demek; bir Batı dilinin zorunlu, kimi okullarda ise bir ikincisinin seçmeli olarak öğrenilmesi demektir" (Demircan, 1988, s.92).

Gerek Avrupa ile Amerika'nın dünya siyaset ve ekonomisinde önemli etkilere sahip olması, gerekse bizim Batı ile olan ilişkilerimizin artması, İngilizce, Fransızca ve Almanca'nın

ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında yabancı dil olarak ders programlarına girmesinde başlıca faktörler olmuştur. Ayrıca, hızla gelişen bilim ve teknolojiden yararlanma, en son gelişmeleri takip edebilme Batı yabancı dillerinden en az birini bilmeyi gerekli kılmıştır.

Bugün ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında yabancı dil deyince en başta Batı dillerinden; özellikle İngilizce, Fransızca, Almanca ile Doğu dillerinden Arapça ve Farsça anlaşılmaktadır. Ancak, Batı dillerinin öğretimine, Arapça ve Farsça ile karşılaştırıldığında çok daha yeni başladığı görülmektedir (Demircan, 1982, s.126).

Ortaöğretim Kurumlarında Yabancı Dil

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile öğretim dili hakkında yeni kararlar alınmıştır. Yeni cumhuriyetin okullarında öğretim dili artık Türkçedir. Ortaöğretim kurumlarında kültür dersleri dışında fen ve matematik dersleri yabancı dil ile verilebilirdi. Yabancı ve azınlık okulları bu kurallara uymak mecburiyetindeydi. Bu kurallara uymayan okullar kapanmışlardı. Başlangıçta fen ve matematik derslerini yabancı bir dille okutan okullar Galatasaray Lisesi ile yabancı okullardı (Demircan, 1988, s.16).

Türk çocuklarını yabancı dil öğrenmek için yabancı okullara gitme mecburiyetinden kurtarma düşüncesiyle 1928 yılında kurulan Türk Eğitim Derneği, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel kolejler açmıştır. Bugünkü adıyla Ankara Koleji olan okulun ilk kısmı 1931-1932 yılında, orta kısmı 1933-1934 öğretim yılında, lise kısmı ise 1936-1937 öğretim yılında öğretime başlamıştır. Önceleri bu okulda takviyeli İngilizce öğretimi yapılırken sonraları İngilizce eğitim ve öğretime başlanmıştır (Demirel, 1990, s.12).

Galatasaray Lisesi 1956 yılına kadar bazı dersleri yabancı dille öğreten tek lise iken, adına kolej denen ve birçok dersin yabancı dille okutulduğu liseler kurulmuştur. Bu okulların adı 1975'ten itibaren Anadolu Lisesi olarak değiştirilmiştir. Anadolu Liselerinden mezun olanların hem üniversite giriş sınavlarında diğer lise çıkışlılara göre daha başarılı olmaları hem de bir yabancı dil öğrenme avantajına sahip olmalarından dolayı, çocuklarını buralarda

okutmaları ailelerin tek arzuları haline gelmiştir (Akyüz, 1989, s.394).

Günümüzde ortaöğretim düzeyinde Arapça ve Farsça yabancı dil olarak okutulmamaktadır. Bu diller sadece İmam Hatip Liselerinin programlarında meslek dersi olarak yer almaktadır.

Ülkemizde şu anda faaliyette bulunan ortaöğretim kurumlarını uyguladıkları yabancı dil eğitim programlarına göre şu şekilde gruplandırmak mümkündür (Demirel, 1990, ss 14-19):

Normal Yabancı Dil Öğretimi Yapan Okullar: Bu okullar genel liseler ile mesleki ve teknik liselerdir. Bu okullarda yabancı dil dersleri programdaki diğer derslerin yanında haftada 3 saat olarak okutulmaktadır.

Takviyeli Yabancı Dil Öğretimi Yapan Okullar: Bu okullarda yabancı dil ders saatleri yukarıda belirtilen okullarda izlenen yabancı dil ders saatlerinden fazla olarak verilmektedir.

Yabancı Dille Öğretim Yapan Okullar: Bu okullarda yabancı dil ile öğretime ağırlık verilmektedir. Bunlar:

- a. Yabancı dille öğretim yapan resmi okullar
- b. Yabancı dille öğretim yapan özel Türk okulları
- c. Yabancı dille öğretim yapan özel yabancı okullardır.

Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil

Cumhuriyet döneminde yükseköğretim ile ilgili alınan önemli kararların başında, 31 Mayıs 1933'te çıkarılan 2252 sayılı yasa ile İstanbul Darülfünununun kapatılmasına ait karar gelmektedir. Bu yasa gereğince; İstanbul Darülfünunu 31 Temmuz 1933 tarihinde kapatılmış ve onun yerine 1 Ağustos 1933 tarihinde İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. Bu dönemde Hitler Almanyasında, özellikle musevi oldukları için memuriyet statüsü kaldırılan seçkin bilim ve sanat adamları Almanya dışına çıkmış ve bunların bir kısmı Türkiye'ye gelmişlerdir. Bu bilim adamları sözleşmeli olarak üniversitede çalışmışlardır. Bu öğretim elemanları dersleri Almanca veriyorlardı ve bunların anlattıkları da tercüman aracılığıyla Türkçeye çevriliyordu. Ayrıca, bu dönemde bilimsel değeri olan Türkçe yayınlar da çok azdı, hatta bazı alanlarda hiç yoktu. Bu

öğretim elemanlarının bir kısmı 10 yıl, bir kısmı da 15-20 yıl Türkiye'de kalmışlardı. Bu dönemde (1933-1953) İstanbul Üniversitesi dünyanın en iyi üniversitelerinden biri olmuştu. 1933-1945 yılları arasında İstanbul'da 98, Ankara'da ise 41 Alman ve Avusturyalı öğretim elemanı görev yapmıştır (Demircan, 1988, ss 97-98).

İstanbul Üniversitesi'ni takiben; İstanbul Teknik Üniversitesi (1944), Ankara Üniversitesi (1946), Erzurum Atatürk Üniversitesi (1953), İzmir Ege Üniversitesi (1955), Karadeniz (Teknik) Üniversitesi (1955), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (1956), Hacettepe Üniversitesi (1967), Boğaziçi Üniversitesi (1971), Çukurova, Anadolu, Dicle, Cumhuriyet Üniversite'leri (1973), Fırat, Uludağ, Selçuk, İnönü, Erciyes, 19 Mayıs Üniversite'leri (1975), Trakya, Marmara, Mimar Sinan, Yıldız, 9 Eylül, Gazi, 100.Yıl, Akdeniz Üniversite'leri (1983), özel Bilkent (1986) ve Gaziantep Üniversitesi (1988) kurulmuştur (Bilhan, 1991, s.192).

Bunların dışında, 1992 yılında kurulan ve 1993-1994 öğretim yılında öğrenci alacak yeni üniversitelerle birlikte ülkemizdeki üniversite sayısı 53'e yükselmiştir. Ancak kuruluş tarihleri çok yeni görünen birçok üniversite, başka isimler altında, resmi kuruluş tarihleri öncesinden eğitim - öğretim faaliyetlerini sürdürmekte olan kurumlardı.

Şu anda, ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarını, uyguladıkları yabancı dil eğitim-öğretim program modellerine göre üç grupta inceleyebiliriz (Demirel, 1988, s.20):

Birinci grup; yabancı dil ile eğitim öğretim yapan üniversitelerdir. Bu üniversitelerde eğitim-öğretim Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ile Türk Dili dersleri dışındaki bütün derslerde tamamen yabancı dil ile yapılmaktadır. Yabancı dille eğitim - öğretimin amacı ise şu şekilde belirlenmiştir:

" Yabancı dille eğitim-öğretim yapılmasının amacı; öğrencilere, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle, yabancı dildeki bu tür yayınları izleyebilme, uluslararası toplantı ve tartışmalara da katkıda bulunsunlar güç ve yeteneğini kazandırmaktır" (Resmi Gazete, 20 Nisan 1984, 18378, s.4).

Orta Doğu Teknik , Boğaziçi ve özel Bilkent Üniversitesi bu gruba giren üniversitelerdir. Hacettepe, İstanbul ve Marmara üniversitesinde, eğitimin özellikle tıp, iktisat ve işletme gibi alanlarda tamamen yabancı dil ile yapıldığı bazı bölümler vardır.

İkinci grup; hazırlık sınıfı olan üniversitelerdir. Bu üniversitelerde öğrencilere birinci sınıfa başlamadan önce hazırlık sınıfında yoğunlaştırılmış olarak İngilizce öğretilmektedir. Ülkemizde bu uygulamayı ilk başlatan üniversite Hacettepe Üniversitesidir. Şu anda Çukurova, Gaziantep, Anadolu, Ege ve Gazi Üniversitesinde bu tür bir program kısmen de olsa uygulanmaktadır.

Üçüncü grup; uğraş alanı yabancı dil dışında başka bir bilim dalı olan fakülte ve yüksekokullarda, bilim ve meslek alanlarına yönelik, servis dersi olarak yabancı dil eğitim-öğretimi yapan üniversitelerdir. Yukarıda belirtilen ilk iki gruba dahil olan üniversiteler ve ilgili bölümler dışındaki bütün üniversiteler bu gruba girmektedir. Yükseköğretim kurumlarında şu anda en yaygın olan yabancı dil eğitim-öğretim şekli bu üçüncü grupta belirtilen modele uygun olarak uygulanan eğitimidir.

Yükseköğretimde, 1982 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun getirdiği yeni düzenlemeye kadar, üçüncü gruba dahil olan yükseköğretim kurumlarında (daha önceki adlarıyla; üniversiteler, akademiler ve yüksekokullarda) yabancı dil dersleri farklı şekillerde, ayrı ayrı uygulanmaktaydı. Her kurum kendi bünyesinde farklı uygulama yapmaktaydı.

İlk önce, 1983-1984 öğretim yılında başlayan ve Yükseköğretim Kurulu tarafından yönlendirilen yeni uygulamada, yabancı dil dersleri yükseköğretim gören bütün öğrenciler için, öğrenim süreleri boyunca zorunlu hale getirilmişti. Bu durumda, hazırlık sınıfı bulunan ve yabancı dil ile eğitim-öğretim yapan üniversiteler dışındaki diğer bütün üniversitelerde bu konuda bir bütünlük ve paralellik sağlanmıştır.

Ancak, yabancı dil derslerinin bütün öğrenim süresi boyunca okutulmasını zorunlu hale getirmiş olan bu uygulamada 1991-1992 öğretim yılından itibaren bazı değişiklikler yapılmıştır.

Yükseköğretim Kurulu'nun bu hususta getirdiği yeni düzenlemede yabancı dil derslerinin yükseköğretim kurumlarında yine zorunlu ders olduğu ve en az iki yarı yıl olarak programlanacağı ve uygulanacağı belirtilmiştir (Resmi Gazete, 9 Haziran 1991, 20896, s.1).

Görüldüğü gibi, süre bakımından bir azaltmaya gidilmesine rağmen, yabancı dilin yükseköğretim kurumlarında zorunlu ders olarak okutulmaya devam edilmesi istenmektedir. Bu durum, yüksek öğrenim gören kişiler için yabancı dil bilme ve öğrenmeye verilen önemi ortaya koymaktadır.

Yukarıda, yükseköğretim kurumları uyguladıkları yabancı dil eğitim modellerine göre üç ana grupta incelendi. Ancak, bu üç model dışında üniversitelerimizde yabancı dil eğitimi ile ilgili, en az onlar kadar öneme sahip olan yabancı dil öğretmeni yetiştiren kurumlar vardır.

Yabancı dil öğretiminde öğretmen elbette ki her şey değildir. Ancak, dil öğretiminde gerekli olan unsurlardan biridir. İyi yetiştirilmiş yabancı dil öğretmenleri olmadan, başarılı bir yabancı dil eğitimi ne başlatılabilir ne de sürdürülebilir (Sezer, 1987, s.185). Bundan dolayı, ülkemizin ihtiyacı olan yabancı dil öğretmenlerini yetiştiren okullar önemli bir ihtiyacı karşıladıkları için gözardı edilmemelidir.

Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

Yükseköğretim alanında ilk defa bir yabancı dil ile eğitim, yurt dışından gelen yabancı öğretim elemanları ile yapılırken, gerek öğrencilerin yabancı dil eğitimlerini üniversiteye gelmeden önce halletmeleri, gerekse bu işi bilen, iyi yetişmiş kimseler tarafından yapılması gerektiği düşüncesiyle Türkiye'de yabancı dil öğretmeni yetiştiren bir kurum açılması istenmiştir. Bu düşüncüyü gerçekleştirmek üzere 1938 yılında İstanbul Üniversitesi bünyesinde öğretmen yetiştirecek bir 'yabancı diller okulu' açılmıştır (Ergin,1977, ss 2160-2163).

Ülkemizde yabancı dil öğrenmek isteyenlerin sayısı arttıkça yabancı dil öğretmeni ihtiyacı daha fazla hissedilir olmuştur.

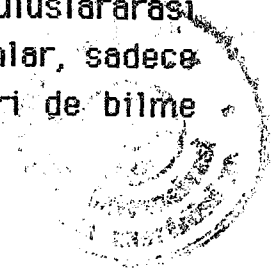
"1938 yılından başlayarak, yabancı dil (Almanca, Fransızca, İngilizce) öğretmeni yetiştirilmesine gerek duyulmuş, iki (Ankara -Gazi, İstanbul-Çapa) Eğitim Enstitüsü'nde yabancı dil bölümleri açılmıştır. 1955'de görülen öğrenci artışı nedeniyle, özellikle İngilizce bölümlerine alınan öğrenci sayıları artırılmakla yetinilmiş, 1965 yılından sonra ise, yeni kurulan eğitim enstitülerine yeni yabancı dil bölümleri eklenmiş, 1970'den sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 2 yıllık, Üniversite'lere bağlı 4 yıllık 'yabancı diller yüksek okul' ları açılmıştı. Hem üniversitelerde, hem de eğitim enstitülerinde 'gece öğretimi' ne gidilmiş, onunla da yetinilmeyerek, 'açık yüksek öğretim'e bağlı 'yaz okulları' başlatılmıştı" (Demircan, 1988, s.102).

Eğitim enstitülerine bağlı yabancı dil bölümleri yabancı dil öğretimi ve öğretmenlik ile ilgili eğitime ağırlık verirken, üniversitelerin edebiyat fakültelerine bağlı 'filolojiler' ile 'yabancı diller yüksek okulları' daha çok edebiyat ve dilbilim ağırlıklı ders vermekteydi. Üç yıllık eğitim enstitüleri 1978-79 öğretim yılında dört yıla çıkarılarak, adları 'yüksek öğretmen okulu' olarak değiştirilmiştir. En son olarak, 20 Temmuz 1982 tarihli kanun hükmünde kararname ile bu okullar üniversitelerin bünyesine alınarak eğitim fakültesi adını almışlardır. Daha önce, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak 1975-76 öğretim yılında açılan 'yabancı diller yüksek okulları' da yeni açılan eğitim fakültelerinin bünyesine alınmıştır. Böylece, öğretmen yetiştiren kurumların tek çatı altında toplanması ve öğretmenlerin tek kaynaktan yetiştirilme ilkesi benimsenmiştir (Demircan, 1988, ss 104-105; Demirel, 1991, s.26).

Günümüzde yabancı dil öğretmeni yetiştirme görevi, üniversitelerin eğitim fakültelerinin yabancı diller bölümlerine aittir. Bunların dışında, fen-edebiyat fakültelerinin yabancı dil bölümlerinden mezun olanlar da yabancı dil öğretmeni olarak çalışabilmekteler.

YABANCI DİL EĞİTİM-ÖĞRETİMİ NİÇİN GEREKLİDİR?

İnsanlık günümüzde artık evrensel bir uygarlığı yaşamaktadır. Bu evrensel uygarlığı meydana getiren ve devam ettiren bazı faktörler vardır. Kitle iletişiminin inanılmaz ölçülerde gelişmesi bu faktörlerin başında gelmektedir. Kitle iletişiminde adeta devrimin yaşanması, dünyamızı küçültmekte ve dolayısıyla uluslararası ilişkiler de gittikçe kolaylaşmaktadır. Bu durumda insanlar, sadece anadilleri ile yetinmemekte, anadil dışında başka dilleri de bilme ihtiyacı ve gerekliliğini duymaktadırlar.

Bu durum, insanları kendi anadilleri dışındaki başka dilleri öğrenmeye sevketmekte ve yabancı dil öğretimi hemen hemen bütün ülkelerin eğitim programlarında yer almaktadır. Artık yabancı dil bilme, çağdaş olmanın, çağı yaşama ve yakalamanın bir göstergesi olarak kabul edilir duruma gelmiştir.

Ülkemizde, bugünkü boyutlarda olmasa bile, yabancı dil bilme ve öğrenme eskiden beri ihtiyaç duyulan birşey olmuştur. Tanzimat Döneminden günümüze kadar yabancı dil eğitimine önem verilmiş ve Avrupa'da üretilen bilgilerin kısa sürede toplumumuza bu şekilde ulaştırılabileceği düşünülmüştür. Bu durumun verdiği bilinç ile yabancı dil, okullarımızda zorunlu ders olarak yer almaktadır (Oğuzkan, 1981, s.112).

Ancak, bir yabancı dil hiç bir zaman sadece bir dil öğrenmiş olmak için öğrenilmez. Dilin her zaman bir toplumsal boyutu bulunmaktadır. Bu durumda, niçin yabancı dil öğreniyoruz veya öğrenmemiz gerekmektedir diye bir soru karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunun cevabı her zaman yabancı dil bilmek iyi bir şeydir ya da yabancı dil bilmek insana yarar sağlar olmuştur. Oysa, yabancı dil bilme ve öğrenmeye bakış açısı bu kadar basite indirgenmemelidir.

Bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizde de yabancı dil öğretiminin başlamasına neden olan ilk faktör **yabancı dilin gerekli** oluşudur. Bu gereklilik siyasal, ekonomik, teknolojik, bilimsel ve kültürel yararlılık sağlamaktan kaynaklanmaktadır. Bu noktada, devletin genel politikasına ilişkin gereklilik ile, kişilerin kendi eğilimlerine, istek ve arzularına yönelik gereklilik diye iki farklı durum ortaya çıkmaktadır. Kişiler kendileri için, yabancı dili sırf başkaları biliyor özentiyle, onu öğrenmenin gerekli olduğunu düşünebilir ve rastgele bir yöntemle öğrenmeye çalışabilir. Fakat, ulusal eğitim-öğretim ve kültür kurumları, yabancı dilin gerekliliğini Türk toplumunun geleceğe yönelik olarak, ileri aşamalarda yararları ve çıkarları açısından ele almak zorundadırlar (Başkan, 1981, s. 157).

Yabancı dilin, öğretimin her aşamasındaki diğer dersler gibi bir ders olduğu, tıpkı tarih, coğrafya ya da matematik gibi öğrencilerin bilgi dağarcığını artırdığı, belki en önemli olarak da ana dile nesnel

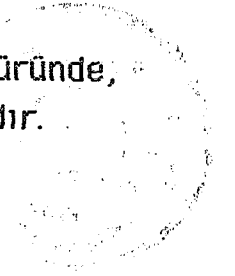
açından bakmayı sağladığı artık ortaya konmuştur. Uluslararası her çeşit ilişkilerin yoğunlaştığı çağımızda, bu en geçerli bilgilerden birini çocuklarımıza, gençlerimize vermenin milli eğitim politikamızın başlıca amaçlarından biri olması doğaldır. Yükseköğretimde ise bu daha da zorunludur. Yükseköğrenim sadece belli dersleri dinlemek, sadece belli kitapları okumak değildir. Öğrencinin seçtiği bilim alanına kendi merakı, kendi yetenekleri içinde az çok genişliğine ve derinliğine araştırmalar yapması da gereklidir. Anadildeki yayınlar ne kadar zengin olursa olsun, bireyin görüş açısını biraz daha genişletmek için, bir başka dildeki yayınları da izleyebilecek kadar bir yabancı dil bilmesi, akademik sistemlerin başlıca koşullarından bir olmuştur. Dünya üniversitelerinin çoğunda bu koşul yerine getirilmektedir (Turan, 1976, s.13).

Yükseköğretim kurumlarından gerçekleştirmeleri beklenen fonksiyonlarından biri de, var olan bilgiye bilgi katmaları ve en üst düzeyde bilgi üretmeleridir. Bu özellikleriyle üniversiteler, bilimsel araştırma yapmakla yükümlü olan araştırma kurumları olarak kabul edilmektedir.

Herhangi bir bilim dalında yeni bilgilerin üretilmesinin ilk şartı, o dalda var olan bilgilerin toplanmış bulunduğu yerli ve yabancı kaynaklara başvurmaktır. Yabancı dil bilenler başka ülkelerde üretilmiş olan bilgileri bildikleri dil aracılığıyla kolayca elde edebilirler. Bu bilgiler kitap, dergi, bant, film gibi kaynaklar aracılığıyla elde edilebileceği gibi, öğretmen, uzman ve araştırmacı gibi yabancı bilim adamlarıyla karşılıklı sözlü iletişime girilerek de elde edilebilir. Günümüzde, yabancı dil bilmeden yapılan bilimsel çalışmalar var olan bilgiyi tekrardan öteye gidememekte ve özgün olamamaktadır. Bu bakımdan üniversite düzeyinde, özellikle lisansüstü eğitim gören araştırmacı, bilim adamı adaylarının kendi alanlarıyla ilgili kaynakların bol olduğu bir yabancı dili yeterli düzeyde bilmeleri bir zorunluluk haline gelmiştir (Sebüktekin, 1981, s.4).

Kısaca, yabancı bir dili bilme ve öğrenmeyi gerektiren faktörleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- a. Yabancı dil bilme ve öğrenme, mevcut dünya konjonktüründe, günümüzün ve toplumumuzun vazgeçilmez bir ihtiyacıdır.

- b. Yabancı dil, çağın ve teknolojinin önemli bir aracıdır.
- c. Yabancı dil, ulusların sosyo-ekonomik ilişkilerinde ve turizm hareketlerinde etkin bir faktördür.
- d. Kalkınma planlarında öngörülen nitelikli insangücünün yetiştirilmesi ve geliştirilmesi bakımından etkin bir unsurdur (Develioğlu, 1987, s.15).

YABANCI DİL ÖĞRENİMİ VE ÖĞRETİMİ

Genel Olarak Öğrenim ve Öğretim

Yabancı dilde öğrenme ve öğretim konusuna girmeden önce genel anlamda öğrenme ve öğretim kavramlarını belirtmekte fayda vardır.

Alkan (1984, s.69) öğrenmeyi, "birey ile çevresi arasındaki etkileşimle oluşan kalıcı izlenimli yaşantı ürünlerinin bireyde oluşturduğu davranış değişimi" olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanıma göre öğrenme, bireyde belirli bir olayın sonucunda oluşan tecrübenin meydana getirdiği davranış veya davranış değişikliğidir (Bigge, 1982, s.2).

Öğrenme psikolojisinde davranışsal yaklaşımı geliştiren ünlü eğitimci-psikologlardan Gagne (1970, s.3)'ye göre öğrenme, insanın yapısında veya yeteneğinde meydana gelen gelişmedir. Yine Gagne (1974, ss.4-5) öğrenmenin, bireyin beyninin içinde meydana gelen bir şey olduğunu belirtmektedir.

Öğretim ise kısaca "öğrenimin kolaylaştırılması ya da yönetilmesi" (Sebüktekin, 1981, s.17) olarak tanımlanabilir. Piaget'ye göre öğretim, öğrencinin bilişsel yapısının kendini göstereceği ve değişeceği çevre koşullarını oluşturmaktır. Öğretimde hedef, öğrenciye belirli uygulamalar vasıtasıyla öğrenme yaşantılarını sağlamaktır (Joyce ve Weil, 1986, s.106).

Alkan (1984, s.69)'a göre de öğretme "öğrenimin kılavuzlanması ve sağlanması veya belirlenmiş özel hedeflere

ulaşmak için gerekli bir seri öğrenme görevinin planlanması, organizasyonu ve uygulaması" dır.

Yabancı Dil Açısından Öğrenme ve Öğretim

Öğrenme ve öğretme için yukarıda verilen tanımlar genel anlamda yabancı dil öğrenim ve öğretimi için de geçerli olan tanımlardır. Ancak, yabancı dil öğrenim-öğretim kavramlarında genelden özele doğru gidildiğinde, günümüz dil öğretim anlayışında, dilin kendi bölümleri içinde gerçekleştirilmek istenen dört temel beceri olduğu görülür. Bu temel beceriler; "Dinleme, Konuşma, Okuma ve Yazma" (Kocaman, 1983, s.119; Güz, 1983, s.174)' dır.

Dinleme Öğretimi (Teaching Listening)

Yabancı dil öğretiminde dinleme, başkalarının söylediği şeyleri anlama becerisidir. Bu beceri, konuşan kişinin konuşma tarzını (aksanını, telaffuzunu), gramerini, kelimelerini ve iletmek istediği mesajı anlamayı gerektirir. İyi bir dinleyici bu dört şeyi anlayabilme yeteneğine sahip olan kişidir (Yagang, 1993, s.16).

Dinleme, zannedildiği gibi edilgen bir beceri değildir. Kavrama yeteneğini gerektiren, yaratıcı bir beceridir. Dil öğretiminde öğrenci, kulağına gelen seslere ait kelimeleri ham madde olarak alıp, sesin tonuna ve vurgusuna göre kelimeleri belirli bir düzene koyarak bir anlam meydana çıkarmaya çalışır. Konuşan kişinin meydana getirdiği bir anlam vardır, fakat asil önemli olan dinleyen kişinin kafasında oluşan anlamdır (Rivers, 1980, s.16).

Dinleme becerisi, yabancı dil öğretiminde en zor gelişen beceridir. Yabancı dil derslerinde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik sınıf içi çalışmalara yeterince zaman ayrılmadığı gözlenmekte, öğrencinin başarısının ölçülmesinde gramer bilgisi ile okuduğunu anlamaya ağırlık verildiği görülmektedir (Demirel, 1990, s.108)

Konuşma Öğretimi (Teaching Speaking)

Yabancı dil öğretiminde gerçekleştirilmek istenen genel amaçlardan üzerinde en çok durulana, öğrencilerin öğrenmekte

oldukları dili anlaşılabilir bir şekilde konuşabilmeleridir. Hatta "audio-lingual yaklaşıma göre yetiştirilen öğretmenler için 'dil demek onu konuşmak' demektir" (Silberstein, 1987, s.28).

Diller yazılmadan önce konuşulduğu için, dil öğretiminde sözlü dile öncelik vermenin öğrenmeyi kolaylaştırdığı düşünülmekte ve çağdaş dil öğretim yöntemlerinin hepsinde de dilin sözlü boyutuna öncelik verilmektedir (Doğuman, 1983, s.207). Dil öğretiminde sözlü iletişim daima en gerekli olan becerilerden biri olarak kabul edilmiştir (Rockey, 1983, s.15).

Konuşma becerisi ile ulaşılmak istenen hedef, öğrencinin, öğrendiği dil ile hem günlük hayattaki konuşmalara katılarak, gündelik hayat ile ilgili ihtiyaç duyduğu şeyleri ifade edebilmesi, hem de bilimsel ve teknik bilgileri çeşitli yönleri ile tartışabilmesidir.

Konuşma becerisinde, bilişsel becerilerin yanısıra psiko-motor becerilerin gelişmesi de söz konusudur (Demirel, 1990, s.111).

Okuma Öğretimi (Teaching Reading)

Okuma, yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir. Okuma becerisi ile öğrencinin öğrendiği yabancı dilde kendi yaş, ilgi ve kültürel düzeyine uygun kitapları ve dergileri okuması hedeflenmektedir.

Okuma belki de öğretilmesi en güç dil becerilerinden biridir. Çünkü okuma, mekanik göz hareketleri, gramer, sözcük, fonetik, heceleme ve zihinsel algılama gibi bir çok farklı öğeyi gerektirmektedir. Okuma becerisini geliştirme öğrenciler için çok verimli bir etkinlik olmaktadır. Çünkü, yabancı dil öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu öğrendikleri dili çok fazla konuşmazlar. Oysa, yükseköğretimdeki çalışmalarıyla ilgili araştırmalarda okumaları gerekmektedir (Ward, 1980, s.2).

Okuma, psikolojik, fiziksel ve sosyal faktörleri bir araya getiren çok yönlü, karmaşık bir beceridir. Ancak, dil eğitiminde bu beceriye fazla yer verilmemektedir (Dubin, 1982, s.14). Okumada esas hedef, öğrencilere yeterli bir okuma becerisi kazandırmaktır. Bu noktada öğretmenin temel işlevlerinden biri, öğrencinin uygun bir

hızda okuma yeteneğini geliştirmeye çalışmaktır. İyi bir okuyucu, yeterince hızlı bir şekilde okuyarak belirli bir anlam çıkaran kişidir. Burada her kelimeyi tek tek bilmek ve onun üzerinde düşünmek önemli değildir. Önemli olan, verilmek istenen bilgiyi anlamaktır (Dwyer, 1983, s.5).

Zaten bir okuma parçasında okunan her kelimeyi anlamak gerekli de değildir. Önemli olan, okuma parçasında geçen ve bilinmeyen bazı kelimelerin anlamını metin içinde tahmin etmektir. İyi bir okuyucu da bu yolu deneyen kişidir (Laufer ve Bensoussan, 1982, s.10).

Yazma Öğretimi (Teaching Writing)

Yabancı dil öğretiminde, dilin ihmal edilmemesi gereken bir yönü de onun yazılı boyutudur. Geleneksel dil öğretim yöntemlerinde, dil çalışmasının merkezinde yazılı dil öğretimi vardır. Ancak, dil öğretiminde sözlü iletişim kadar önemli olan yazılı iletişimin geliştirilmesine, sınıf içi etkinliklerde fazla yer verilmemektedir. Yazma becerisine yönelik aktiviteler genellikle sınıf dışında ödev olarak verilmektedir.

Yabancı dil öğretiminde yazma becerisi ile ilgili aktivitelerde, gramer, heceleme ve imla kurallarına yönelik hataları ortaya koyma ve bunları öğretme amaçlanmaktadır. (Leki, 1991, s.8). Ayrıca öğrenci, kompozisyon, mektup, rapor gibi yazmayı gerektiren aktiviteler ile kendi yaşantısına yönelik basit konuşma ve okuma parçalarını anlaşılır bir biçimde yazabilmelidir.

Ancak yazma öğretimi, dil ile ilgili beceriler içinde en çok ihmal edilen bir beceridir. Dilin yazılı boyutuna gerekli önem verilmemektedir.

Amerika'da yetişkinler üzerinde yukarıda belirtilen dört temel becerinin kullanımı ile ilgili olarak yapılan bir araştırmada şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: Öğrenci, zamanının yüzde 45'ini dinlemeye, yüzde 30'unu konuşmaya, yüzde 16'sını okumaya, yüzde 9'unu da yazmaya ayırmaktadır (Zappolo, 1981, s.31).

Gerçekte, bir yabancı dilde bu dört temel becerinin hepsini aynı ölçüde edinmek çok zor olmasına rağmen, günümüzdeki yabancı dil

izlencelerinin hemen hemen tümü bu dört beceriyi kazandırmak üzere düzenlenmektedir (Başkan, 1981, s.160). YÖK ile gelen yeni düzenlemede de, yükseköğretim kurumlarındaki yabancı dil eğitim-öğretiminde bu dört temel becerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Önceleri, bu dört temel becerinin ilk olarak dinleme, sonra konuşma, daha sonra okuma, en son olarak da yazma sıralamasına göre verilmesi savunulmakta iken, günümüzde bu becerilerin öğretimde kullanılma sıraları kesinlik taşımamaktadır. Önemli olan, bu becerilerin sıraları değil bütünlüğüdür (Kocaman, 1983, s.119).

Yukarıda tanımları verilen öğrenme ve öğretme kavramları yabancı dil açısından yükseköğretim kurumlarında tanımlarına uygun olarak gerçekleştirilebilmekte midir? Bu soruya tereddüt etmeden olumlu cevap vermek ne yazık ki mümkün değildir. Bugün yükseköğretim kurumları yeterli düzeyde yabancı dil eğitimini gerçekleştirememektedir. Yükseköğretim kurumları bu konuda bazı güçlüklerle karşı karşıyadır ve bu olumsuz durumu gidermek için yapılacak ilk iş, bu güçlükleri doğuran faktörleri ortaya çıkarmaktır.

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Yabancı dil öğretiminin önemi günümüzde herkes tarafından kabul edilmektedir. Ülkemizde yabancı dil eğitime, ortaöğretim düzeyinden yükseköğretim düzeyine kadar, eğitim-öğretimin her kademesinde yer verilmesi de yabancı dil bilme ve öğrenmeye verilen önemi göstermektedir. Ancak, sayısı oldukça sınırlı bazı kurumlar dışında yabancı dil öğretiminde istenilen düzeye ulaşamadığı da bir gerçektir. Yabancı dil öğretimi için harcanan bu kadar zaman ve masraf karşılığında elde edilen başarısız sonuç, bu konuda çözüm yolları aramayı gerekli kılmaktadır.

Yabancı dil eğitim-öğretimini etkileyen üç temel faktör vardır. Bunlar; 'öğreten', 'öğrenen' ve 'yöntem' dir (Yiğiter, 1988, s.12). Dil öğretiminde karşılaşılan güçlükler çoğunlukla bu üç faktörden kaynaklanmaktadır.

Yabancı Dil Öğretiminde Öğretmen ve Sorunları

Öğretmenin Önemi ve İşlevi

Yabancı dil öğretimini etkileyen faktörlerden biri, dili öğretme yükümlülüğünü üstlenen öğretmendir. Eğitimin bütün dallarında olduğu gibi, yabancı dil öğretimi de öğretmensiz düşünülemez. Öğretmen, eğitim ortamını düzenleyen, öğrenciyi yönlendiren ve öğrenmeyi kolaylaştıran kişidir. Gelişen teknolojinin eğitim alanında önemli bir yer edinmesiyle öğretmenin fonksiyonunun azalacağı düşüncesinin tersine, öğretmen öğretimde hala temel ve önemli bir faktör olmaya devam etmektedir. Hatta denilebilir ki hiç bir teknolojik olanak öğretmen faktörünü tamamen ortadan kaldıramaz. Çağdaş öğretim anlayışında, öğretimin öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezli yapılması öngörülmektedir. Öğretmen yine de öğretimin vazgeçilmez bir parçası olmaya devam etmektedir ve böyle olmaya da devam edecektir. Ancak, öğretmenin fonksiyonu öğrencilere rehberlik etmektir. Öğretmen herşeyi bilen, sınıf ortamında herşeyi yapan kişi olarak değil, sınıf içi etkinlikleri düzenleyen kişi olarak görev yapmalıdır.

Yabancı dil öğretmenin temel işlevi öğrencilerde olumsuz bir tepki meydana getirmeden yabancı dil öğrenimini olabildiği kadar kolaylaştırmak ve onları ulaşmak istedikleri amaca en kısa yoldan götürecektir. Her türlü destek ve yardımı sağlamaktır. Yabancı dil öğretmenin temel işlevlerinden biri de, öğrencilerin istek ve ilgilerini canlandırarak, onların toplu ya da bireysel ihtiyaçlarını iyi bir iletişim kurmakla gidermektir. Yabancı dil öğretmeni, sürekli bir örnek, canlı bir sözlük ve öğretsel dilbilgisi işlevini yüklenerek dil öğretimini etkin bir şekilde gerçekleştiren kişidir. Kullandığı ders kitabı, bant, film, alıştırma ve test kitapları gibi araç-gereçleri yaratıcı gücü ile kullanıp, çeşitli ortamlar oluşturmak ve öğrencilerinin ihtiyaçlarına uygun yeni ders gereçleri geliştirmek yabancı dil öğretmenin işlevleri arasındadır (Sebüktekin, 1981, ss. 195-196).

Yabancı Dil Öğretmeninden Beklenen Özellikler

Öğrenci merkezli öğretimde öğretmenden beklenenler geleneksel öğretmen merkezli öğretimde beklenenlerden az değildir. Öğrencilerin nasıl bir öğretmen istediklerine dair 1991 yılında 40 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

İyi bir dil öğretmeni; dostça davranan, herşeyi açıklayan, iyi not tutturan, karşısında ders boyunca sırada oturan birine nasıl davranacağını bilen, öğrencilerden biri gibi olan, onların fikirlerini soran, çok deneyimli olan, grameri iyi açıklayan, kişisel problemler hakkında konuşan, kişilik sahibi olan, zayıf öğrencileri bir tarafa itmeyen, psikoloji bilen, öğrenciye inanan, güvenen ve öğrenciyi kendine inandırıp, güvendirip, derste etkili fakat dikta olmayan, öğrencilere okumaları için kitaplar veren, derste gerektiğinde bir aktör, bir komedyen gibi davranan, bütün öğrencilere sorular soran, iyi bir iletişim kuran ve öğrencisiyle gururlanan kişidir (Prodromou, 1991, s.2).

Alkan (1984, s.133) da genel olarak bir öğretmende bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralamaktadır:

"Öğretmen her öğrencinin ne kadar başarı göstermesi gerektiğini tespit edebilmeli, öğrenciye başarısına ne derece mükemmel ulaştığını anlamasına yardım etmeli, her bir öğrenciye öğrenimini geliştirmek için ne biçim bir yardımda bulunması gerektiğini bilmeli, öğrenciyi daha fazla öğrenmeye teşvik etmeli ve öğrencinin kendi gelişimi için daha fazla sorumluluk yüklenmesine yardım etmelidir".

Öğretmenlerin kendilerinden beklenen bu nitelikleri taşıyabilmeleri ve işlevlerini yerine getirebilmeleri, onların karşı karşıya bulunduğu bazı sorunların giderilmesi ile mümkündür. Sorunlara çözüm bulmada atılacak ilk adım, öğretmenlerin sorunlarının neler olduğunun tespit edilmesinden geçmektedir.

Yükseköğretimde Görev Yapan Yabancı Dil Öğretim Elemanlarının Sorunları

Yükseköğretim alanında yabancı dili öğretmeyle yükümlü öğretim elemanları ile ilgili sorunları şu başlıklar altında toplamak mümkündür;

- a. Yabancı dil öğretmeni yetiştirmede karşılaşılan sorunlar
- b. Yabancı dil öğretim elemanlarının görev yaparken karşılaştıkları sorunlar.

Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştirmede Karşılaşılan Sorunlar

Öğretmenleri tek kaynaktan yetiştirmek ve alan bilgisine yönelik niteliklerini üniversiter düzeye ulaştırmak amacıyla, öğretmen yetiştirme görevi 1982 yılında çıkarılan Yükseköğretim Kanunu ile üniversitelere verilmiştir. Bu yasa gereği, yabancı dil öğretmenleri diğer mesleklere yönelik öğretmen adayları gibi eğitim fakültelerinde dört yıl süreli lisans öğretimine dayalı bir program dahilinde yetiştirilmektedir. Ülkemizde yabancı dil öğretmenine olan ihtiyaç arttığı için sertifika yoluyla da yabancı dil öğretmeni yetiştirilmesine yer verilmektedir. Yabancı dil öğretmeni yetiştirmede tek kaynağın eğitim fakülteleri olduğu 2547 sayılı kanun ile belirlenmesine rağmen, edebiyat fakültesi mezunları da yabancı dil öğretmeni olabilmektedirler (Demirel, 1991, ss. 30-31).

Ancak, ülkemizde özellikle İngilizce öğretmeni ihtiyacının kapanmadığı görülmekte ve bu açığın kapatılması için farklı çözümler aranmaktadır. Bunun için yabancı dil ile eğitim yapan üniversitelerden mezun olanlardan istekli olanlar ortaöğretim kurumlarında yabancı dil öğretmeni olarak görev yapabilmektedirler. Sadece yabancı dil bildiği için başka alanda eğitim gören bu kişilerin uzun vadede dil eğitim-öğretimine neler sağlayacağı üzerinde düşünmek gerekmektedir.

Ülkemizde, yükseköğretim kurumlarında zorunlu yabancı dil derslerini verecek öğretmen adaylarını yetiştiren ayrı ve özel bir kurum bulunmamaktadır. Yükseköğretimde bu dersleri vermekte olan öğretim elemanları yukarıda belirtilen yükseköğretim kurumlarının

yabancı dil eğitimi yapan bölümlerinde, genelde ortaöğretim kurumlarının ihtiyaçlarını karşılamak için yetiştirilen kişilerden oluşmaktadır. Dahası, bu öğretim elemanları öğretmenliğe hazırlık yıllarındaki uygulama derslerini bile lise ve ortaokullarda yapmışlardır (Sebüktekin, 1981, s.53).

Yükseköğretim kurumlarında görev alan öğretmenlerin, bu kurumlarda uygulanan yabancı dil öğretim programlarının özelliklerine göre yetiştirilmeleri henüz bu aşamada söz konusu değildir. Yabancı dil öğretmeni yetiştiren kurumların değişik türlerde yabancı dil öğretmeni mezun edebilmeleri belki söz konusu olabilir. Ancak, bu tür bir uygulamayı pratikte gerçekleştirmede bazı zorluklar ortaya çıkabilir. Örneğin, yabancı dil öğretmen adaylarının henüz yetişme aşamasında iken hangi tür okullarda görev alacakları belli olmamaktadır (Sebüktekin, 1983, s.200).

Yabancı dil öğretmenlerinin yetişme aşamasındaki sorunlarından biri de yetiştikleri fakültelerin teknolojik araç ve gereçlere istenilen düzeyde sahip olmamaları ya da bunlardan yoksun olmalarıdır. Bu olumsuz durum öğrencilerin iyi yetişmemelerine neden olmaktadır.

Eğitim fakültelerinin yabancı dil eğitimi ile ilgili bölümlerinde tepegöz, dil laboratuvarı, video, sinevizyon ve bilgisayar gibi görsel-ışitsel araç-gereçlerin öğretim etkinlikleri içinde kullanılması oldukça önemlidir.

Ancak, diğer üniversitelere göre daha çok imkan ve avantaja sahip olan ODTÜ, Hacettepe ve Gazi Üniversitelerindeki Eğitim Fakültelerinin Yabancı Dil Eğitimi Bölümlerinde bile yeterli teknolojik araç-gereç bulunmadığı tespit edilmiştir. Sonuçta, yabancı dil öğretmen adayları dil öğretiminde gerekli araç ve gereçleri hem tanımadan hem de bunların kullanım özelliklerini bilmeden mezun olmaktadır. Bugün üniversitelerimizde olmayan teknolojik araç ve gereçler bazı özel okullarda fazlasıyla bulunmaktadır. Bu okullara öğretmen yetiştiren bazı üniversitelerde ise ne yazık ki yazı tahtası, silgi ve tebeşir kullanımının ötesinde pek bir şey bulunmamaktadır (Demirel, 1991, ss.33-34).

Yabancı dil öğretmeni yetiştiren kurumların başka bir sıkıntısı da bu kurumlarda ders veren öğretim elemalarının akademik konumları ile ilgilidir. Bilindiği gibi, yabancı dil öğretmen adaylarının iyi yetişmeleri okulun akademik kadrolaşması ile doğrudan orantılıdır. Özellikle üç büyük kentin dışında kalan eğitim fakültelerinin yabancı dil eğitimi bölümlerinde akademik ünvanlı öğretim üyeleri oldukça azdır. Bu durum ise yabancı dil öğretmen adayı öğrencilerin bilgili ve nitelikli yetişmelerini olumsuz yönde etkilemektedir. (Demirel, 1991, ss.32-33).

Yabancı Dil Öğretim Elemanlarının Görevlerini Yaparken Karşılaştıkları Güçlükler

Yükseköğretim kurumlarındaki yabancı dil öğretim elemanları yabancı dil öğretimi ile ilgili görevlerini yürütürken çeşitli sorunlar ve ihtiyaçlarla karşı karşıya bulunmaktalar. Bunlar arasında, yabancı dil öğretim elemanlarının akademik çalışma yapmalarına ve yürüttükleri derslere yönelik sorunlar ilk sırada gelenleridir.

Akademik Çalışmalar İle İlgili Sorunlar

Yabancı dil öğreten kişi, alanı ile ilgili bazı ihtiyaçlar içindedir. Bunlar, öğrettiği yabancı dili, ana dili ile eş düzeyde olmasa bile, ona yakın bir şekilde geliştirmesi, yabancı dil ile ilgili dilbilim, ruhbilim, eğitim, toplumbilim ve insanbilim alanlarında ve bunların içerdiği alt ya da ortak dallarda ortaya çıkarılan bilgileri edinmesi, dil öğretimi ile ilgili yaklaşım, yöntem ve tekniklerin kuramsal temellerini kavraması ve bunların yabancı dil izlencelerinde uygulanmalarını benimsemesi olarak sıralanabilir (Sebüktekin, 1981, ss.55-56).

Yabancı dil öğretmenin fakülteden mezun olduktan sonra, görev yaparken sadece fakültede almış olduğu bilgiler ile istenilen düzeyde yabancı dil öğretimini sürdüremeyeceği açıktır. Yukarıda sıralanan bütün bu ihtiyaçların karşılanması ve yabancı dil öğretim elemanlarının istenilen ölçüde başarılı çalışmalar ortaya koymaları sürekli kendilerini yenilemeleri ile mümkün olabilmektedir. Bunu yükseköğretimde sağlamanın yolu da lisansüstü eğitim yapmaktan geçmektedir. Ancak, mevcut durum bu konuda hala istenilen düzeye ulaşamadığını göstermektedir. Günümüzde, üniversitelerde zorunlu

yabancı dil öğretimi okutmanlar ve öğretim görevlileri tarafından yürütülmektedir.

Türkiye'deki üniversitelerde zorunlu yabancı dil dersi veren öğretim elemanlarının önemli bir kısmı ön lisans ve lisans düzeyinde bir eğitime sahiptir. Eskişehir Anadolu ve İstanbul Üniversiteleri ile hazırlık eğitime yer veren fakülte ve birimleri dışında Hacettepe Üniversitesinin zorunlu yabancı dil eğitimi yapan fakülte ve birimlerinde 1984 yılında yapılan bir araştırmada, bu kurumlarda zorunlu yabancı dil dersi veren öğretim elemanlarının yaklaşık dörtte üçünün (% 73.9) okutmanlardan, dörtte birinin de (% 26.1) öğretim görevlilerinden oluştuğu, zorunlu yabancı dil eğitiminde görevli öğretim üyesinin (yardımcı doçent, doçent, profesör) ise hiç bulunmadığı ortaya konmuştur. Bu araştırmaya göre, adı geçen üniversitelerde görevli öğretim elemanlarının yaklaşık dörtte üçü fakülte mezunlarından, yüzde 15.1'i eğitim enstitüsü mezunlarından, yüzde 5.9'u da diğer yüksekökol mezunlarından oluşmaktadır. Lisans derecesine sahip olanlar yüzde 66.7 ile çoğunluğu oluştururken, yüksek lisanslı eleman sayısı yüzde 14.3, doktoralı eleman sayısı ise ancak yüzde 5.0 oranındadır (Sözer, 1986, ss. 184-185).

Kuşkusuz araştırmanın yapıldığı tarihten günümüze bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Ancak, yine de yabancı dil öğretim elemanlarının akademik konumları henüz olması gereken düzeyin altında bulunmaktadır.

Ceyhan (1982, s.135) tarafından Türkiye Üniversitelerinde yapılan bir araştırmada da, üniversitede çalışan yabancı dil okutmanlarıyla öğretim görevlilerinin en çok yakındıkları konulardan birinin, akademik bir üst dereceye geçebilmek için gerekli fırsat ve imkanlarının yokluğu olduğu ortaya konmuştur. Bu araştırma kapsamında bulunan 301 yabancı dil öğretim elemanının yüzde 92.7'si yüksek lisans ve doktora gibi bir çalışma yapmak istemektedirler. Ancak, bu öğretim elemanlarının haftalık ders yükleri fazla (20-22 saat) olduğundan dolayı bu tür bir akademik çalışma yapmaya fırsat bulamamaktadırlar.

Derslere Yönelik Sorunlar

Yabancı dil derslerinde karşılaşılan sorunlar arasında kalabalık sınıflar, kitap sorunu, araç-gereç yetersizliği ile sistemden kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır.

Etkin bir yabancı dil eğitim-öğretimini sağlamanın yollarından biri, sınıflardaki öğrenci sayısının çok fazla olmamasına bağlıdır. Öğrenci sayısının üst sınır olarak 20'yi aşmaması gerekirken (Sebüktekin, 1981, s.79), genellikle yabancı dil dersleri asgari 40-45 kişilik sınıflarda yapılmakta, bu sayı bazen 50 ve daha fazla olabilmektedir.

Kitap seçimi yabancı dil öğretim açısından önemli bir faktördür. Yabancı dil kitapları konusunda herkesin üstünde anlaştığı konu, mükemmel, bütün ihtiyaçlara ve istenilen amaçlara uygun bir kitabın bulunmasının güç olduğudur (Ceyhan, 1982, ss.101-102).

Ayrıca, yabancı dil derslerinde kullanılan ders kitapları çoğunlukla yabancı yazarlar tarafından yazılan kitaplardır. Bu kitaplar hem mali açıdan önemli bir sorun oluşturmakta hem de her ulusun kendi kültürel ve sosyal yapısının özelliklerine uygun bir içerikte olmamaktadır. Yabancı dil öğretmeni, öğrencilerine kendi hayat tarzlarının dışında, farklı bir kültürü aktarmaya çalışmanın zorluklarını da yaşamaktadır.

Kitap ile ilgili bir başka sorun da, gerçeklik taşıyan (otantik) ya da yapma metinlerin seçimidir. Yapma metinler dil yapıları bakımından sınırlı ve çerçeveleri çizilmiş metinlerdir. Bunların öğretim teknikleri açısından ele alınmaları kolaydır. Ancak ele alınan konu belli dil yapıları yönünden işlendiği için bilgi yönünden gerektiği ölçüde tutarlı olamamaktadır. Oysa, öğrencinin kendi bilim dalı ile ilgili kitaplardan alınan gerçekçi metinler, bilimsel bilgiyi daha sağlam aktarmakta ve öğrenciyi ileride karşılaşacağı dil sorunları ile yüz yüze getirmektedir (Kocaman, 1983, s.192).

Gelişen eğitim teknolojisinin eğitim-öğretim etkinliklerine sağladığı ve yabancı dil öğretiminde de kullanılması gereken teknolojik kaynakların, yükseköğretimdeki yabancı dil derslerinde yeterince temin edilemediği ve kullanılmadığı gözlemlenmektedir.

Özellikle yabancı dil eğitiminde kullanılabilecek bir çok araç-gereç bulunmasına rağmen, derslerde kullanılan en önemli araç hala kitap ve diğer yazılı belgeler olmaya devam etmektedir (Ceyhan, 1982, s.100).

Bu konudaki sorun farklı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Üniversitelerin yabancı dil birimlerinde araç-gereç bulunmaması ya da mevcutların yeterli olmaması bu teknolojik kaynakların yabancı dil izlencelerinde kullanılmasını engelleyen faktörlerden biridir. Bunun dışında başka bir neden de teknolojik kaynaklara karşı takınılan olumsuz tutumdur.

"Öğretmen ve eğitimciler geleneksel olarak, alışıp oynadıkları rollerin dışında yeni roller oynamaktan kaçınmaktadırlar. Yeni teknolojilerin sisteme girmesi, eski roller dışında yeni rollerin oynanmasını gerektirmektedir. Alışkanlıklar kolay terk edilmediği için, beklenen çaba gösterilmemekte ve bu kaynaklara sevgi ile yaklaşılmamaktadır. Eski ve kökleşmiş alışkanlıklardan ayrılmaya zorlayan yeni teknolojik kaynaklar öğretmen ve eğitimciler için pek sempatik gelmemektedir" (Hızal, 1988, s.26).

Yabancı dil öğretiminde öğretim elemanlarının karşılaştıkları sorunlardan biri de sistem ile ilgilidir. Yükseköğretimdeki yabancı dil derslerine 1982 yılında yürürlüğe giren Yükseköğretim Kanunu ile belirli bir düzenleme getirilmişse de, bu derslerin uygulanmasında ve sınav sisteminde sürekli değişiklikler yapılmakta ve henüz tam oturmuş bir durum söz konusu değildir.

Yabancı dil dersleri önceleri bütün öğretim süresi boyunca zorunlu ve kredili bir ders olarak uygulanmakta iken 1988-1989 yılı bahar döneminden itibaren geçerli olmak üzere kredisiz hale getirilmiş ve öğrencinin dersi geçmesi ile ilgili değerlendirilmesinde ölçütü tam belirlenemeyen 'başarılı' ya da 'başarısız' şeklindeki bir uygulamaya gidilmiştir (Resmi Gazete, 6 Mart 1989, 20100 s.11).

En son olarak, 1991-1992 eğitim-öğretim yılından itibaren geçerli olan yeni uygulamada, yabancı dil derslerinde hem süre hem de ders saatleri açısından önemli değişiklikler yapılmıştır. Yeni uygulamada yabancı dil derslerinin üniversite öğrencileri için yine zorunlu ders olarak okutulacağı ve en az iki yarı yıl olarak programlanacağı belirtilmektedir. (Resmi Gazete, 9 Haziran 1991, 20896, s.1).

Daha önce, öğrenci bütün öğrenim süresi boyunca ve ilk yıl haftada altı saat, ikinci ve üçüncü yıllarda haftada dörder saat ve son yıl da haftada iki saat yabancı dil dersi almaktaydı. Mevcut uygulamada ise ilk iki öğretim yılı ve haftada sadece üç saat yabancı dil dersi almaktadır. Yabancı dil dersinin uygulanmasında sürekli olarak yapılan bu değişiklikler yabancı dil öğretim elemanlarını olumsuz yönde etkilemekte ve öğrenci karşısında zor durumda bırakmaktadır.

Yabancı Dil Öğretiminde Öğrenci ve Sorunları

Yabancı dil eğitim öğretim kapsamına giren diğer bir unsur da öğrencidir. Öğrenci eğitim ve öğretimin odak noktasını oluşturmaktadır. Çağdaş dil öğretim yöntem ve yaklaşımlarının tümü yabancı dil öğrenme-öğretme süreçlerinde devamlı olarak öğrenciyi merkeze alan öğrenme teorilerine dayalı olarak geliştirilmiştir. Öğrenci eğitimin her aşamasında önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir.

Yabancı dil öğretiminde öğrenci ile ilgili sorunları genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür (Ekmekçi, 1983, s.109):

- a. Öğrencinin yükseköğretim kurumuna gelmeden önce edindiği yabancı dil eğitiminin niteliği,
- b. Öğrencinin kullandığı ana dili,
- c. Öğrendiği öğrendiği yabancı dile ve bu dili konuşan toplumsal gruba ve kültüre karşı tutumu,
- d. Öğrencinin dil öğrenme yeteneği,
- e. Öğrencinin yabancı dil öğrenmeye karşı ilgisi, isteği ve güdülenmesi.

Yükseköğretime Gelmeden Önce Edindiği Yabancı Dilin Niteliği

Yükseköğretime gelen öğrencilerin önemli bir kısmının karşı karşıya kaldığı sorunların başında, yabancı dil ağırlıklı eğitim yapanlar dışında, ortaöğretimde altı yıl süreyle yabancı dil dersi zorunlu olarak okutulmasına rağmen, bu kurumlardan oldukça zayıf bir yabancı dil bilgi düzeyi ile gelmeleri ve bunun sonucunda da uyum gösterememeleri gelmektedir. Genel olarak ülkemizde, eğitimi tamamen veya takviyeli yabancı dille yapan bazı kurumlar dışında, ortaöğretim kurumlarında yabancı dil eğitimi yeterli düzeyde verilmemektedir. Öğrenciler ortaöğretimde almış oldukları yetersiz yabancı dil eğitimi ile ilgili sorunlarını da yükseköğretim kurumlarına beraberlerinde getirmekteler. Öğrenciler, ortaöğretimdeki olumsuz yabancı dil deneyimlerinin sonucunda yabancı dili öğrenmek bir yana, bu konuda bütün isteklerini yitirmiş ve yılgınlığa kapılmış bir vaziyette yükseköğretime gelmektedirler. Bu durumda, yükseköğretim kurumlarında düzenlenen yabancı dil derslerine pek de gönüllü olarak katılmamaktadırlar.

Yükseköğretimde yabancı dil öğretimine karşı olumsuz bir tepkide bulunan öğrencilerin ortaöğrenimleri esnasında yabancı dil ile ilgili deneyimlerini üç grupta incelemek mümkündür (Sebüktekin, 1981, s.36):

Birinci gruptaki öğrenciler, ortaöğretim kurumlarında kendilerine yabancı dilin öğretilmesi bir tarafa, sağlam bir temel verilmediğinden şikayetçi olan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu öğrenciler dil öğretiminde kullanılan yöntem, araç-gereç, sınıflarındaki öğrenci sayısından, öğretmenlerin tutumlarına kadar her şeyin dil öğrenmelerinde olumsuz faktör olduğunu ileri süren öğrencilerdir. Bu gruptaki öğrenciler çoğunluğu oluşturmaktadır.

Öğrencilerin bir grubu da ortaöğretim kurumlarında yabancı dile iyi bir başlangıç yaptıklarını, ancak istedikleri düzeye ulaşamadıklarını, bundan dolayı bilgilerinin yanlış değil eksik olduğunu düşünen öğrencilerden oluşmaktadır. Son gruptaki öğrenciler ise, yabancı dilin öğrenilmemesinden sadece kendilerini sorumlu tutmaktadırlar. Bu öğrenciler daha önce uygulanmış olan dil eğitimi

ile ilgili yöntem ve yaklaşımların kusursuz olduğuna inanmakta, yükseköğretimde de bunların aynen uygulanmasını istemektedirler.

Ancak, öğrencilerin büyük bir kısmı ortaöğretimde yeterli yabancı dil eğitimi almadan yükseköğretim kurumlarına gelmektedir. Nitekim, Tümer (1986, s.339) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma sonucunda, öğrencilerin önemli bir bölümünün ortaöğretimdeki yabancı dil eğitimlerinin yetersiz olduğunu belirttiği ve üniversitedeki yabancı dil derslerine başlangıç düzeyinden başlanmasını istedikleri ortaya konmuştur.

Öğrencinin Kullandığı Anadili

Öğrencinin anadili, öğrenmekte olduğu yabancı dili etkileyen bir faktördür. Whorf (1956) öğrencinin anadilinin, öğrendiği yabancı dille aynı yapısal grupta olması halinde o dili edinmesinin kolay olacağını, aynı yapısal grupta değilse öğrenim sürecinin uzayabileceğini ve gösterilmesi gereken çabanın da fazlalaşabileceğini ifade etmektedir (Ekmekçi, 1983, s.111).

Her insan kendi anadili ile düşünmektedir. Öğrenci, öğrendiği dil ile ilgili her kavramın karşılığını sürekli olarak kendi dilinde arar. Türkçe, Batı dilleri ile aynı dil grubunda olmadığı için, o dillerdeki her kavramın kendi dilimizde karşılığı bulunmamaktadır. Bu durumda öğrenci bazı konuları algılamakta ve öğrenmekte zorluk çekmektedir.

Yabancı dil öğrenen kişinin anadilinde belli düzeye gelmiş bir eğitim almış olması gerekmektedir. Bu anadili eğitimi aracılığıyla öğrenci, yabancı dilin seslerini ayırıştırma, gramer yapılarını anlama, kelime hazinesini geliştirme, yeni bağlamlarda yeni kelime ve yapıları tahmin yoluyla anlayabilme ve belli kalıpları çözebilme yeteneğini kazanacak ve yabancı dil öğrenirken dil hakkında belirli bir hazırbulunuşluk düzeyinde olacaktır (Ersöz ve Pakkan, 1987, s.183).

Bu bakımdan anadil-yabancı dil ilişkisi anlaşılmadan iyi bir yabancı dil öğrenimi söz konusu olmamaktadır. Öğrencinin kendi düşündüklerini anlatabilmesi ve ilişki kurabilmesinin yolu anadil ile yabancı dil arasındaki bağı kurmasına bağlıdır (Törel, 1983, s.349).

Öğrencinin Yabancı Dile, Bu Dili Konuşan Toplumsal Gruba ve Kültüre Karşı Tutumu

Öğrencinin kültürel özelliklerinin farklı oluşu da öğrendiği yabancı dilde zorluk çekmesine neden olabilmektedir. Öğrencinin kültürü, öğrendiği yabancı dili anadil olarak konuşan insanların kültürüne yakın değilse ve o kültürü tanımıyorsa ya da sevmiyorsa, o yabancı dili öğrenmek öğrenciye ilginç gelmeyebilir. Bunun sonucunda dili öğrenme isteği duymaz ve o dili öğrenmekte zorluk çeker.

Kültüre karşı olumsuz tutumun öğrenilen yabancı dili nasıl etkilediğine yaşanmış şu olay iyi bir örnektir: Amerika Birleşik Devletleri'nde İkinci Dünya Savaşı boyunca ve savaş sonrası yıllarda Almancayı yabancı dil olarak öğrenmek isteyen insanların sayısında önemli oranda azalma meydana gelmiştir (Gülmez, 1982, s.26).

Dil ile kültür arasındaki bağ ikinci bir dil öğrenirken sürekli olarak işe karışmaktadır. Her kültür gibi, anadilin bünyesinde bulunan kültür de öğrenciye belirli bir düşünce yapısı ve dünyaya bakış açısı kazandırır. Kendi öz kültürüne göre şartlanan kişi öğrendiği yabancı dilin kültürünü göz önünde bulundurmazsa, o dile ait bazı kullanımları anlayamayacak ve dil öğreniminde bazı aksaklıklar, anlaşılmayan durumlar ortaya çıkacaktır. Bundan dolayı kültür, yabancı dil öğretimini hem pekiştiren hem de olumsuz yönden etkileyen bir faktör olarak belirlemektedir. Geleneksel dil öğretim yöntemlerinde yazılı metinlere dayalı olarak aktarılan kültür öğretimi, günümüzde, çağdaş yabancı dil öğretimini gerçekleştirenler tarafından fotoğraf, posta kartı, filmler, şarkılar, gündelik konuşma örnekleri gibi görsel-ışitsel belgeler aracılığıyla yapılmaktadır (Senemoğlu, 1980, ss.62-63).

Öğrencinin Dil Öğrenme Yeteneği

Öğrencinin dil öğrenimini etkileyen faktörlerden biri de dil öğrenme yeteneğidir. Aslında, çocukluktan itibaren anadilini öğrenen her insan bir dil öğrenme yeteneğine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yüzden, yabancı dil öğrenme yeteneği, değişik ölçülerde bile olsa, her öğrencide yeterince bulunmaktadır. Ancak her öğrencinin dil öğrenme yeteneği, bireysel farklılıklardan dolayı aynı değildir.

Çocukların dil kazanımı üzerine Ekmekçi tarafından 1979 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada, öğrenilen dil ne olursa olsun, her çocuğun iletişim için ilgili dildeki gerekli öğeleri öğrenme yeteneğine sahip olduğu ortaya konmuştur (Ekmekçi, 1982, s.109).

Dil öğreniminde yeteneğin oldukça önemli bir yeri vardır. Hatta, yetenek zekadan daha önemli bir yer tutmaktadır. Bir öğrencinin zekası ne kadar yüksek düzeyde olursa olsun, sesleri ayırt etme, ses-simge ilişkisini kurma yeteneği yoksa, yabancı dili oldukça uzun bir sürede ve ancak belirli bir yeterlik düzeyine kadar öğrenebilecektir (Sebüktekin, 1981, s.35; Gülmez, 1982, s.25).

Öğrencinin Yabancı Dil Öğrenmeye Karşı İlgisi, İsteği ve Güdülenmesi

Yabancı dil eğitiminin başarıya ulaşmasında, öğrencinin öğrendiği dile ilgi göstermesi, onu öğrenmek istemesi ve güdülenmesi önemli birer etken olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin yabancı dil derslerinde beklenen verimi elde edebilmeleri için zaman, çaba ve dikkatlerini severek ve isteyerek öğrenme işine ayırmaları gerekmektedir.

Eğer çalışma gayreti öğrencinin içinden geliyorsa, bu duruma ilgi, kendi edindiği değerler sonucu bu amaca ulaşmak için çalışıyorsa, bu duruma da güdü denilmektedir. Öğrenme isteği olmayan bir kişiye, o dili öğretmek oldukça zordur. Bundan dolayı, yabancı dil öğretiminde yapılacak ilk iş, öğrenciye o isteği aşılacak olmalıdır. Bu isteği aşılacak, yani öğrenciyi yabancı dil öğreniminde güdülemenin yolu, isteksizliğin nedenlerini ortaya çıkarmaktır (Ekmekçi, 1983, s.24).

Öğrenciler yabancı dile karşı ilgi duymuyorlarsa, kendilerine yapılan zorlamalara ters tepki göstermekte ve yabancı dili öğrenmeye karşı giderek olumsuz bir tutum içerisine girmektedirler. Üniversiteye gelen öğrencilerin önemli bir kısmı, genellikle ortaöğretimde okudukları yabancı dil derslerinde olumsuz bir şekilde yönlendirildikleri için, yabancı dili öğrenmeye karşı bir tepki

duymakta, hatta yabancı dilden nefret eder hale gelmektedir. Yabancı dil dersleri bu tür öğrenciler için adeta işkence haline gelmekte ve bu öğrenciler dili öğrenmek yerine sadece geçer not alabilmek için çalışmaktalar. Hatta, öğrencilerin bir kısmı geçer not almak için bile olsa, yabancı dile çalışmamaktalar. Motivasyonunu tamamen kaybetmiş olan bu tür öğrenciler için yabancı dil öğrenimi herhangi bir anlam ifade etmemekte ve gereksiz bir ders olarak algılanmaktadır. Sonuç olarak bu tür düşünceler, yabancı dil öğretiminin istenilen düzeyde ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesini engellemektedir.

Yabancı dil dersini zorunlu ders olarak alan üniversite öğrencileri ile ilgili olarak yapılan bir araştırmada, dil öğrenme isteğinin geliştirilmesi için, öğrencilerin güdülenmesinin hem öğretim elemanları hem de öğrenciler tarafından temel koşullardan biri olarak kabul edildiği ortaya konmuştur. Öğrenme isteğinin geliştirilmesi için yerine getirilmesi gereken koşullardan birinin de, öğrencilere öğrendikleri yabancı dilin gerçek hayatlarında kendilerine ne amaçla yardımcı olacağı konusunda bilgi verilmesi olduğu kabul edilmektedir (Sözer, 1986, s.190).

Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem ve Yöntem Sorunu

Yabancı dil öğretiminde en etkin yolu bulabilmek için eğitimciler ve dilbilimciler yıllarca çalışmışlardır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra dil öğretimi daha bilimsel çerçevede ele alınmış ve geleneksel yöntemlerin dışında yeni yönelimler ve hedefler ortaya çıkmıştır. Geleneksel sistemde yazılı metinlere dayanan dil öğretimi ruhbilim, dilbilim ve eğitim bilimleri alanlarında meydana gelen gelişmelerden etkilenmiş ve bu alanlardaki yeniliklerden yararlanmışlardır (Senemoğlu, 1983, s.167).

Gelişen teknoloji de öğrenme-öğretme süreçlerine farklı boyutlar kazandırmış ve daha az zamanda, daha çok şeyin öğrenilebileceği ve öğretilebileceği ortamlar meydana gelmiştir. Dilin sözlü boyutuna öncelik veren çağdaş dil öğretim yöntem ve yaklaşımları 1950'lerden itibaren ortaya çıkmaya başlamıştır.

Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Yaklaşımlar

Yabancı dil öğretiminde günümüze kadar çeşitli teoriler ve yöntemler geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Türk ve Avrupa'lı dil öğretim uzmanları ve dilbilimciler tarafından benimsenen başlıca dil öğretim yöntemleri şunlardır (Demirel, 1990, s.31):

1. Dilbilgisi-ÇeviriYöntemi (Grammar-Translation Method)
2. Düzvarım Yöntemi (Direct Method)
3. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi (Auido-Lingual Method)
4. Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı (Cognitive-Code Approach)
5. İletişimsel Yaklaşım (Communicative Approach)
6. Seçmeli Yöntem (Eclectic Method)

Aşağıda bu yöntem ve yaklaşımların özellikleri üzerinde durulmaktadır.

Dilbilgisi-ÇeviriYöntemi (Grammar-Translation Method)

Adına klasik yöntem de denilen dilbilgisi-çeviri yöntemi Eski Yunan'dan yirminci yüzyılın ortalarına kadar uygulanan bir dil öğretim yöntemidir (Sunel,1989, s.139). Latince ve Eski Yunanca'nın öğretiminde kullanılan bu yöntem belli bir öğrenme teorisine göre geliştirilmemiştir.

Kural öğrenme, akla dayalı çözümlenmeler ve karşılaştırmalı çalışmaların önemli bir yer tuttuğu bu geleneksel yöntemde dil bir sözcük dizelgesi biçiminde ele alındığı için dilin sözlü kısmına hemen hemen hiç dokunulmamakta ve **konuşma becerisi** önemli bir yer tutmamaktadır (Senemoğlu,1983, s.168; Demirel,1990, s.33).

Bilinen en eski gramer kitabı Milat'tan Önce dördüncü yüzyılda Panini tarafından yazılan Sanskrit diline ait gramerdir. Sanskritçe eski bir Hint-Avrupa dilidir ve bugün hala bilimsel amaç için kullanılmaktadır. Panini'nin grameri Sanskritçede kelime oluşumu ile ilgili kuralları içermekteydi (Şen, 1982, s.127).

Dilbilgisi-Çeviri yönteminde bir gramer kitabı ve iki dilli bir sözlük öğretimin ana malzemelerini oluşturmaktadır. Bu kitap dil hakkında belli kuralları ve açıklamaları içerir. Ağırlık yazıya verilmekte ve kuralların sıkı sıkıya öğrenilmesi istenmektedir.

Sorumluluğun tamamen öğretmene bırakıldığı bu yöntemin (Sebüktekin,1981,s.69) kullanım özelliklerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

- a. Dilin kurallarına ağırlık verilir, gramer öğretilir
- b. Öğretimde ana dil kullanılır
- c. Öğrencilere sürekli olarak çeviri yaptırılır
- d. Çoğunlukla yazılı metinler üzerinde çalışılır (Demirel, 1983, s.21; Ekmekçi,1983, s.106).

Bu yöntem ile yapılan dil öğretiminde, öğrenci gramer öğretimi olarak kuraldan hareket ettiği için, farkına varmadan anadilin kelimelerinden, kalıplarından hareket edecek ve çok kere yanlış sonuçlara ulaşacaktır (Yalt,1974, s.7). Ayrıca, yabancı bir dil öğrenmeye çalışan kişiden yıllarca kullandığı anadilinde bile ulaşamadığı bir dilbilgisi düzgünlüğü, bir dil kullanma pürüzsüzlüğü istenmektedir (Başkan, 1975, s.438).

Çağdaş dilbilim çalışmaları ise dilin sözlü yanına öncelik verdiği (Öztoğat ve Senemoğlu,1977, s.142) ve bir yabancı dil kuramsal olarak değil, ancak kendi işlerlik kuralları içinde öğrenilebildiği için (Akerson,1978, s.158), bu yöntem yüzyıllarca kullanılmasına rağmen, 1950'lerden itibaren önemli eleştirilere uğramış ve ruhbilim, toplumbilim, eğitimbilim ile dilbilim alanlarındaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan belirli öğrenme kuramlarına dayalı bilimsel nitelikli dil öğretim yöntemleri geliştirilmiştir.

Ancak, günümüzde gramer tamamen reddedilmemekte ve gerektiğinde gramere de başvurulabileceği savunulmaktadır. Örneğin, yıllarını dil öğretimi ile ilgili çalışmalara vermiş Amerikalı ünlü dil öğretim uzmanlarından Wilga M. Rivers kendisiyle yapılan bir mülakatta, bir kısım uzmanların dil öğretiminde artık gramere ihtiyaç duyulmadığını belirten düşüncelerini eleştirerek, herşeye rağmen dilin bir gramerinin olduğunu söylemekte ve 'gramer öğretimine ihtiyacımızın olmadığını söylemek, kemikleri olmadığını

halde etrafta yürüyen bir tavuktan bahsetmek gibidir' demektedir (Arnold, 1991, s.3).

Düzvarım Yöntemi (Direct Method)

Adına direkt yöntem de denilen düzvarım yöntemi 1950'lerde geleneksel dil öğretim sistemine tepki olarak ortaya çıkmış, dünyada ve ülkemizde yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

Bu yöntemin temel felsefesi, insanın ana dilini öğrenme sürecine dayanmaktadır (Finocchiaro,1982, s.3). Bu yöneme göre, insan anadilini öğrenirken, onu dilbilgisi aracılığıyla öğrenmemektedir. İnsan kendini ifade edebilmek için, kuracağı cümle ile içinde bulunduğu durum arasında bir bağ kurmakta ve belli bir sıraya göre öğrenmektedir. Yabancı dil de bu esasa ve bu sıraya göre öğrenilmelidir (Sunel,1989, s.139).

Öğrencinin elden geldiğince doğal bir ortamda yabancı dil ile karşı karşıya bırakılmasını savunan bu yöntem, çağrışım, deneme-yanılma ve gestalt görüşlerine dayanmaktadır (Sebüktekin,1973, s.95).

Bu yöntemin özellikleri şunlardır:

- a. Dersler kısa bir diyalogla başlatılır ve sözcüklerin öğretimi ya görsel araçlarla ya da pandomimle yapılır.
- b. Dilbilgisi kuralları tümevarım yoluyla öğretilir, sınıf içi etkinliklerde anadilin kullanımına yer verilmez.
- c. Öğretmenin, öğrettiği dili çok iyi bilmesi ve konuşması gerekmektedir.
- d. Okuma öğretimi, gramer bilgilerini geliştirmekten çok zevk için yapılır (Demirel,1983, s.22-23).

Kulak Dil Alışkanlığı Yöntemi (Audio-Lingual Method)

Adına audio-lingual veya audio-visual da denen bu yöntem klasik yöneme tepki olarak İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkmıştır (Harsh,1982, s. 3).

Yabancı dil öğretiminde anadilin kullanılmasına kesinlikle karşı çıkan bu yöntem psikolojide behaviorizm (davranışçılık), dilbilimde ise sütrüktüralizm (yapısalcılık) teorilerine dayanmaktadır (Aktas,1987, s.153). Bloomfield'in dilbilimde, Edward Sapir'in kültürel antropolojide, B.F.Skinner'in ise psikolojideki çalışmaları bu yöntemin temelini oluşturmaktadır (Finocchiaro,1982, s.4).

Skinner, her uyarıcıya karşı bir tepkinin olduğunu, etki-tepki bağının kurulması için de pekiştireçlerin verilmesi gerektiğini söyler. Sürekli pekiştirme, tepkiyi güvence altına alır ve pekiştirme yoluyla tepkiler alışkanlığa dönüşürler. Bu öğrenme kuramına göre, yabancı bir dilde alışkanlıkların olabilmesi için sürekli tekrar yapılması, alıştırmalara ve pekiştirmelere yer verilmesi gerekmektedir (Demirel,1983, s.22).

Kulak-dil alışkanlığına göre cümleler ve kalıplar refleks haline gelinceye kadar bıkmadan, usanmadan tekrarlanmalıdır. Çünkü bu anlayışa göre, bir yabancı dil bilmek demek, o dilde sayısız cümle ve deyim ezbere bilmek demektir (Yalt, 1974, s.9).

Pahalı ve iyi bir dil laboratuvarı herşeyi halleder anlayışını getiren bu yöntem, mekanik dil öğrenme esasına dayanmaktadır. Dilin öncelikle dinleme ve konuşma olduğunu savunan bu yöntemde amaç, tekrar ve taklit yoluyla dilin kalıplarını mekanik alışkanlıklar haline getirmektir. İnsanlar bir yabancı dili kitaplara bağlı kalmadan, teyplerden, laboratuvarlardan dinleyip tekrar ederek öğrenebileceklerdir (Yıldırım,1986, s.387).

Bu anlayışa göre, yabancı bir dil öğrenmenin bir bisikleti sürme veya bir piyanoyu çalmayı öğrenmeden farklı yanı yoktur. Çünkü bu becerilerin de otomatik ve sık tekrar ile öğrenildiğine inanılmaktadır (Ülsever, 1990, s.268).

Kulak-Dil alışkanlığı yönteminin temel özellikleri şu şekilde sıralanır:

- a. Bu yöntem bilinçaltına inerek öğretmeyi hedeflemektedir ve buna ulaşabilmek için yabancı dil, anadildeki gibi geliştirilmeye çalışılır.

- b. Öğrencilerden, sorulan sorulara verecekleri cevapları zaman kaybedecek kadar düşünmeden hemen vermeleri istenir. Bu şekilde öğrenci düşünmeden cevap verme alışkanlığı kazanır.
- c. Dil becerileri doğal sıra izlenerek geliştirilir. Yani, öğrenci önce anlamayı, sonra konuşmayı, daha sonra okumayı ve en son olarak da yazmayı öğrenir (Chastain, 1976, s.111).

Bilişsel Yaklaşım (Cognitive-Code Approach)

Noam Chomsky adlı bir Amerika'lı dilbilimci 1957 yılında 'Syntactic Structures' adlı eseriyle dil öğretimine yeni boyutlar getirmiştir. Adına **Üretimsel Dilbilgisi** (Generative Grammar) denilen kuramıyla Chomsky, tümceleri kulak-dil alışkanlığı yöntemindeki gibi tek tek ele almamakta, dili yüzeysel yapıdan çok derin yapı denilen bir kavramla çözümlenmektedir (Ekmekçi,1983,s.107).

Üretimsel dilbilimi kuramcıları, dil öğreniminde akılcı bir tutuma yer verilmesini önermiş ve dili kullanabilecek düzeye gelebilmek için, dil örgüsünü bütünüyle ve bilinçli olarak anlamamanın gerekli olduğunu ileri sürmüşlerdir (Sebüktekin,1973,s.97).

Öncülüğünü Chomsky'nin yaptığı bu düşünce yeni bir öğretim yönteminin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bilişsel ruhbilimin (cognitive psychology) etkisiyle 1960'lardan itibaren dil öğretimi farklı bir şekilde ele alınmıştır.

Bilişsel öğrenme yaklaşımında, dil kazanımında insanın akı ve kişiliği ön planda bulundurulmuştur. Bu yaklaşıma göre dil öğretimi, insanın bir alışkanlık edimi değil, bilinçli bir kazanımdır. İnsan bir makine değildir. Doğuştan ve anadilden getirilen dil kazanım sisteminin önemli bir yeri vardır (Kocaman,1983, s.118).

Bilişsel öğrenme yaklaşımının temel özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- a.Dil alışkanlık geliştirme değil bilinçli olarak **kural öğrenmedir.**

- b.Dil öğretiminde tümevarım yerine tümdengelim yolu izlenmelidir.
- c.Anadil aşırısına kaçmadan kullanılabilir. Çeviriye izin verilir.
- d.Anadil ile yabancı dil arasındaki benzerlikler farklılıklardan fazladır.
- e.Görsel-İşitsel araçlardan ve diğer tekniklerden yararlanılmalıdır.
- f.Öğretim bireysel olarak yapılmalı, grup çalışmaları olmalıdır (Demirel,1983,s.23; Enginarlar,1983,s.53; Sebüktekin,1973, s.98).

İletişimsel Yaklaşım (Communicative Approach)

Bu yaklaşımın gelişiminde daha öncekilere göre farklı bir durum bulunmaktadır. Önceki yöntemlerde kuramsal dilbilimcilerin etkileri varken, iletişimsel yaklaşımda toplumbilimciler ve filozoflar etkili olmuşlardır. Bu alanda yapılan çalışmalar şu iki ilkeyi ortaya çıkarmıştır:

- a. Dilin toplumsal bir boyutu vardır ve dil boşlukta, amaçsız kullanılan bir araç değildir.
- b. Dil, yargı bildirmek, emir vermek, ikna etmek vb. gibi birşeyler yapmak veya gerçekleştirmek için kullanılır (Enginarlar,1983, s.56).

Sosyo-dilbilim ve Psiko-dilbilimin esaslarına dayanan bu yaklaşım (Finocchiaro,1979, s.12) adından da anlaşılacağı gibi dili iletişim aracı olarak görmektedir. Dilin kurallarını öğretmek yerine, öğrenciye ihtiyaçlarına yönelik dil becerilerini, yani iletişim yeteneğini kazandırmayı esas almaktadır. Rivers (1982, s.7) iletişim yeteneği ile 'yaratıcı dil kullanımının' kastedildiğini belirtmektedir.

Bu yaklaşımda, dil öğrenimi için temel kabul edilmiş olan dört becerinin (dinleme, konuşma, okuma, yazma) hepsine ağırlık verilmekte ve derslerde öğrencilere bu becerilerin kazandırılması için alıştırmalar yaptırılmaktadır.

İletişimsel yaklaşım ile yaşayan dil öğretildiği düşüncesinden hareket edildiği için, başlangıç düzeyinde geleneksel kitap-defter-kalem üçlüsüne başvurulmamaktadır. Öğrencinin anadilini öğrenirken yaşamış olduğu ortama benzer bir ortam meydana getirmek, yani öğretilen yabancı dili, ikinci bir anadil gibi öğrencinin bilinçaltına yerleştirmek hedeflenmektedir. Bundan dolayı, okuma ve yazma becerileri öğrencide belirli bir dil bilinci oluştuktan sonra geliştirilmektedir (Anamur, 1987, s.95).

İletişimsel yaklaşımın taraftarları, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmeye çalıştıklarını hissetmeye başladıkları an, güdülenmelerinin daha da artacağını ileri sürmüşlerdir (Freeman, 1987, s.6).

İletişimsel yaklaşımın kullanım özellikleri şunlardır:

- a. Öğretim öğrenci merkezlidir.
- b. Öğrenci için anlamlı olan sözlü ve yazılı iletişim faaliyetlerine ağırlık verilir.
- c. Derslerde karşılıklı diyalog, grup çalışması yaptırılır ve günlük iletişimde kullanılan otantik materyaller kullanılır.
- d. Öğretmen hem ana dilde hem de amaç dilde yeterli olmalı ve öğrencilerin amaçlarına uygun bir şekilde yardımcı olmalıdır (Demirel, 1983, s.23)

Ekleme-İçerme Yöntem (Eclectic Method)

Günümüzdeki yabancı dil öğretim anlayışında, hiç bir yöntemin tek başına tüm öğretim sorunlarını çözecek güçte olamayacağı, sorunlara kuramcılar kadar, sınıfta ders veren öğretmenlerin de çözüm getirebilecekleri savunulmaktadır (Sebüktekin, 1981, s.72).

Sınıf içi etkinliklerde belli bir yöntemle bağlı kalmak yerine her öğrenme durumuna uygun düşen (Demirel, 1988, s.20) bir yöntemi kullanma düşüncesi, adına eklemeli ya da seçmeli yöntem denen bir yöntemler karması ortaya çıkarmıştır.

Zaten, şu anda dil öğretiminde tek başına bir yöntemin de kullanılması söz konusu değildir (Freeman, 1987, s.6). Öğretmen,

sınıfta mevcut duruma ve öğrencilerin ihtiyacına göre, her yöntemin iyi ve uygun taraflarını kullanabilmelidir.

Ancak eklemeli yöntem ile anlatılmak istenen şey, rastgele bir birleştirme ya da boşluk doldurma değildir. Ekleme işi yapılırken amaca ulaşabilmek için önceden bilinmesi gereken bazı hususlar vardır. Sebüktekin (1981, s.72) bunları şöyle belirtmektedir:

" 'Eklemeli' sözcüğü rastgele bir birleştirme ya da boşluk doldurma anlamına gelmemektedir. Ekleme işinin etkinlikle yapılabilmesi için bir yandan öğrencilerin yakından tanınması ve öğrenim ortamının iyi bilinmesi, öbür yandan da tüm yaklaşım, yöntem ve tekniklerin her birine ilişkin temel bilgilere sahip olunması gerekir. Yabancı dil öğretmeninden başka hiç kimsenin tüm bu bilgileri bir arada bulundurabilmesine olanak yoktur. Öyleyse, öğrencilerine uygun bir 'eklemeli' yöntem oluşturabilmek için tüm yaklaşım, yöntem ve teknikleri tarayarak bunlar arasında bir 'seçim' yapma işi yine öğretmene düşen bir görev olmaktadır. Bu nedenle, tek yönetime bağlı kalıp, başka yöntemlere sırt çeviren yabancı dil öğretmenlerinin bu tutumları artık yadırganmakta, daha açık bir söyleyişle, uğraş alanında geri kalmışlığı simgelemektedir".

Eklemeli yöntemin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- a. Dil öğretimi amaç dille yapılmalıdır. Ancak gerektiğinde, öğrencinin ana diline de yer verilmelidir.
- b. Dil öğreniminin, öğrencilerin istemediği ve yeterli olmadığı sürece gerçekleştirilemeyeceği göz önüne alınarak, öğrencinin güdülenmesi ile öğrenmesi arasında bir ilişki olduğu unutulmamalıdır. Bunun için, sınıf içindeki bireysel farklılıklar gözönüne alınmalıdır.
- c. Sözcük kullanımına erken başlanmalı ve sözcükler cümle içinde kullanılmalıdır. Bir seferde tek bir yapı sunulmalı ve bu tam öğrenilmeden bir diğer yapıya geçilmemelidir.
- d. Mekanik tekrarlara çok fazla zaman ayırmadan iletişime yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- e. Yabancı dil öğretimi öğrencinin uğraştığı bilimsel alana yönelik olmalıdır. Yani bir yandan dilin temel yapısı, sözcükleri ve anlatım biçimleri öğretilirken, diğer yandan da belirli bir sıraya göre uğraşılan bilimsel alana ait konulara da yer verilmelidir.

- f) Sözlü dili anlama ve konuşma, yazılı dili ise anlama ve yazma becerilerinin her birine yer verilmelidir (Demirel,1990, s.49; Sebüktekin,1981, s.75).

Bazı Değişik Dil Öğretim Yöntem ve Yaklaşımları

Yabancı dil öğretiminde yukarıda belirtilen temel yöntem ve yaklaşımların dışında geliştirilmiş bazı değişik ve ilginç dil öğretim yöntem ve yaklaşımları da vardır. Başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere çeşitli ülkelerde kullanılan bu yöntem ve yaklaşımlar şunlardır:

- a. Lozanov'un Telkin Yöntemi (Suggestology / Suggestopedia)
- b. Curran'ın Grup İle Dil Öğretim Yöntemi (Community Language Learning)
- c. Gattegno'nun Sessizlik Yöntemi (The Silent Way)
- d. Asher'in Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi (Total Physical Response)
- e. Tabii Yaklaşım (Natural Approach)

Yabancı dil öğretiminde belirli kullanım alanları bulan bu yöntem ve yaklaşımlar ve özellikleri aşağıda verilmektedir.

Lozanov'un Telkin Yöntemi

(Suggestology- Suggestopedia)

Bulgar psikiyatrist Georgi Lozanov tarafından geliştirilen bu yöntemde göre insanların başarısızlıkları, kendilerini yetersiz görme, hata yapmaktan korkma ve olumsuz hatıralar gibi bazı psikolojik engellerden kaynaklanmaktadır. Öğrenciler bu duygularından kurtuldukları zaman başarılı olacaklardır (Freeman, 1987, s.6).

Bu yöntemle yabancı dil öğrenimi yapan sınıflar oturma odası gibi düzenlenir. Öğrenciler sıra yerine, halı ile döşenmiş sınıflarda rahat koltuklarda oturup, loş ışık altında derinden gelen müzik

eşliğinde dersleri yaparlar. Her öğrenciye dersten önce yeni bir isim ve rol telkin edilir. Yabancı dildeki günlük konuşmalar müzik eşliğinde öğretilir. Diyalog öğretimine çok önem verilir (Demirel, 1990, s.51).

Öğretmen derste önce kelimelerin anlamlarını vererek onların telaffuzunu gösterir. Daha sonra gramer üzerinde açıklamalar yaparak bir metin okur. Öğrenciler okunan metni ellerindeki metinden takip ederler. Öğretmen metni ikinci defa tekrar ederken öğrencilere herhangi bir açıklama yapmadan onu öğrencilerin anadiline çevirir. En son aşamada, öğrencilere rahat bir müzik eşliğinde koltuklarında dinlenmeleri telkin edilerek diyalog okunur ve diyalogu hatırd tutmaları istenir. Dersler bu şekilde işlenerek devam eder (Yıldırım, 1986, s.394).

Curran'ın Grup İle Telkin Yöntemi

(Community Language Learning)

Charles Curran'ın geliştirdiği bu yöntemde öğretmenler, öğrencilerinin korkularını ve ilgilerini anlayıp onlara güvenli bir ortamı sağlamaya çalışırlar (Freeman, 1987, s.6).

Bu yöntem ile yapılan yabancı dil öğreniminin merkezinde öğrenci vardır. Öğrenciler sınıfta daire şeklinde otururlar. Öğretmen dairenin dışındadır. Her grup kendi arasında bir danışman-öğrenci seçer ve istedikleri konuda grup halinde tartışırlar. Tartışmanın ana dilde yapılması istenir. Grup çalışmalarını dışardan izleyen öğretmen arada konuşmaları öğrenilen dile çevirir. Bu şekilde öğrencilerin amaç dille iletişim kurmaları sağlanır (Demirel, 1990, s.51).

Ancak bu yöntemi uygulayan kişinin mükemmel bir dilbilgisi bilmesi yanısıra, hem psikoloji hem de dilbilim dallarında doktora yapmış olması öngörülmektedir (Yıldırım, 1986, s.395).

Sessizlik Yöntemi (Silent Way)

Caleb Gattegno'nun geliştirdiği bu yöntemde hem öğrenciler hem de öğretmen sınıfta geçen zamanın büyük kısmını susarak ve duydukları dil örneklerini düşünerek geçirirler. Öğrenciler birbirleriyle konuşurken yapılan hatalar düzeltilmez. Öğretmen renkli çubukları kullanarak renkleri öğretir. Her renk bir sesi sembol eder.

Sonradan yoğun olarak kelime öğrenimine geçilir. Öğrenciler istedikleri kelimelerle cümleler kurarlar (Demirel,1990, s.52; Yıldırım, 1986, s.394).

Bu yöntem her ne kadar bilişsel öğrenme yaklaşımından ortaya çıkmamışsa da kuralları ona benzemektedir. Yöntemin temel ilkelerinden biri, öğretme işinin öğrenmeye göre ikinci sırada gelmesidir.

Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi (Total Physical Response)

Psikolojideki öğrenme kuramlarından iz kuramı (trace theory) ile bağlantılı olan bu yöntem San Jose State Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı Başkanı Profesör James J. Asher tarafından geliştirilmiştir.

Asher'in Tüm Fiziksel Tepki yöntemine, bir yabancı dili davranışlarla öğrenme de denmektedir. Bu öğrenme modeli çocukların ana dillerini öğrenme ile ilgili gözlemlere dayanmaktadır. Bu kuramın hareket noktası, bir çocuğun dili ile bedeni arasında yakın bir ilişkinin var olduğuna ve çocuğun dinleme becerisinin konuşma becerisinden önce geliştiği kuramına dayanmaktadır. Bundan dolayı, dil öğreniminde dinleme konuşmadan önce gelmektedir. (Silvers, 1981, s.36).

Bu kurama göre, bir olay ne kadar sık meydana gelirse ve hafızada ne kadar kuvvetli iz bırakırsa, o olayı hatırlamak o kadar kolay olur. Asher'a göre, çocuklar kendilerine yöneltilen konuşmalara sözlü tepki gösterirler. Ona göre bir yetişkinin ikinci bir dil öğrenmedeki başarısı, anadilini öğrenen bir çocuğun gelişmesiyle aynı orantıdadır. Bu yöntemle dil öğretimi emir cümleleriyle başlar. Öğrenci, öğretmenin emirlerine fiziksel tepki yoluyla cevap verir. Yeni başlayanlar için öğretim materyali kullanılmaz. Çünkü öğretmenin hareketleri, mimikleri ve sesi yeterlidir. Dersler ilerledikçe öğretmen sınıftaki nesnelere, resimler ve posterler gibi görsel araçları kullanır (Demirel, 1990, s.52).

Bu yöntem genellikle başlangıç düzeyindeki yabancı dil öğretiminde kullanılmaktadır.

Tabii Yaklaşım (Natural Approach)

Bu yaklaşımın temellerini Amerika'lı dilbilimciler Stephan Krashen ile Tracy Trell atmıştır. Krashen (1981, s.1)'a göre dil edimi çocuğun hedef dil ile etkileşimini (tabii iletişimi) gerektirir. Bu yaklaşıma göre, dili öğrenen kişinin konuşma tarzından ziyade, ilettiği ve anladığı mesajlar önemlidir.

Bu yaklaşımın ilkeleri şöyle sıralanır:

- a. Öğrenciler hazır olmadan konuşmaya zorlanmaz ve yapılan hatalar aradaki iletişimi bozmadıkça düzeltilmez.
- b. Dili konuşmadan önce onu anlamak öncelik taşır.
- c. Öğretim programı iletişime yönelik olarak hazırlanır.
- d. Öğrenmeyi engelleyen kişisel ve sosyal faktörler en az düzeye çalışılır (Yıldırım,1986, s.395).

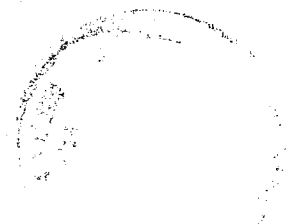
İlgili Araştırmalar

Ulaşılabilen kaynaklara göre ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarında uygulanan yabancı dil eğitimi ile ilgili olarak yapılan araştırmalar sırasıyla şunlardır:

Türkiye Üniversitelerinde Yabancı Dil Programlarının Karşılaştırılması : Ceyhan tarafından yapılan bu araştırma, 1982 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Prof. Dr. Varış'ın yönetiminde doktora tezi olarak hazırlanmıştır.

Araştırmanın amacı, araştırmanın yapıldığı tarihte, Türkiye'de bulunan 19 üniversitedeki bütün öğrencilere yönelik yabancı dil eğitim programlarının belirlenen boyutlar içinde durumunu saptamak ve ileriye dönük eğilimleri, tutumları belirleyerek öneriler geliştirmek şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın evreni Türkiye'deki 19 üniversitede yabancı dil eğitimi yürütmekte olan okutmanlar ve öğretim elemanlarıdır.

Araştırmacı üniversiteleri aşağıda görülen dört ayrı kümede ele almıştır.

1. Yabancı dil ile eğitim yapan ve hazırlık sınıfı olan üniversiteler,
2. Hazırlık sınıfı olan ve eğitimini Türkçe yapan üniversiteler,
3. Bünyesinde 'yabancı diller okulu' bulunduran üniversiteler
4. Fakültelerin, kendi öğretim elemanları ve araç-gereçleri ile yürüttükleri, servis dersi niteliğinde yabancı dil eğitimi yapan üniversitelerdir.

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak bilgi formu ve anket tekniği kullanılmıştır. Bilgi formları üniversitelerin yöneticilerine gönderilmiş ve bu şekilde fakülte ve bölümlerdeki yabancı dil eğitimi ile ilgili bilgi istenmiştir. Anket formları da ilgili üniversitelerde yabancı dil eğitim-öğretimini yürüten toplam 640 öğretim elemanının 362'sine gönderilmiş ve bunların 303 adedi geri dönmüştür.

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sorun ele alınmakta ve yabancı dilin programlardaki yeri belirlenmeye çalışılmaktadır. İkinci bölümde bulgular ve yorumlar bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise elde edilen bulgulardan sonuçlar çıkarılmış ve bu sonuçlara göre öneriler geliştirilmiştir.

Araştırma alanındaki üniversitelerde, yabancı dil programlarında öğrencinin meslek alanına yönelik içeriğin ağır bastığı, derslerde kitabın ana araç durumunda olduğu, yararlanılan kaynakların kullanılış biçiminin üniversiteden üniversiteye, programdan programa değiştiği, yabancı dil öğretim elemanlarının büyük çoğunluğunun lisansüstü eğitim yapmamış olduğu, ancak bunların bu tür bir eğitimi yapmak istediği, yabancı dil derslerinin yoğun olarak yapılması gerektiği, yabancı dil öğretimi konusunda araştırmalar yapacak olan 'yabancı dil akademilerinin' kurulması istendiği ve derslerde ağırlıklı olarak geleneksel dilbilgisi-çeviri yönteminin kullanıldığı sonuçları elde edilmiştir. Araştırmacı da bu sonuçlara dayalı olarak çeşitli öneriler geliştirmiştir.

Yükseköğretimdeki yabancı dil eğitimi ile ilgili yapılan başka bir araştırma da Gülmez tarafından 1982 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Prof. Dr. Varış'ın danışmanlığında hazırlanan

"Yabancı Dil Öğreniminde Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler" adlı doktora tezidir.

Araştırmanın evrenini 1980-1981 öğretim yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Gaziantep Kampüsü Hazırlık Sınıfı'nda formal bir biçimde İngilizce öğrenimi gören tüm öğrenciler ile bu öğrencilerin eğitiminden sorumlu öğretim elemanları oluşturmaktadır. Evrenin tümü örneklem olarak alınmıştır.

Araştırmanın amacı, yükseköğretim düzeyindeki bir grup öğrenci için, yabancı dil öğrenimini etkileyen, öğrenciye dönük etkenleri deneysel bir yaklaşımla inceleyerek, bu etkenlerin öğrenme süresini ne denli etkilediğini saptamak ve yabancı dil öğrenimini daha etkin kılacak öneriler geliştirmek olarak ortaya konmuştur.

Araştırmanın verileri denekler için hazırlanan öğrenci bilgi formu, anket formu ve sınıf içi değerlendirme formu ile toplanmıştır.

Araştırma ile yabancı dil öğreniminde öğrenci başarısını etkileyen faktörler arasında, öğrencinin öğrenme sürecine beraberinde getirdiği ve daha önce ailesinin ve yakın sosyo-ekonomik çevresinin sınırları içinde, onların etkisiyle oluşan unsurların oldukça önemli etkenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmacı ulaştığı bu sonuca dayanarak, öğrencilere kendi tercihleri doğrultusunda, ancak, saptanacak standart uyarınca yeterli bir yabancı dil eğitimi verebilecek bir sistemin geliştirilmesi, öğrenciye öğrendiği dili ana dil olarak konuşan toplum hakkında bilgi verilmesi, öğrencilerin farklı gereksinim ile yetenekleri doğrultusunda çok amaçlı ve çeşitli yabancı dil öğretim yöntemleri üzerinde durulması önerilerinde bulunmaktadır.

Yine Varış'ın yönetiminde A. Ü. Eğitim Fakültesi'nde yapılan bir başka araştırma da Sözer tarafından 1984 yılında hazırlanan "Türkiye'deki Üniversitelerde Bilim-meslek Alanlarına Yönelik Yabancı Dil Eğitimi" adlı yüksek lisans çalışmasıdır.

Bu çalışmanın evrenini yabancı dil ile eğitim yapan Boğaziçi Üniversitesi ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi dışındaki 25 üniversite oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise taşıdıkları farklı özellikler nedeniyle Anadolu, İstanbul ve Hacettepe Üniversiteleridir.

Ancak Hacettepe Üniversitesinin yabancı dilde hazırlık eğitimine yer veren fakülte ve birimleri örnekleme alınmamış, diğer iki üniversite gibi yıllara göre zorunlu yabancı dil (servis) eğitimi uygulamasına yer veren fakülte ya da birimleri örnekleme dahil edilmiştir. Yüzde 10 dolayında belirlenen örneklem yabancı dil öğretim elemanları ile fakültelerin dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Araştırmanın verileri kaynak taraması yanısıra, görüşme ve anket tekniği kullanılarak toplanmıştır.

Araştırmanın sonucunda, yabancı dil dersi veren öğretim elemanlarının çoğunluğunun lisansüstü eğitim yapmamış kişilerden oluştuğu ve haftalık ders yüklerinin fazla olduğu, yabancı dil derslerinde yeterli düzeyde araç-gereç kullanılmadığı, öğrencilerin ortaöğretimden yeterli yabancı dil bilgi düzeyi ile gelmedikleri, yabancı dil öğrenmeye karşı ilgilerinin genelde orta düzeyde olduğu, ilgi düzeyi çok yüksek olan öğrenci bulunmadığı, sınıfların çok kalabalık olduğu, derslerde en çok kullanılan yöntemin klasik dilbilgisi-çeviri yöntemi olduğu ve en çok yazılı kaynakların kullanıldığı, dil eğitimine ayrılan sürenin az olduğu ve bütün bunların sonucunda uygulanmakta olan yabancı dil eğitiminin yeterince etkili olmadığı ortaya konmuştur.

Araştırmacı bu bulgulara dayanarak, öğrencilere genel ve bilim-meslek alanlarına yönelik olmak üzere iki aşamada yabancı dil eğitimi yapılması gerektiğini ifade ederek; haftalık yabancı dil ders saatlerinin artırılması, sınıflardaki öğrenci sayısının yeterli iletişime imkan verecek şekilde azaltılması, öğrenci ile öğretim elemanı arasında etkileşimi sağlayacak ve bunun sonucunda öğrencilerin güdülenmesini artıracak dil kulüpleri, yabancı dilde tiyatro, gezi, parti vb. sosyal etkinliklerin düzenlenmesi, ilgili kurum yöneticilerinin gerekli araç-gereç eksikliklerini gidermeleri, yabancı dil öğretim elemanları ile, ilgili bilim-meslek alanlarının öğretim elemanları arasında işbirliği sağlanarak, öğrencilerin ihtiyacı olan yabancı dile yönelik yerli basılı kaynak üretimine gidilmesi gibi öneriler getirmektedir.

Yükseköğretimdeki yabancı dil eğitim-öğretimi hakkında bir başka araştırma da 1980 yılında Prof. Dr. Tümer tarafından İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne bağlı Siyasal Bilimler

Fakültesi'nde yapılan "Yüksek Öğretimde Yabancı Dil ve Bir Anket" adlı çalışmadır.

Araştırma, haftalık yabancı dil ders saatlerinin, kullanılan araç-gereçlerin yeterli olup olmadığını, yabancı dil öğretim yöntem ve tekniklerinin etkinliğini ve öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun bir yabancı dil eğitim-öğretiminin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bunun için fakültede görevli yabancı dil öğretim elemanları ile işbirliği yapılarak, adı geçen fakültenin öğrencilerine anket uygulanmıştır.

Anket, fakültedeki öğrencilerin yüzde 10 civarındaki bir bölümüne uygulanmıştır. Araştırma kapsamına, tamamen veya ağırlıklı olarak yabancı dille eğitim-öğretim yapan lise mezunları dışında, yabancı dil ağırlıklı eğitim-öğretim yapmayan lise mezunları alınmıştır. Ankete katılanların yüzde 97.0'si normal lise mezunlarından oluşmaktadır.

Araştırma ile şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğrencilerin çoğunluğu ortaöğretimden yetersiz yabancı dil bilgi düzeyi ile geldiklerinden, yabancı dil eğitim-öğretimine temelden başlanmalıdır. Seviye tespiti yapılarak, sınıflar seviye gruplarına göre oluşturulmalı ve öğrenci sayısı fazla olmamalıdır. Derslerde değişik kitaplar okutularak monotonluk giderilmeli, öğrenci-öğretmen diyalogu kurulmalı, yabancı dil öğretim elemanlarının sayısı artırılmalı ve yabancı uyruklu öğretim elemanı getirilmelidir. Hazırlık sınıf olmalı ve ders saatleri artırılmalıdır. Yabancı dil laboratuvarı kurulmalı ve kütüphanedeki yabancı dil kitapları artırılmalıdır.

Araştırmacı bu bulgulara dayanarak, yükseköğretimde yabancı dil eğitim-öğretiminde gerçekleştirilmesi istenen amaçların iyi belirlenmesi ve bir öğretim politikasının ortaya konması gerektiği önerisinde bulunmaktadır.

Yükseköğretimde yabancı dil eğitimi ile ilgili olarak yapılan bu araştırmaların dışında, yine yabancı dil eğitim -öğretimi hakkında, ancak ortaöğretime yönelik araştırmalar da mevcuttur. Bunlar; Demirel tarafından 1979 yılında A. Ü Eğitim Fakültesi'nde Prof. Dr. Varış'ın yönetiminde hazırlanan "Orta Eğitimde Yabancı Dil Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi" adlı doktora tezi ile Recep Songün tarafından 1977 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde

hazırlanmış olan "Doğu Anadolu'da Bulunan Orta Dereceli Okul İngilizce Öğretmen ve Öğrencilerinin İngilizce Öğretim ve Öğrenimi Yönünden Davranış İlişkileri" adlı doktora tezidir.

Yukarıda belirtilen bu iki araştırmanın konuları ortaöğretimdeki yabancı dil eğitiminin sorunlarına yönelik olduğu için, burada içerikleri hakkında bilgi vermek yerine sadece adları belirtilmekle yetinilmiştir.

BÖLÜM III

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanması ile ilgili alt bölümlere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelindedir. Veriler literatür taraması ile ilgili kaynaklardan ve anket tekniği ile öğrenci ve öğretim elemanlarından toplanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Fırat Üniversitesi'ne bağlı bütün fakültelerin öğrencileri ile üniversite bünyesindeki Yabancı Diller Bölümü'nde bulunan yabancı dil öğretim elemanlarıdır. Öğretim elemanlarının toplam mevcudu araştırmacı ile birlikte 26 kişidir. Araştırmacı, araştırma kapsamı dışında kaldığından, anket formları 25 öğretim elemanına uygulanmıştır.

Yabancı dil öğretim elemanlarının gerek sayılarının azlığı, gerekse araştırmacının aynı bölümde çalışıyor olması, bütün öğretim elemanlarına ulaşmayı mümkün kıldığından öğretim elemanları evreninin hepsi örneklem olarak alınmıştır. Öğretim elemanlarının tamamı anket formlarını cevaplamışlardır.

Öğrenci grubuna ise örneklem olarak Fırat Üniversitesi'ne bağlı fakültelerin ikinci sınıf öğrencilerinin hepsi alınmıştır. Birinci sınıf öğrencileri dersi henüz aldıkları, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri de yabancı dil dersini almadıkları için bu sınıflardaki öğrenciler araştırma kapsamına alınmamıştır.

Veriler ve Toplanması

Araştırmanın verileri öğrenci ve öğretim elemanları için geliştirilen iki ayrı anketle toplanmıştır. Geliştirilen anketler, Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü'ndeki bazı öğretim üyeleri ile Yabancı Diller Bölümü'ndeki bazı yabancı dil öğretim elemanlarının görüşleri alınmak üzere kontrollerine sunulmuş ve yapılan eleştiriler doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir.

Öğrenciler için geliştirilen anket, uygulanmadan önce rastgele seçilen 50-60 kişilik bir öğrenci grubu üzerinde denenmiş ve bunun sonucunda bazı sorular çıkartılıp, yenileri ilave edilerek ankete son şekli verilmiştir.

Öğrenci anketi 1992-1993 öğretim yılı güz yarıyılı genel sınav döneminde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersinin sınavlarında uygulanmıştır. Katılımın tam olarak sağlanabilmesi amacıyla, anket formları öğrencilere sınava başlamadan önce sınıflarında dağıtılmış ve doldurmaları için belli bir süre verilmiştir. Öğrenciler anket formlarını doldurduktan sonra, sınıfta aynı yöntemle toplanmıştır.

Öğretim elemanları için geliştirilen anket formları ise ilgili öğretim elemanlarına buldukları yerde elden dağıtılmış ve doldurmaları için belli bir süre verildikten sonra yine aynı yolla toplanmıştır.

Tablo 1'de araştırmanın yapıldığı tarihte, meslek yüksekokulları dışında, öğrencilerin Fırat Üniversitesi bünyesinde bulunan fakültelere göre dağılımı ve örnekleme girenlerin oranı görülmektedir..

TABLO:1 ÖĞRENCİLERE AİT EVREN-ÖRNEKLEM DAĞILIMI

Fakülte	Toplam öğrenci mevcudu	İkinci sınıf mevcudu	Dağıt. anket sayısı	Geçer. anket sayısı
Fen-Edebiyat Fak.	1664	367	320	304
Mühendislik Fak	1378	307	240	228
Teknik Eğitim Fak.	719	178	175	150
Veteriner Fak	691	103	85	81
Tıp Fak.	551	103	90	86
Su Ürünleri Fak.	230	43	40	37
Toplam	5233	1101	960	886

* Kaynak: Fırat Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı 1992-1993 eğitim- öğretim yılı başı kayıtlı toplam öğrenci mevcudu

Örneklem olarak alınan bütün ikinci sınıf öğrencilerinin toplam mevcudu 1101'dir. Örneklem sayısı olan 1101 kişinin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak, öğrencilerin hepsi anketin uygulandığı dersi almadıkları için, bu öğrencilerin 960 tanesine anket formu dağıtılmış ve 886 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Bu durumda, örneklem olarak belirlenen sayının yüzde 80.5'ine, evrendeki toplam öğrenci sayısının da yüzde 16.9'una ulaşılmıştır.

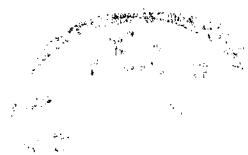
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Öğretim elemanı ve öğrenci grubundan toplanan veriler, veri tablosuna işlenerek Fırat Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi'nde bulunan SPSS istatistik programında kullanılmak üzere bilgisayara girilmiştir. Çözümlemeler bu program yardımıyla yapılmaya çalışılmıştır.

Öğrencilerin yaş, cinsiyet, mezun oldukları lise türü, orta ve yükseköğretim kurumlarında takip ettikleri yabancı dil, öğretim elemanlarının da yaş, cinsiyet, branşları olan yabancı dil, meslekteki hizmet süreleri, yurt dışında bulunma durumları vb. özelliklerinin frekans dağılımı ve yüzdeleri çıkarılarak, bu istatistik tekniklerine göre özetlenerek yorumlanmıştır.

Öğrencilerin görüşleri kendi aralarında gerekli görülen yerlerde cinsiyetlerine, mezun oldukları lise türüne ve takip ettikleri yabancı dillerine göre karşılaştırılmış ve bu karşılaştırmalar kay kare (χ^2) ile çözümlenmiş, manidarlık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir. Kay kare çözümlenmesi sırasında beklenen frekansın (fb) 5'den düşük olduğu hallerde Yates düzeltme formülü kullanılmıştır. Ayrıca görüş farkı ortaya konulurken güçlülük derecesini belirtmek için kontincensi (contingency) katsayısı formülü kullanılmıştır.

Birden fazla seçeneğin tercih edildiği sorularda ve öğrencilerle öğretim elemanları ile öğrencilerin görüşlerinin karşılaştırıldığı sorularda çoğunlukla yüzde ve frekans kullanılmıştır..

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma kapsamına giren öğrenci ve öğretim elemanlarından elde edilen veriler sayısallaştırılmış ve yorumlanmıştır. Öğrenci ve öğretim elemanlarına ait kişisel bilgilerle ilgili veriler frekans ve yüzde ile çözümlenmiştir. Öğrencilerin görüşleri, birden çok seçeneğin tercih edildiği sorularda yüzde ve frekans, sadece tek seçeneğin tercih edildiği sorularda ise gerekli olan yerlerde cinsiyetlerine, mezun oldukları lise türüne ve takip ettikleri yabancı dillerine göre karşılaştırılmış ve bu karşılaştırmalar kay kare (χ^2) ile çözümlenmiş, manidarlık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir. Öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşlerinin karşılaştırılmasında ise gerekli yerlerde kay kare çözümlemesinin yanı sıra, yüzde ve frekans da kullanılmıştır.

Grupların Kişisel Özellikleri

Araştırma kapsamına alınan Fırat Üniversitesi'ne bağlı bütün fakültelerin ikinci sınıf öğrencileri ile yabancı dil dersi vermekle sorumlu öğretim elemanlarının kişisel özellikleri aşağıda verilmiştir.

Öğrenciler

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı şöyledir.

TABLO: 2 ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Cinsiyetiniz	f	%
Erkek	643	72.6
Kız	243	27.4
Toplam	886	100.0

Tablo 2'de de görüldüğü gibi, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yüzde 76.2'si erkek, yüzde 27.4'ü de kız öğrencilerden oluşmaktadır. Buna

göre öğrenciler cinsiyet bakımından çoğunlukla erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımı TABLO:3'te görülmektedir.

TABLO: 3 ÖĞRENCİLERİN YAŞ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI

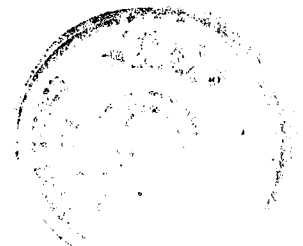
Yaş grubu	f	%
18 ve daha aşağısı	97	11.0
19-21 arası	761	85.9
22-24 arası	26	2.9
25-27 arası	2	0.2
28 ve daha fazla	-	-
Toplam	886	100.0

Öğrencilerin yüzde 85.9'u 19-21 yaş arası grupta bulunmaktadır. Bu yaş grubu, öğrencilerin en kalabalık olduğu gruptur. İkinci sırada yüzde 11.0 ile 18 yaş ve daha aşağı grubta olan öğrenciler bulunmaktadır. Bunu yüzde 2.9 ile 22-24 yaş, yüzde 0.2 ile de 25-27 yaş arasında bulunan öğrenciler takip etmektedir. 28 yaş ve daha fazla grubunda ise hiç öğrenci bulunmamaktadır. Bu durumda öğrencilerin liseyi bitirdikten sonra fazla yıl kaybına uğramadan üniversiteye geldikleri söylenebilir.

Öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre dağılımları TABLO:4'te verilmiştir.

TABLO: 4 ÖĞRENCİLERİN MEZUN OLDUKLARI LİSE TÜRÜNE GÖRE DAĞILIMI

Lise türü	f	%
Genel Lise	632	71.3
Mesleki ve Teknik Lise	241	27.2
Anadolu Lisesi	13	1.5
Özel Türk Lisesi	-	-
Özel Yabancı Lise	-	-
Toplam	886	100.0

Dördüncü tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin yüzde 71.3'ü genel lise mezunu olarak çoğunluğu oluşturmaktadır. İkinci sırada ise yüzde 27.2 ile mesleki ve teknik lise çıkışlılar gelmektedir. En az öğrenci grubunun bulunduğu üçüncü sırada yüzde 1.5 ile Anadolu lisesi mezunları gelmektedir. özel Türk lisesi ve özel yabancı lise mezunu her hangi bir öğrenci üniversitede bulunmamaktadır. Bu durumda, Fırat Üniversitesi'ni tercih eden öğrencilerin çoğunlukla genel lise ile mesleki ve teknik lise mezunu öğrencilerden oluştuğu söylenebilir. Bunu çok az bir sayı ile Anadolu lisesi mezunları takip etmektedir.

Öğrencilerin fakültelere göre dağılımı ise şöyledir.

TABLO: 5 ÖĞRENCİLERİN FAKÜLTELERE GÖRE DAĞILIMI

Fakültesi	f	%
Fen-Edebiyat Fakültesi	304	34.3
Mühendislik Fakültesi	228	25.7
Teknik Eğitim Fakültesi	150	17.0
Tıp Fakültesi	86	9.7
Veteriner Fakültesi	81	9.1
Su Ürünleri Fakültesi	37	4.2
Toplam	886	100.0

Araştırma kapsamına giren öğrencilerin çoğunluğu yüzde 34.3 ile Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Bunu yüzde 25.7 ile Mühendislik Fakültesi, yüzde 17.0 ile Teknik Eğitim Fakültesi, yüzde 9.1 ile Veteriner Fakültesi, yüzde 4.2 ile de Su Ürünleri Fakültesi öğrencileri takip etmektedir.

Öğrencilerin ortaöğretimde takip ettikleri yabancı dillerine göre dağılımı TABLO:6'da görülmektedir.

**TABLO: 6 ÖĞRENCİLERİN ORTAÖĞRETİMDE TAKİP ETTİKLERİ
YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI**

Ortaöğretimdeki yabancı diliniz	f	%
İngilizce	669	75.5
Fransızca	94	10.6
Almanca	123	13.9
Toplam	886	100.0

Araştırma kapsamında bulunan öğrencilerin yüzde 75.5'inin ortaöğretimde takip ettiği yabancı dil İngilizcedir. Bunu yüzde 13.9 ile Almanca, yüzde 10.6 ile Fransızca dersini alan öğrenciler takip etmektedir.

Öğrencilerin yükseköğretimde takip ettikleri yabancı dillerine göre dağılımı TABLO: 7'de görülmektedir.

**TABLO: 7 ÖĞRENCİLERİN YÜKSEKÖĞRETİMDE TAKİP ETTİKLERİ
YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI**

Yükseköğretimdeki yabancı diliniz	f	%
İngilizce	733	82.7
Fransızca	62	7.0
Almanca	91	10.3
Toplam	886	100.0

Öğrencilerin yükseköğretimde takip ettikleri yabancı dile göre dağılımlarında tablo 7'de de görüldüğü gibi yine İngilizce öğrencileri çoğunluğu oluşturmaktadır. Buna göre, yükseköğretimde öğrencilerin 82.7'si İngilizceyi takip etmekte, bunun ardından yüzde 10.3 ile Almanca, yüzde 7.0 ile de Fransızca dersi alan öğrenciler gelmektedir. Tablo 5'teki dağılımlar ile karşılaştırıldığında, Almanca ve Fransızca öğrencilerinin yüzde 7.2'sinin yükseköğretime geldiklerinde yabancı dillerini İngilizce olarak değiştirdikleri görülmektedir. Ortaöğretimde yabancı dili İngilizce olanlardan dil değiştirenler bulunmamaktadır.

Yükseköğretimde yabancı dillerini değiştiren öğrencilerin değiştirme nedenleri ile ilgili görüşleri TABLO:8'de görülmektedir.

TABLO:8 YABANCI DİL DEĞİŞTİRME NEDENLERİ

Değiştirme nedenleri	f	%
Tercih ettiğim dil daha geçerli olduğu için	41	47.1
Daha önceki yabancı dili sevmediğim için	6	6.9
Tercih ettiğim dili öğrenmek daha kolay olduğu için	7	8.1
Okul idaresi tarafından önerildiği için	33	37.9
Toplam	87	100.0

Öğrencilerin en fazla iki seçeneği işaretleyebildikleri bu soruda yabancı dillerini değiştirme nedeni olarak birinci sırada yüzde 47.1 oranı ile tercih ettikleri dilin daha geçerli oluşu gelmektedir. Bunu yüzde 37.9 ile okul idaresi tarafından önerildiği için tercih edenler takip etmektedir. Tercih edilen dilin sadece İngilizce olduğu göz önüne alınırsa öğrencilerin bu düşüncelerinde geçerli ve yerinde bir karar aldıkları söylenebilir.

Öğretim Elemanları

Araştırma kapsamında bulunan 25 yabancı dil öğretim elemanının kişisel özellikleri aşağıda verilmiştir. Yabancı dil öğretim elemanlarının cinsiyetlerine göre dağılımı TABLO: 9'da görülmektedir.

TABLO:9 ÖĞRETİM ELEMANLARININ CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Cinsiyetiniz	f	%
Erkek	15	60.0
Kadın	10	40.0
Toplam	25	100.0

Araştırma kapsamında bulunan F. Ü. Rektörlüğü'ne bağlı Yabancı Diller Bölümü'nde görevli yabancı dil öğretim elemanlarının yüzde 60.0'ı erkek, yüzde 40.0'ı da kadın öğretim elemanından oluşmaktadır. Öğretim elemanlarının mesleklerindeki hizmet süreleri TABLO:10'da görülmektedir.

TABLO:10 ÖĞRETİM ELEMANLARININ MESLEKTEKİ HİZMET SÜRELERİ

Mesleğinizdeki hizmet süreniz	f	%
5 yıl ve daha az	2	8.0
6-10 yıl arası	8	32.0
11-15 yıl arası	3	12.0
16-20 yıl arası	5	20.0
21 yıl ve daha fazla	7	28.0
Toplam	25	100.0

Tablo 10'da öğretim elemanlarının meslekteki hizmet sürelerine bakıldığında birinci sırada yüzde 32.0 ile 6-10 yıl hizmeti bulunanların geldiği görülmektedir. Bunu sırasıyla yüzde 28.0 ile hizmet süresi 21 yıl ve daha fazla, yüzde 20.0 ile 16-20 yıl arası olanlar takip etmektedir. Meslekteki hizmet süresi 5 yıl ve daha az olanların oranı ise sadece yüzde 8.0'dir. Bu durumda öğretim elemanlarının çoğunluğunun deneyimli öğretim elemanlarından oluştuğu söylenebilir.

Öğretim elemanlarının akademik kariyerleri ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

TABLO:11 ÖĞRETİM ELEMANLARININ AKADEMİK DURUMLARI

Akademik olarak en son durumunuz	f	%
Ön lisans	2	8.0
Lisans	16	64.0
Yüksek lisans öğrencisiyim	1	4.0
Yüksek lisansı bitirdim	2	8.0
Doktora öğrencisiyim	3	12.0
Doktorayı bitirdim	-	-
Yardımcı Doçent	1	4.0
Toplam	25	100.0

Görüldüğü gibi öğretim elemanlarının yüzde 64.0'ü akademik olarak lisans derecesine sahiptir. Lisansüstü öğrenim görenlerin toplam oranı ise ancak yüzde 28.0'dir. Yüzde 8.0 oranında ön lisans derecesine sahip olanların bulunması ise dikkat çekicidir. Mevcut haliyle öğretim elemanları akademik kariyer bakımından olması gereken düzeyin altında bulunmaktadır.

Öğretim elemanlarının branşları olan yabancı dillerine göre dağılımları TABLO:12'de verilmiştir.

TABLO:12 ÖĞRETİM ELEMANLARININ ÖĞRETMEKTE OLDUKLARI YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Branşınız olan yabancı dil	f	%
İngilizce	14	56.0
Fransızca	5	20.0
Almanca	6	24.0
Toplam	25	100.0

Öğretim elemanlarının yüzde 56.0'sının branşı İngilizcedir. Bunu yüzde 24.0 ile Almanca, yüzde 20.0 ile de Fransızca öğretim elemanları takip etmektedir. Öğrencilerin çoğuluğunun yabancı dilinin İngilizce olduğu dikkate alındığında bu oranın normal olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğretim elemanlarının branşlarına göre haftalık ders yükleri şöyledir:

TABLO:13 HAFTALIK DERS YÜKLERİ

Haftalık ders yükünüz	İngilizce		Fransızca		Almanca	
	f	%	f	%	f	%
6 saat ve daha az	1	7.1	-	-	3	50.0
7-9 saat arası	-	-	4	80.0	2	33.3
10-12 saat arası	-	-	-	-	-	-
13-15 saat arası	-	-	1	20.0	-	-
16-18 saat arası	3	21.4	-	-	1	16.7
19 saat ve daha fazla	10	71.5	-	-	-	-
Toplam	14	100.0	5	100.0	6	100.0

Tablo 13'te de görüldüğü gibi, İngilizce öğretim elemanlarının yüzde 71.5'i haftada 19 saat ve daha fazla , Fransızca öğretim elemanlarının ise yüzde 80.0'i haftada 7-9 saat arası ve Almanca öğretim elemanlarının ise yüzde 50.0'si haftada 6 saat ve daha az derse girmektedirler. Bu bulgulara göre İngilizce öğretim elemanlarının haftalık ders yükünün diğer öğretim elemanlarına göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Yurt Dışında Bulunma

Yabancı dil öğreten bir kişi için, öğrettiği dilin ana dil olarak konuşulduğu ülkeye gitmesi, o ülkenin kültürünü, hayat tarzını yakından tanıması gerekli ve oldukça yararlı bir durumdur. Bu bölümde öğretim elemanlarının yurt dışında bulunma durumları incelenmektedir.

Öğretim elemanlarının öğrettikleri dilin ana dil olarak konuşulduğu yabancı ülkelerde bulunma durumları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

TABLO :14 YABANCI ÜLKELERDE BULUNMA DURUMLARI

Öğrettiğiniz dilin ana dil olarak konuşulduğu ülke ya da ülkelerde bulundunuz mu?	Öğretim Elemanı	
	f	%
Evet	15	60.0
Hayır	10	40.0
Toplam	25	100.0

Görüldüğü gibi öğretim elemanlarının yüzde 60.0'ı öğretmekte olduğu dilin ana dil olarak konuşulduğu ülkelerde bulunmuşlardır. İlgili ülkelerde bulunmayanların oranı da yüzde 40.0'dır. Ancak, öğretim elemanlarının yabancı dil öğreten kişi oldukları göz önüne alındığında, yurt dışına gitme oranının daha yüksek düzeyde olması gerektiği ve mevcut durumun olması gereken düzeyin altında bulunduğu söylenebilir.

TABLO:15'de öğretim elemanlarının gittikleri yabancı ülkeler bulunmaktadır.

TABLO :15 ÖĞRETİM ELEMANLARININ GİTTİKLERİ ÜLKELER

Hangi ülkelerde bulundunuz?	f	%
Amerika Birleşik Devletleri	1	5.6
İngiltere	8	44.4
Fransa	2	11.1
Almanya	4	22.2
Avusturya	3	16.7
Toplam	18	100.0

Deneklerin birden fazla seçeneği tercih ettikleri bu soruda ilgili ülkelere gitme bakımından yüzde 44.4 ile İngiltere birinci sırada gelmektedir. Almanya'ya gidenlerin oranı yüzde 22.2, Avusturya'ya gidenlerin oranı ise yüzde 16.7'dir. Bunları yüzde 11.1 ile Fransa'ya gidenler takip etmektedir. ABD'ye ise sadece 1 kişi gitmiştir.

Öğretim elemanlarının yukarıda belirtilen ülkelerde ne kadar süre kaldıkları TABLO:16'da görülmektedir.

TABLO:16 YABANCI ÜLKELERDE KALINAN SÜRELER

Bu ülkelerde ne kadar kaldınız?	Öğretim Elemanı	
	f	%
1 ay ve daha az	2	13.3
2-4 ay arası	5	33.3
5-7 ay arası	1	6.7
8-10 ay arası	1	6.7
11 ay ve daha fazla	6	40.0
Toplam	15	100.0

Yurt dışına giden öğretim elemanlarının yüzde 40.0'ı öğrettiği dilin ana dil olarak konuşulduğu ülkelerde 11 ay ve daha fazla süre ile kalmıştır. Bunu yüzde 33.3 ile 2-4 ay arası kalanlar takip etmektedir. 1 ay ve daha az kalanların oranı ise yüzde 13.3'tür.

Yabancı ülkelere nasıl gittikleri TABLO:17'de belirtilmektedir.

TABLO:17 ÖĞRETİM ELEMANLARININ YABANCI ÜLKELERE NASIL GİTTİKLERİNE DAİR DÜŞÜNCELERİ

Bu ülkelere nasıl gittiniz?	f	%
Kendi kişisel imkanlarımla	6	30.0
Üniversite kanalıyla	6	30.0
Yabancı kültür kurum / kuruluşları aracılığıyla	8	40.0
Toplam	20	100.0

Birden fazla seçeneğin tercih edildiği bu soruda yurt dışına giden öğretim elemanlarının yüzde 40.0'ının yabancı kültür kurum ve kuruluşları aracılığıyla gittikleri görülmektedir. Kendi kişisel imkanlarıyla gidenlerin oranı yüzde 30.0, üniversite aracılığıyla gidenlerin oranı da yüzde 30.0 'dur. Bu durumda, üniversitenin yabancı dil öğretim elemanlarının yurt dışına gitmeleri için yeterli destek ve fırsatı sağlamadığı söylenebilir.

Öğretim elemanlarının hangi amaçla yurt dışına gittiklerine dair düşünceleri TABLO:18'de verilmiştir.

TABLO:18 YABANCI ÜLKELERDE HANGİ AMAÇLA BULUNDUKLARINA DAİR DÜŞÜNCELER

Bu ülkelerde hangi amaçla bulundunuz?	f	%
Öğrenci olarak	2	10.0
Bilgi / görgü arttırmak için	7	35.0
Kurs / seminer vb. ye katılmak için	10	50.0
Turistik gezi için	1	5.0
Toplam	20	100.0

Deneklerin birden fazla şıkkı tercih ederek cevaplandıkları bu soruda, yurt dışında hangi amaçla bulduklarına dair görüşleri arasında yüzde 50.0 ile kurs / seminer vb. ye katılmak için gidenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Öğretim elemanlarının yüzde 35.0'i bilgi ve görgü arttırmak için, yüzde 10.0'u öğrenci olarak bu ülkelerde bulunmuşlardır. Turistik gezi için ilgili ülkeye ise sadece 1 kişi gitmiştir.

Mesleki Yayınları ve Toplantıları İzleme

Yabancı dil öğretiminin daha yeterli ve etkin hale getirilmesi için, başta yurt dışındaki ülkeler olmak üzere kendi ülkemizde de araştırmalar yapılmakta ve yeni yöntemler, teknikler ortaya çıkarılmaktadır. Dil öğretene kişinin, bu gelişmeleri gerek basılı yayınlar, gerekse seminer, konferans vb. etkinlikler aracılığıyla izlemesi ve yakından tanınması, mesleğinde daha olumlu sonuçlara ulaşmasını sağlar. Bu kısımda öğretim elemanlarının bu tür etkinlikleri ne ölçüde izledikleri ortaya konmuştur.

Tablo: 19'da tabloda öğretim elemanlarının yabancı dil eğitim ve öğretimi ile ilgili yayınları ne kadar izledikleri görülmektedir.

TABLO:19 MESLEKİ YAYINLARI TAKİP ETME DURUMLARI

Mesleğinizle ilgili yayınları ne oranda takip ediyorsunuz?	Öğretim Elemanı	
	f	%
Düzenli olarak	4	16.0
Ara sıra	12	48.0
Az	4	16.0
Çok az	3	12.0
Hiç takip etmiyorum	2	8.0
Toplam	25	100.0

Tablo 19'da da görüldüğü gibi, öğretim elemanlarının yüzde 48.0'i yabancı dil eğitim-öğretimi ile ilgili yayınları arasına takip etmekte iken, yüzde 16.0'sı az, yüzde 12.0'si de çok az takip etmektedir. Öğretim elemanlarının yüzde 8.0'i ise meslekleri ile ilgili yayınları hiç takip etmemektedir. İlgili yayınları düzenli olarak takip edenlerin oranı ise sadece yüzde 16.0' dır. Bu bulgulara göre, öğretim elemanlarının meslekleri ile ilgili yayınları yeterince takip etmedikleri söylenebilir.

Öğretim elemanlarının branşları olan yabancı dil ile yazılmış ve yabancı dil eğitim-öğretimi dışındaki konularla ilgili diğer yayınları ne oranda takip ettiklerine dair görüşleri TABLO:20'de verilmiştir.

TABLO: 20 EĞİTİM - ÖĞRETİM KONUSU DIŞINDA YABANCI DİL İLE YAZILMIŞ DİĞER YAYINLARI İZLEME ORANLARI

Diğer yayınları ne oranda izliyorsunuz?	Öğretim Elemanı	
	f	%
Düzenli olarak	3	12.0
Ara sıra	15	60.0
Az	2	8.0
Çok az	4	16.0
Hiç takip etmiyorum	1	4.0
Toplam	25	100.0

Yabancı dil eğitim ve öğretimi ile ilgili konular dışında, yabancı dil ile yazılmış diğer yayınları düzenli olarak izleyen öğretim elemanlarının oranı sadece yüzde 12.0'dir. Adı geçen türdeki yayınları ara sıra izleyenlerin oranı da yüzde 60.0'dir. Mesleki yayınları izleme durumu ile ilgili 19. tabloda ortaya çıkan bulgularla, yukardaki tabloda ortaya çıkan bulgular arasında önemli bir benzerlik bulunmaktadır. Her iki tablodaki bulgulardan elde edilen sonuç, öğretim elemanlarının gerek mesleki gerekse yabancı dil ile yazılmış diğer yayınları yeterli düzeyde izleyemediklerini ortaya koymaktadır.

Öğretim elemanlarının meslekleri ile ilgili seminer, konferans gibi etkinliklere ne kadar katıldıklarına dair görüşleri TABLO:21'de görülmektedir.

TABLO:21 MESLEKİ SEMİNER, KONFERANS VB'YE KATILMA DURUMLARI

Mesleğinizle ilgili seminer ,konferans vb. ye katılıyor musunuz?	Öğretim Elemanı	
	f	%
Hepsine katılıyorum	-	-
Çoğuna katılıyorum	4	16.0
Ara sıra katılıyorum	5	20.0
Çok az katılıyorum	7	28.0
Hiç katılmıyorum	9	36.0
Toplam	25	100.0

Tablo 21'de de görüldüğü gibi öğretim elemanlarının toplam yüzde 64.0'ü mesleki seminer, konferans gibi etkinliklere çok az katılmakta veya hiç katılmamaktadır. Deneklerin yüzde 20.0'si ara sıra katılmakta iken sadece yüzde 16.0'si çoğuna katıldığını belirtmektedir. Yabancı dil öğretimi gibi sürekli yeni gelişmeleri ve yenilikleri izlemeyi gerektiren bir alanda öğretim elemanlarının bu tür gelişmeleri tanıma imkanı sağlayan toplantılara yeterince katılmadıkları görülmektedir.

Öğrencilerin Yabancı Dil Bilgi Düzeyleri

Yükseköğretime gelen öğrencilerin dil öğrenimlerini etkileyen faktörlerden biri, üniversiteye gelirken mevcut yabancı dil bilgi düzeyleridir. Ortaöğretimde yeterli düzeyde yabancı dil eğitimi alan öğrenciler yükseköğretime geldiklerinde dil derslerinde fazla sıkıntı çekmemektedir. Ancak yetersiz düzeyde yabancı dil eğitimi görerek yükseköğretime gelen öğrencilerin uyum göstermesi oldukça zor olmaktadır. Bu gruptaki öğrencilerin bir kısmı üniversitedeki bütün öğrenim süresi boyunca yabancı dil dersine uyum gösterememekte ve başarı düzeyleri de düşük olmaktadır.

Bu noktada, Fırat Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin ortaöğretimden nasıl bir yabancı dil eğitimi görerek geldiklerinin belirlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin yükseköğretime gelirken nasıl bir yabancı dil bilgi düzeyi ile geldiklerine dair görüşlerinin mezun oldukları lise türüne göre dağılımı ve kay kare çözümlemesi TABLO: 22'de verilmiştir.

TABLO: 22 ÖĞRENCİLERİN YABANCI DİL BİLGİ DÜZEYLERİNİN MEZUN OLDUKLARI LİSE TÜRÜNE GÖRE DURUMU

Üniversiteye gelirken y.dil bilgi düzeyiniz nasıldı?	Genel Lise		Mes. Teknik Lise		Anadolu Lisesi	
	f	%	f	%	f	%
Çok yeterli	5	0.8	1	0.4	-	-
Oldukça yeterli	16	2.5	9	3.7	6	46.1
Yeterli	123	19.5	36	15.0	5	38.5
Yetersiz	307	48.6	108	44.8	2	15.4
Çok yetersiz	180	28.5	87	36.1	-	-
Cevapsız	1	0.1	-	-	-	-
Toplam	632	100.0	241	100.0	13	100.0

$\chi^2 = 260.839$

sd= 10

$p < .05$

Tablo 22'de de görüldüğü gibi, öğrencilerin yabancı dil bilgi düzeyleri ile ilgili olarak görüşleri arasında mezun oldukları lise türüne göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Genel lise mezunlarının toplam yüzde 77.1'i, mesleki ve teknik lise mezunlarının da toplam yüzde 80.9'u yabancı dil bilgi düzeylerinin yetersiz ve çok yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu iki lise türünden mezun olanların görüşleri arasında benzerlik görülmektedir. Buna karşılık, Anadolu lisesi mezunları arasında bilgi düzeyi çok yetersiz olan bulunmadığı gibi, yetersiz diyenlerin oranı ise sadece yüzde 15.4'dür. Anadolu lisesi mezunlarının yüzde 46.1'i bilgi düzeylerini oldukça yeterli görürken, yüzde 38.5'i de yeterli görmektedir. Bu durumda ortaya çıkan farklılığın ($p < .05$) Anadolu lisesi mezunlarından kaynaklandığı söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin yüzde 98.5'inin genel lise ile mesleki ve teknik lise mezunlarından oluştuğu göz önüne alındığında, öğrencilerin yabancı dil bilgi düzeylerinin yetersiz oluşunun nedenlerinden birinin, ortaöğretimden iyi bir yabancı dil bilgi düzeyi ile gelmediği görülmektedir.

Aynı konuda öğrencilerin görüşlerinin takip ettikleri yabancı dillerine göre dağılımı ve kay kare çözümlemesi TABLO:23'te verilmiştir.

TABLO: 23 ÖĞRENCİLERİN BİLGİ DÜZEYLERİNİN TAKİP EDİLEN YABANCI DİLLERE GÖRE DURUMU

Üniversiteye gelirken y.dil bilgi düzeyiniz nasıldı?	İngilizce		Fransızca		Almanca	
	f	%	f	%	f	%
Çok yeterli	12	1.6	-	-	-	-
Oldukça yeterli	27	3.7	1	1.6	2	2.2
Yeterli	131	17.9	12	19.3	18	19.8
Yetersiz	346	47.2	29	46.8	40	44.0
Çok yetersiz	216	29.5	20	32.3	31	34.0
Cevapsız	1	0.1	-	-	-	-
Toplam	733	100.0	62	100.0	91	100.0

$$\chi^2 = 4.924$$

$$sd = 10$$

$$p > .05$$

Öğrencilerin yabancı dil bilgi düzeyleri hakkında yabancı dillerine göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İngilizceyi takip eden öğrencilerin toplam yüzde 76.7'si, Fransızca'yı takip eden öğrencilerin toplam yüzde 79.1'i, Almanca'yı takip eden öğrencilerin de toplam yüzde 78.0'i

bilgi düzeylerinin yetersiz ve çok yetersiz olduğunu belirtmektedir. Bu durumda ortaöğretim düzeyinde bu üç yabancı dil eğitiminin de yetersiz olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin üniversiteye gelirken bilgi düzeyleri hakkında öğretim elemanı ve öğrencilerin görüşleri TABLO 24'te verilmiştir.

TABLO:24 ÖĞRENCİLERİN BİLGİ DÜZEYLERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ

Öğrencilerin dil düzeyleri	Öğrenci		Öğretim elemanı	
	f	%	f	%
Çok yeterli	12	1.4	-	-
Oldukça yeterli	30	3.4	-	-
Yeterli	161	18.2	-	-
Yetersiz	416	46.9	19	76.0
Çok yetersiz	267	30.1	6	24.0
Toplam	886	100.0	25	100.0
$\chi^2 = 8.455$	$sd = 3$		$p < .05$	$k = 0.09$

Öğrencilerin üniversiteye gelirken sahip oldukları yabancı dil bilgi düzeyi ile ilgili olarak iki grubun görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Öğretim elemanı grubundan hiç kimse öğrencilerin yabancı dil bilgi düzeyini yeterli görmemektedir. Öğretim elemanlarının toplam yüzde 100.0'ü öğrencilerin bilgi düzeyi için "yetersiz" ve "çok yetersiz" derken, öğrencilerin de toplam yüzde 77.0'si bu görüşleri paylaşmaktadır.

Görüldüğü gibi, bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı öğrencilerin kendileri tarafından da büyük bir çoğunlukla kabul edilmektedir. Ancak, bu konuda öğretim elemanları daha olumsuz düşünmektedirler. Ortaya çıkan farklılığın da bu noktadan kaynaklandığı söylenebilir. Bu bulgular öğrencilerin ortaöğretimden iyi bir yabancı dil bilgi düzeyi ile gelmediklerini göstermektedir. Bu, hem öğretim elemanları hem de öğrencilerin kendileri tarafından kabul edilmektedir. Bu noktada öğrencilerin ortaöğretimde yabancı

dil derslerini hangi şartlarda okudukları sorusu akla gelmektedir. Tablo 25'te öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar görülmektedir.

TABLO:25 ÖĞRENCİLERİN ORTAÖĞRETİMDE YABANCI DİLİ HANGİ ŞARTLARDA OKUDUKLARINA DAİR GÖRÜŞLERİ

Ortaöğretimde yabancı dili hangi şartlarda okudunuz?	Öğrenci	
	f	%
Derse genellikle branş öğretmeni geliyordu	453	39.1
Genellikle branş dışı öğretmen geliyordu	247	21.3
Çoğunlukla boş geçiyordu	194	16.7
Kısmen boş geçiyordu	254	21.9
Tamamen boş geçiyordu	12	1.0
Toplam	1160	100.0

Öğrencilerin en fazla iki seçeneği tercih ettikleri bu soruda derse genellikle branş öğretmeni geliyordu diyenlerin oranı yüzde 39.1 iken, yüzde 21.9'u dersin kısmen boş geçtiğini, yüzde 21.3'ü derse genellikle branş dışı öğretmenin geldiğini, yüzde 16.7'si de dersin çoğunlukla boş geçtiğini belirtmektedir.

Yeterli düzeyde yabancı dil eğitiminin yapılamamasına neden olduğu düşünülen bu seçenekleri tercih edenlerin toplam oranının yüzde 60.9 olduğu göz önüne alınırsa, öğrencilerin ortaöğretimde yabancı dil dersini olumlu koşullar altında almadıkları söylenebilir.

Yabancı Dilin Gerekliliği ve Nedenleri

Ortaöğretimde yabancı dil bakımından olumsuz bir deneyim geçiren öğrenciler yabancı dile karşı ne tür bir bakış açısına sahip olmaktadır? Bütün olumsuzluklara rağmen, öğrenciler yabancı bir dil öğrenme ve bilmenin gerekli olduğunu düşünmekte midir? Dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyleri nedir? Aşağıdaki tablolarda bu sorulara verilen cevaplar bulunmaktadır.

TABLO:26 Y. DİL ÖĞRENME VE BİLMENİN GEREKLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİLERİN DÜŞÜNCELERİNİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Yabancı dilin gerekliliğine katılıyor musunuz?	Erkek		Kız	
	f	%	f	%
Tamamen katılıyorum	409	63.6	177	72.8
Katılıyorum	113	17.6	43	17.7
Kısmen katılıyorum	54	8.4	10	4.1
Az katılıyorum	16	2.5	8	3.3
Katılmıyorum	51	7.9	5	2.1
Toplam	643	100.0	243	100.0
$\chi^2 = 16.800$		sd= 4	$p < .05$	k= 0.13

Yabancı dil öğrenme ve bilmenin gerekliliğine kız öğrencilerin yüzde 72.8'i, erkek öğrencilerin de yüzde 63.6'sı tamamen katılmaktadır. Katılıyorum diyen kız öğrencilerin oranı yüzde 17.7, erkek öğrencilerin oranı da yüzde 17.6'dır. Deneklerin Bu konuda iki grubun görüşleri arasında anlamlı bir görüş farklılığı bulunmasına rağmen, bu farklılık oldukça küçük ($k=0.13$) boyutlardadır. Bu durumda deneklerin yabancı dilin gerekli olduğu görüşünü paylaştıkları söylenebilir.

Tablo 27'de yabancı dil öğrenme ve bilmenin gerekliliği hakkında mezun oldukları lise türüne göre öğrencilerin görüşleri ve kay kare çözümlenmesi verilmiştir.

TABLO: 27 DİL ÖĞRENME VE BİLMENİN GEREKLİLİĞİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİN MEZUN OLUNAN LİSE TÜRÜNE GÖRE DAĞILIMI

Yabancı dilin gerekliliğine katılıyor musunuz?	Genel Lise		Mesleki ve Teknik Lise		Anadolu Lisesi	
	f	%	f	%	f	%
Tamamen katılıyorum	442	69.9	133	55.2	11	84.6
Katılıyorum	106	16.8	48	19.9	2	15.4
Kısmen katılıyorum	37	5.8	27	11.2	-	-
Az katılıyorum	15	2.4	9	3.7	-	-
Katılmıyorum	32	5.1	24	10.0	-	-
Toplam	632	100.0	241	100.0	13	100.0
$\chi^2 = 24.299$		sd= 8			$p < .05$	

Deneklerin mezun oldukları lise türüne göre yabancı dilin gerekliliği hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anadolu lisesi mezunlarının toplam yüzde 100.0'ü tamamen katılıyorum ve katılıyorum derken, aynı seçenekleri genel lise mezunlarının toplam yüzde 66.7'si, mesleki ve teknik lise mezunlarının da toplam yüzde 75.1'i tercih etmiştir. Görüldüğü gibi her üç gruba ait denekler oldukça yüksek bir oranda aynı yönde görüş belirtmektedir. Buna rağmen ortaya çıkan farklılığın Anadolu lisesi mezunu öğrencilerin toplam yüzde 100.0'ünün tamamen katılıyorum ve katılıyorum seçeneklerini tercih etmesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca, mesleki ve teknik lise çıkışlılarda kısmen katılıyorum (yüzde 11.2) ve katılmıyorum (yüzde 10.0) seçeneklerini işaretleyenlerin diğer gruplara göre biraz fazla oluşunun da bu görüş farklılığını ortaya çıkaran nedenlerden biri olduğu düşünülebilir. Ancak sonuçta öğrencilerin önemli bir kısmının yabancı dil öğrenme ve bilmenin gerekli olduğu görüşünde birleştikleri görülmektedir.

Öğrencilerin yabancı dilin gerekliliği hakkındaki düşüncelerinin yabancı dillerine göre dağılımı TABLO:28'de görülmektedir.

TABLO:28 YABANCI DİLİN GEREKLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Yabancı dilin gerekliliğine katılıyor musunuz?	İngilizce		Fransızca		Almanca	
	f	%	f	%	f	%
Tamamen katılıyorum	493	67.3	41	66.1	52	57.1
Katılıyorum	127	17.3	11	17.8	18	19.8
Kısmen katılıyorum	52	7.1	4	6.5	8	8.8
Az katılıyorum	16	2.2	3	4.8	5	5.5
Katılmıyorum	45	6.1	3	4.8	8	8.8
Toplam	733	100.0	62	100.0	91	100.0

$$\chi^2 = 7.434$$

$$sd = 8$$

$$p > .05$$

Yabancı dilin gerekliliği hakkında deneklerin takip ettikleri yabancı dillerine göre görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur. İngilizceyi takip edenlerin toplam yüzde 84.6'sı tamamen katılıyorum ve katılıyorum derken, Fransızca öğrencilerinin toplam yüzde 83.9'u, Almanca öğrencilerinin de toplam yüzde 76.9'u aynı seçenekleri tercih etmişlerdir.

Bu tabloda ortaya çıkan bulgularla, 26. ve 27. tablolarda ortaya çıkan bulguların birbirine benzer olması, öğrencilerin yabancı dil öğrenme ve bilmenin gerekli oluşunda birleştiklerini göstermektedir. Bu noktada, öğrenciler yabancı dil öğrenme ve bilmenin gerekli olduğunu kabul ederken, bunun nedenlerinin neler olduğu sorusu akla gelmektedir.

Öğrencilerin yabancı dil öğrenme ve bilmeyi gerekli görmelerinin nedenleri TABLO:29'da sıralanmıştır.

TABLO:29 YABANCI DİLİN GEREKLİ OLUŞUNUN NEDENLERİ

Yabancı dil neden gereklidir?	Öğrenci	
	f	%
Daha kolay iş bulma imkanı sağladığı için	554	31.2
Mesleğimle ilgili yabancı kaynakları daha kolay takip edebilmek için	482	27.1
Yabancılarla kolay arkadaşlık kurmak ve yabancı kültürleri tanımak için	215	12.1
Yurt dışına gitmek için	140	7.8
Yabancı dil saygınlık nedeni olduğu için	76	4.3
Lisansüstü eğitim yapmak için	311	17.5
Toplam	1778	100.0

Birden fazla şıkkın işaretlenebildiği bu soruda öğrencilerin yüzde 31.2'si okulu bitirdikten sonra daha kolay iş bulma imkanı sağladığı için yabancı dili gerekli gördüğünü belirtmiştir. Yüzde 27.1'i meslekleri ile ilgili yabancı yayınları daha kolay takip edebilmek için gerekli görmektedir. Lisansüstü eğitim yapmak için yabancı dili gerekli görenlerin oranı da yüzde 17.5'dir. Yabancı kültürleri tanımak ve yabancılarla kolay arkadaşlık kurmak için gerekli görenlerin oranı ise yüzde 12.1'dir.

Bu bilgiler ışığında, öğrencilerin özellikle daha kolay iş bulabilme ve yabancı dil ile yazılmış mesleki yayınları takip edebilme fırsat ve imkânını sağladığı için yabancı dili gerekli gördüklerini söylemek mümkündür.

Öğrencilerin İlgî Düzeyleri

Yabancı dil öğreniminde, öğrencilerin yabancı dili kendileri için gerekli görmelerinin yanısıra, dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyleri de önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü sadece gerekli görmek yetmemekte, bununla birlikte belirli bir ilgi düzeyinin de bulunması gerekmektedir. Bu kısımda öğrencilerin ilgi düzeyleri hakkındaki görüşlerinin cinsiyetlerine, mezun oldukları lise türüne ve yabancı dillerine göre dağılımı ile bunların kay kare çözümlenmeleri bulunmaktadır. Ayrıca bu konuda öğrenciler ile öğretim elemanlarının karşılaştırmalı görüşlerine de yer verilmiştir.

TABLO:30 İLGİ DÜZEYİNİN CİNSİYETE GÖRE DURUMU

Yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyiniz nedir?	Erkek		Kız	
	f	%	f	%
Çok fazla	117	18.2	61	25.1
Fazla	142	22.1	56	23.1
Orta	168	26.1	71	29.2
Az	62	9.6	12	4.9
Çok az	42	6.5	13	5.4
İlgim hiç yok	109	17.0	28	11.5
Cevapsız	3	0.5	2	0.8
Toplam	643	100.0	243	100.0

$$\chi^2 = 13.713$$

$$sd=6$$

$$p < .05$$

Tablo 30'da da görüldüğü gibi, öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyleri hakkındaki cinsiyetlerine göre görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Kız öğrencilerin toplam yüzde 48.2'si ilgi düzeylerinin çok fazla ve fazla olduğunu ifade ederken erkek öğrencilerin ise toplam yüzde 40.3'ü aynı yönde görüş belirtmişlerdir.

Erkek öğrencilerin yüzde 17.0'si, kız öğrencilerin ise yüzde 11.5'i ilgilerinin hiç olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgulara dayanarak, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeylerinin biraz daha fazla olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeylerinin mezun oldukları lise türüne göre durumu TABLO:31'de görülmektedir.

TABLO:31 İLGI DÜZEYİNİN LİSE TÜRÜNE GÖRE DURUMU

İlgi düzeyiniz nedir?	Genel Lise		Mes. ve Teknik Lise		Anadolu Lisesi	
	f	%	f	%	f	%
Çok fazla	134	21.2	40	16.6	4	30.8
Fazla	152	24.0	38	15.8	8	61.5
Orta	165	26.1	73	30.3	1	7.7
Az	55	8.7	19	7.9	-	-
Çok az	37	5.9	18	7.4	-	-
İlgim hiç yok	84	13.3	53	22.0	-	-
Cevapsız	5	0.8	-	-	-	-
Toplam	632	100.0	241	100.0	13	100.0

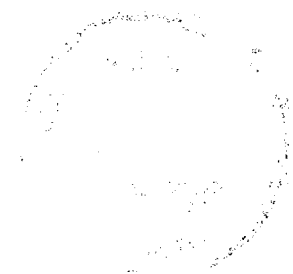
$$\chi^2 = 35.349$$

$$sd = 12$$

$$p < .05$$

Öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyleri hakkında mezun oldukları lise türüne göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anadolu lisesi mezunlarının toplam yüzde 92.3'ü ilgi düzeylerinin çok fazla ve fazla olduğunu belirtirken, aynı seçenekleri tercih edenlerin oranları genel lise mezunlarında toplam yüzde 45.2, mesleki ve teknik lise mezunlarında ise toplam yüzde 32.4'tür. Anadolu lisesi mezunlarından ilgim hiç yok diyen herhangi bir öğrenci bulunmamasına rağmen, genel lise çıkışlıların yüzde 13.3'ü, mesleki ve teknik lise çıkışlıların da yüzde 22.0'si ilgilerinin hiç olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre, yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyinin Anadolu lisesi mezunları ile karşılaştırıldığında, diğer iki lise türünden mezun olanlarda biraz düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeylerinin yabancı dillerine göre durumu TABLO:32'de görülmektedir

TABLO:32 İLGI DÜZEYİNİN YABANCI DİLLERE GÖRE DURUMU

İlgi düzeyiniz nedir?	İngilizce		Fransızca		Almanca	
	f	%	f	%	f	%
Çok fazla	149	20.3	13	21.0	16	17.6
Fazla	171	23.3	6	9.7	21	23.1
Orta	198	27.0	19	30.6	22	24.1
Az	55	7.5	9	14.5	10	11.0
Çok az	41	5.6	5	8.1	9	9.9
İlgim hiç yok	117	16.0	10	16.1	10	11.0
Cevapsız	2	0.3	-	-	3	3.3
Toplam	733	100.0	62	100.0	91	100.0
$\chi^2 = 27.488$		sd= 12		p< .05		

Öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyleri hakkında takip ettikleri yabancı dillerine göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İngilizceyi takip eden öğrencilerin toplam yüzde 43.6'sı, Almanca öğrencilerinin de toplam yüzde 40.7'si ilgi düzeylerinin çok fazla ve fazla olduğunu belirtirken, aynı seçenekleri tercih edenlerin oranı ise Fransızca öğrencilerinde toplam yüzde 30.7'dir. Fransızca öğrencilerinin toplam yüzde 22.6'sı, Almanca öğrencilerinin de toplam yüzde 20.9'u ilgi düzeylerinin az ve çok az olduğunu belirtirken, İngilizce öğrencilerinde aynı yönde görüş belirtenlerin oranı ise toplam yüzde 13.1'dir. Bu durumda dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyinin İngilizceyi takip eden öğrencilerde biraz daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin yabancı dile karşı ilgi düzeyleri ile ilgili görüşlerinin öğretim elemanlarının görüşleriyle karşılaştırılması TABLO:33'te görülmektedir.

TABLO:33 ÖĞRENCİLERİN İLGI DÜZEYLERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ

Öğrencilerin ilgi düzeyi	Öğrenci		Öğretim Elemanı	
	f	%	f	%
Çok fazla	178	20.1	-	-
Fazla	198	22.3	-	-
Orta	239	27.0	4	16.0
Az	74	8.3	11	44.0
Çok az	55	6.2	6	24.0
İlgi hiç yok	137	15.5	4	16.0
Cevapsız	5	0.6	-	-
Toplam	886	100.0	25	100.0

$\chi^2 = 50.403$

sd=6

p< .05

Öğrencilerin ilgi düzeyleri hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının 33. tabloda ortaya çıkan görüşleri arasında anlamlı bir görüş farklılığı bulunmaktadır. Öğrencilerin toplam yüzde 42.4'ü ilgi düzeylerinin çok fazla ve fazla olduğunu belirtirken, öğretim elemanlarının hiç biri öğrencilerin ilgi düzeylerini bu yönde görmemektedir. Öğretim elemanlarının toplam yüzde 68.0'i öğrencilerin ilgi düzeylerinin az ve çok az olduğunu belirtirken, öğrencilerin ise ancak toplam yüzde 14.5'i aynı yönde görüş belirtmektedirler. Bu bulgulara göre öğretim elemanlarının öğrencilerin ilgi düzeylerini yeterli görmedikleri, ayrıca bu konuda öğrencilerin görüşleri ile de çeliştikleri söylenebilir.

Öğrencilerle öğretim elemanlarının görüşleri arasında biraz çelişki olmasına rağmen, genelde öğrencilerin ilgi düzeylerinin fazla olmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin yeterli ilgi düzeyine sahip olmamalarının nedenleri hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri TABLO:34'te gösterilmiştir.

TABLO:34 İLGI DÜZEYİNİN AZ OLMASININ NEDENLERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ

İlgi düzeyinin az olmasının nedenleri	Öğrenci		Öğretim elemanı	
	f	%	f	%
Gelişigüzel ve plansız çalıştıkları için	151	19.5	15	28.3
Yeterli motivasyon olmadığı için	170	22.0	13	24.5
Ders öğretmeni ile yeterli iletişim kuramadıkları için	105	13.6	2	3.8
Ortaöğretimdeki yabancı dil düzeyleri düşük olduğundan uyum sağlayamadıkları için	319	41.3	21	39.6
Yükseköğretimde dil değiştirdikleri için	28	3.6	2	3.8
Toplam	773	100.0	53	100.0

İlgi düzeyinin az olmasının nedenleri ile ilgili olarak, bu soruya deneklerin birden fazla seçeneği tercih ederek verdikleri cevaplarda iki grubun görüşlerinin birbirine benzediği görülmektedir. Öğrenci grubunun yüzde 41.3'ü, öğretim elemanı grubunun da yüzde 39.6'sı ilgi düzeyinin az oluşuna neden olarak, öğrencilerin ortaöğretimdeki yabancı dil düzeyleri düşük olduğundan uyum sağlayamadıklarını belirtmektedir.

Öğretim elemanlarının yüzde 28.3'ü, öğrencilerin de yüzde 19.5'i gelişigüzel ve plansız çalışmayı neden olarak göstermektedir. Yeterli motivasyonun olmadığı görüşü ise öğretim elemanlarının yüzde 24.5'i, öğrencilerin de yüzde 22.0'si tarafından kabul edilmektedir. İki grup arasındaki görüş ayrılığının, ders öğretmeni ile yeterli iletişim kurulamadığı seçeneğinde ortaya çıktığı görülmektedir. Öğrencilerin yüzde 13.6'sı bu seçeneği neden olarak ileri sürerken, öğretim elemanlarının ise ancak yüzde 3.8'i bu görüşü paylaşmaktadır.

Üniversitedeki Yabancı Dil Eğitim-Öğretiminin Yeterliliği

Öğrencilerin yükseköğretime yeterli bir yabancı dil bilgi düzeyi ile gelmedikleri ve bu yetersizliğin nedenleri önceki tablolarda ortaya konuldu. Ortaöğretimde yabancı dil açısından olumsuz deneyim geçiren öğrenciler yükseköğretime geldiklerinde ne düzeyde bir yabancı dil eğitimi ile

karşılaşmaktalar? Üniversitede yeterli bir yabancı dil eğitimi yapılmakta mıdır? Yapılamıyorsa nedenleri nelerdir? Daha iyi bir yabancı dil eğitim-öğretimi için neler yapılmalıdır? Bu konuda öğrenci ve öğretim elemanlarının görüş ve düşünceleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Üniversitede uygulanan yabancı dil eğitiminin yeterliliği ile ilgili öğrenci görüşlerinin takip ettikleri yabancı dillere göre dağılımı TABLO:35'te verilmiştir.

TABLO:35 YABANCI DİL EĞİTİMİNİN YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Yabancı dil eğitiminin yeterliliğine katılıyor musunuz?	İngilizce		Fransızca		Almanca	
	f	%	f	%	f	%
Tamamen katılıyorum	12	1.6	2	3.2	2	2.2
Katılıyorum	56	7.6	9	14.5	7	7.7
Kısmen katılıyorum	128	17.5	12	19.4	18	19.8
Az katılıyorum	104	14.2	6	9.7	18	19.8
Katılmıyorum	429	58.5	31	50.0	46	50.5
Cevapsız	4	0.6	2	3.2	-	-
Toplam	733	100.0	62	100.0	91	100.0

$$\chi^2 = 15.609$$

$$sd = 10$$

$$p > .05$$

Üniversitede uygulanan yabancı dil eğitiminin yeterli olup olmadığı konusunda deneklerin görüşleri arasında yabancı dillerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. İngilizce öğrencilerinin yüzde 58.5'i yabancı dil eğitiminin yeterliliğine katılmıyorum derken, Fransızca öğrencilerinin yüzde 50.0'si, Almanca öğrencilerinin de yüzde 50.5'i aynı yönde görüş belirtmektedir. Her üç grupta da tamamen katılıyorum ve katılıyorum diyenlerin oranının oldukça düşük oluşu dikkat çekicidir. Bu durumda, üniversitede uygulanan yabancı dil eğitiminin üç yabancı dil açısından da yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir.

Üniversitede uygulanan yabancı dil eğitiminin yeterliliği ile ilgili öğrencilerle öğretim elemanlarının görüşlerinin karşılaştırılması TABLO: 36'da verilmiştir.

**TABLO:36 YABANCI DİL EĞİTİMİNİN YETERLİLİĞİ HAKKINDA
ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ DÜŞÜNCELERİ**

Yabancı dil eğitiminin yeterliliğine katılıyor musunuz?	Öğrenci		Öğretim Elemanı	
	f	%	f	%
Tamamen katılıyorum	16	1.8	-	-
Katılıyorum	72	8.1	-	-
Kısmen katılıyorum	158	17.8	-	-
Az katılıyorum	128	14.5	8	32.0
Katılmıyorum	506	57.1	17	68.0
Cevapsız	6	0.7	-	-
Toplam	886	100.0	25	100.0

Üniversitedeki yabancı dil eğitiminin yeterli oluşuna öğretim elemanlarının yüzde 68.0'i katılmıyorum derken, az katılıyorum diyenlerin oranı da yüzde 32.0'dir. Öğrencilerin de toplam yüzde 71.6'sı aynı görüşü paylaşmaktadır. Öğrencilerin toplam yüzde 27.7'si katılıyorum yönünde görüş belirtirken, herhangi bir öğretim elemanının bu yönde görüş belirtmemesi dikkat çekmektedir. Bu bulgulara göre, Fırat Üniversitesi'nde uygulanan yabancı dil eğitiminin yetersiz olduğu, hem öğrenciler hem de öğretim elemanları tarafından kabul edilmektedir.

Bu noktada dil öğretiminin yetersiz olmasına neden olan faktörlerin belirlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Üniversitedeki yabancı dil öğretiminin yetersizliğinin nedenleri hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri TABLO: 37'de verilmiştir.

TABLO:37 YABANCI DİL EĞİTİMİNİN YETERSİZLİĞİNİN NEDENLERİ

Yabancı dil eğitiminin yetersizliğinin nedenleri?	Öğrenci		Öğretim elemanı	
	f	%	f	%
Sınıftaki öğrenci sayısı fazla (kalabalık) olduğu için	163	10.7	11	13.9
Haftalık yabancı dil ders saatleri az olduğu için	272	17.8	20	25.3
Üçüncü ve dördüncü sınıflarda yabancı dil dersi olmadığı için	184	12.0	18	22.8
Yeterli araç gereç (dil lab., video, teyp vb.) olmadığı için	563	36.9	19	24.1
Öğretim elemanlarının derste kullandıkları yöntem ve teknikler yeterli olmadığı için	346	22.6	11	13.9
Toplam	1528	100.0	79	100.0

Yabancı dil eğitiminin yetersizliğinin nedenleri ile ilgili olarak deneklerin birden fazla seçeneği tercih ettikleri bu soruda, öğrenciler birinci neden olarak yüzde 36.9 oranında yeterli araç gereç olmadığı yönünde görüş belirtirken, öğretim elemanları da birinci neden olarak yüzde 25.3 oranında haftalık yabancı dil ders saatlerinin yetersizliği yönünde görüş belirtmişlerdir. Ancak öğretim elemanlarının yüzde 24.1'inin de araç-gereç yetersizliğini bir neden olarak düşündükleri göz önünde tutulmalıdır. Burada, iki grup arasında, öğretim elemanlarının derste kullandıkları yöntem ve teknikler konusunda bir görüş farklılığı bulunduğu dikkat çekmektedir. Öğrencilerin yüzde 22.6'sı kullanılan yöntem ve teknikleri yetersiz bulurken, öğretim elemanlarının ise sadece yüzde 13.9'u kullandıkları yöntem ve tekniklerin yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Sınıflardaki öğrenci sayısının ise dil öğrenimini olumsuz yönde etkileyecek kadar fazla olmadığı da görülmektedir.

Yabancı dil eğitiminin yetersizliğinin nedenlerinden biri olarak görülen haftalık yabancı dil dersleri hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri TABLO:38'de bulunmaktadır.

TABLO:38 DERS SAATLERİ HAKKINDA GÖRÜŞLER

Haftalık yabancı dil ders saatleri ne kadar olmalıdır?	Öğrenci		Öğretim elemanı	
	f	%	f	%
4 saat	196	31.1	6	25.0
5 saat	57	9.1	2	8.3
6 saat	210	33.4	9	37.5
7 saat	18	2.9	-	-
8 saat	148	23.5	7	29.2
Toplam	629	100.0	24	100.0

Deneklerin haftalık ders saatleri ile ilgili görüşlerine bakıldığında öğrencilerin yüzde 33.4'ünün, öğretim elemanlarının da yüzde 37.5'inin yabancı dilin haftada 6 saat olması gerektiği yönünde görüş belirttiği görülmektedir. Öğretim elemanlarının yüzde 29.2'si haftada 8 saat olmasını isterken, öğrencilerin yüzde 23.5'i de bu görüşü benimsemiştir. 4 saat olmasını isteyenlerin oranı öğretim elemanlarında yüzde 25.0 iken öğrencilerde yüzde 31.1'dir. Haftalık yabancı dil ders saatleri hakkında iki grubun görüşleri farklı ders saatlerinde dağılmasına rağmen, her iki grubun ortak düşüncesinin mevcut yabancı dil ders saatlerinin artırılması yönünde olduğu söylenebilir.

Daha yeterli bir yabancı dil eğitiminin sağlanabilmesi için neler yapılmasına dair öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri TABLO:39'da bulunmaktadır.

TABLO: 39 DAHA YETERLİ DİL ÖĞRETİMİNİN SAĞLANABİLMESİ İÇİN ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ

Daha yeterli bir yabancı dil öğretimi nasıl sağlanabilir?	Öğrenci		Öğretim elemanı	
	f	%	f	%
Mevcut uygulama devam etmeli	52	4.0	-	-
Seviye testi yapılarak öğrenciler seviyelerine göre sınıflara ayrılmalı	456	35.0	22	37.3
Eskiden olduğu gibi dört yıl zorunlu olmalı	103	7.9	10	16.9
Tamamen seçmeli olmalı	344	26.3	8	13.6
Hazırlık sınıfı olmalı	350	26.8	19	32.2
Toplam	1305	100.0	59	100.0

Daha yeterli dil öğretiminin sağlanabilmesi için öğretim elemanlarının yüzde 37.3'ü, öğrencilerin de yüzde 35.0'i seviye testi yapılarak öğrencilerin seviyelerine göre sınıflara ayrılması gerektiğini belirtmişlerdir. Hazırlık sınıfı olmalı diyenlerin oranı öğretim elemanlarında yüzde 32.2, öğrencilerde de yüzde 26.8'dir. Öğrencilerin yüzde 26.3'ü dersin tamamen seçmeli olmasını isterken, aynı görüşü paylaşanların oranı ise öğretim elemanlarında yüzde 13.6'dır. Mevcut uygulamanın devam etmesini öğretim elemanlarından hiç kimse istememekte iken öğrencilerde ise bu seçeneği tercih edenlerin oranı sadece yüzde 4.0'tür.

Sonuçta öğrenci ve öğretim elemanlarının mevcut uygulamadan memnun olmadığı, yabancı dilin seçmeli hale getirilmesini, hazırlık sınıfı olmasını ve sınıfların da öğrencilerin yabancı dil seviyelerine göre düzenlenmesini istedikleri söylenebilir.

Seçmeli Mesleki Yabancı Dil

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, öğrencilerin bir kısmı yabancı dil dersinin seçmeli olması gerektiğini belirtmektedir. Dersin seçmeli olması halinde öğrencilerin tercihi ne yönde olacaktır? Mevcut uygulamada yabancı dil dersi sadece birinci ve ikinci sınıflarda okutulmaktadır. Üçüncü ve dördüncü yıllarda ise zorunlu yabancı dil eğitimi yerine, seçmeli mesleki yabancı dil dersi okutulmaktadır. İsteğe bağlı olarak verilen bu derste öğrencilerin branşlarına yönelik yabancı dil eğitimi yapılması öngörülmektedir. Bu tür bir yabancı dil dersine karşı öğrencilerin tutumunun belirlenebilmesi amacıyla bu dersi seçip seçmeyecekleri soruldu. Öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin cinsiyetlerine ve yabancı dillerine göre dağılımı 40. ve 41. tablolarda verilmiştir.

TABLO-40 ÖĞRENCİLERİN SEÇMELİ MESLEKİ YABANCI DİL DERSİNE AİT GÖRÜŞLERİNİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Mesleki yabancı dil dersini seçmeyi düşünüyor musunuz?	Erkek		Kız	
	f	%	f	%
Evet	284	44.2	132	54.3
Hayır	219	34.1	44	18.1
Kararsızım	136	21.1	65	26.8
Cevapsız	4	0.6	2	0.8
Toplam	643	100.0	243	100.0
	$\chi^2= 21.531$	sd= 3		p< .05

Mesleki yabancı dil dersini seçme konusunda erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Dersi seçmek istemeyenlerin oranı erkeklerde yüzde 34.1 iken, kız öğrencilerde bu oran yüzde 18.1'dir. Kız öğrencilerin yüzde 54.3'ü dersi seçeceğini belirtirken, erkek öğrencilerin yüzde 44.2'si dersi seçmeyi düşündüğünü ifade etmiştir.

Kararsız olanların oranında ise her iki grup arasında önemli bir görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Ancak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre dil öğrenmeye karşı biraz daha istekli oldukları söylenebilir. Bu durum öğrencilerin ilgi düzeyi ile ilgili 30. tabloda da ortaya çıkan bulgularla bir paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin seçmeli mesleki yabancı dil dersini seçme hakkındaki düşüncelerinin takip ettikleri yabancı dillere göre dağılımı TABLO: 41'de verilmiştir.

TABLO: 41 ÖĞRENCİLERİN SEÇMELİ MESLEKİ YABANCI DİL DERSİNE AİT GÖRÜŞLERİNİN YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Mesleki yabancı dil dersini seçmeyi düşünüyor musunuz?	İngilizce		Fransızca		Almanca	
	f	%	f	%	f	%
Evet	368	50.2	19	30.7	29	31.9
Hayır	203	27.7	26	41.9	34	37.3
Kararsızım	159	21.7	17	27.4	25	27.5
Cevapsız	3	0.4	-	-	3	3.3
Toplam	733	100.0	62	100.0	91	100.0

$$\chi^2 = 27.761$$

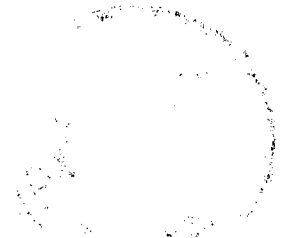
$$sd = 6$$

$$p < .05$$

Mesleki yabancı dil dersini seçme konusunda, denekler arasında takip takip edilen yabancı dillere göre anlamlı bir görüş farklılığı bulunmaktadır İngilizce öğrencilerinin yüzde 50.2'si dersi seçmeyi düşündüğünü ifade ederken, Fransızca öğrencilerinin yüzde 30.7'si, Almanca öğrencilerinin ise yüzde 31.9'u dersi seçebileceğini belirtmiştir. Hayır seçeneğini en çok tercih edenlerin ise yüzde 41.9 ile Fransızca öğrencileri olduğu dikkati çekmektedir. Bu bulgulara göre, İngilizce öğrencilerinin mesleki yabancı dil dersine daha olumlu yaklaştığını söylemek mümkündür.

Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Yöntem ve Teknikler

Öğrencilere göre yabancı dil dersinin yetersizliğinin başta gelen nedenlerinden birinin, öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklerin yetersizliği olduğu 37. tabloda görülmüştü. Bu durumda öğretim elemanlarının ne tür dil öğretim yöntem ve tekniklerini kullandıkları ve üniversite genelinde ortak yöntem ve tekniklerin kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi gerekmektedir. TABLO:42'de öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları yöntem ve yaklaşımlar görülmektedir.

TABLO: 42 DERSLERDE KULLANILAN YÖNTEM VE YAKLAŞIMLAR

Derslerinizde hangi öğretim yöntemi ve yaklaşımlarını kullanıyorsunuz?	Öğretim elemanı	
	f	%
Dilbilgisi-çeviri yöntemi	17	58.6
Düzvarım (Direkt) yöntemi	-	-
Audio-Lingual (Kulak-Dil alışkanlığı) yöntemi	-	-
İletişimsel (Communicative) yaklaşım	5	17.3
Bilişsel Öğrenme (Cognitive-Code) yaklaşım	-	-
Eklektik (Belirli yöntemlerin karması olan) yöntem	6	20.7
Belirli bir yöntem kullanmıyorum	1	3.4
Toplam	29	100.0

Derste kullanılan yabancı dil öğretim yöntem ve yaklaşımları ile ilgili olarak birden fazla seçeneğin tercih edilebildiği bu soruda, öğretim elemanlarının yüzde 55.2'si derslerinde dilbilgisi-çeviri yöntemini kullandığını belirtmektedir. Belirli öğrenme psikolojilerine ve dilbilim teorilerine dayalı olarak geliştirilen yöntem ve yaklaşımların ise yeterince kullanılmadığı görülmektedir. Bunun yanısıra öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları yöntem ve yaklaşımlarda bir bütünlüğün olmadığı, ortak bir uygulama takip etmedikleri de ortaya çıkmaktadır.

Öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları teknikler ile ilgili görüşleri TABLO:43'te görülmektedir.

TABLO:43 DERSLERDE KULLANILAN TEKNİKLER

Hangi dil öğretim tekniklerini kullanıyorsunuz?	Öğretim Elemanı	
	f	%
Sınıf oyunları, Dramatizasyon, Rol yapma	17	51.5
Görsel ve işitsel araçlarla öğretim	2	6.1
Grup tartışması	2	6.1
İlgiye göre öğretim	9	27.2
Durum incelemesi (Case study)	3	9.1
Toplam	33	100.0

Öğretim elemanlarının kullandıkları tekniklerin başında yüzde 51.5 ile sınıf oyunları, dramatizasyon ve rol yapmanın geldiği görülmektedir. Bunu yüzde 27.2 ilgiye göre öğretim takip etmektedir. Yabancı dil öğretiminde önemli bir yeri olan görsel-işitsel araçlarla öğretim ile grup tartışmasının ise yeteri kadar uygulanmadığı görülmektedir.

Öğretim elemanlarının yabancı dil derslerinde ders kitabından başka en çok hangi araç-gereçleri kullandıkları TABLO:44'te görülmektedir.

TABLO:44 DERS KİTABI DIŞINDA EN ÇOK KULLANILAN ARAÇ-GEREÇLER

Ders kitabının dışında en çok hangi araç-gereçleri kullanıyorsunuz?	Öğretim Elemanı	
	f	%
Film şeritleri ve dıalar	-	-
Otantik (gerçek) modeller	3	7.5
Video	-	-
Teyp ve plaklar	4	10.0
Yazı tahtası	25	62.5
Küçük tablolar ve duvar resimleri	4	10.0
Konuşma için tek resimler	4	10.0
Toplam	40	100.0

Birden fazla seçeneğin işaretlendiği bu soruda öğretim elemanları, ders kitabının dışında, yüzde 62.5 ile en çok yazı tahtasını kullandıklarını belirttikeler. Video, film şeritleri ve dıaların hiç kullanılmadığı yabancı dil derslerinde, öğretim elemanlarının yüzde 10.0'u teyp ve plakları, yüzde 10.0'u küçük tablolar ve duvar resimlerini, yüzde 10.0'u da konuşma için tek resimleri kullandığını belirtmiştir. Otantik modelleri kullananların oranı ise sadece yüzde 7.5'dur. Bu durumda yabancı dil derslerinde ders kitabından sonra en çok yazı tahtasının kullanıldığı, eğitim teknolojisi olanaklarından pek yararlanılmadığı ve öğretim elemanlarının geleneksel öğretim çizgisinden çıkmadıkları söylenebilir.

Öğretim elemanlarının derslerinde ortak yöntem ve teknik uygulamak için birbirleriyle görüş alışverişinde bulunup bulunmadıkları TABLO:45'de görülmektedir.

TABLO:45 ORTAK YÖNTEM-TEKNİK KULLANMAYA DAİR GÖRÜŞLER

Ortak yöntem-tekniik için meslektaşlarıyla görüş alışverişinde bulunuyor musunuz?	Öğretim elemanı	
	f	%
Sık sık	-	-
Genellikle	-	-
Yeterince	2	8.0
Az	14	56.0
Çok az	6	24.0
Hiç bulunmuyorum	3	12.0
Toplam	25	100.0

Tablo 45'de de görüldüğü gibi derslerinde ortak yöntem ve teknik uygulamak için birbirleri ile yeterince görüş alışverişinde bulunan öğretim elemanlarının oranı sadece yüzde 8.0 (iki kişi) dir. Öğretim elemanlarının yüzde 56.0'sı az, yüzde 24.0'ü ise çok az görüş alışverişinde bulunmaktadır. Hiç bulunmayanların oranı da yüzde 12.0'dir. Bu bulgulara göre öğretim elemanlarının kendi aralarında yeterli düzeyde görüş alışverişinde bulunmadıkları görülmektedir.

Öğrencilerin Yabancı Dil Dersine Çalışması

Yabancı dil öğretimini etkileyen faktörlerin bir kısmı da öğrenciden kaynaklanmaktadır. Öğrencinin derse karşı tutumu ve çalışması dil öğreniminde önemli bir yer tutmaktadır. Aşağıdaki tablolarda öğrencilerin yabancı dil dersine ne kadar çalıştıklarına dair gerek öğrencilerin gerekse öğretim elemanlarının görüşlerine yer verilmiştir.

TABLO:46 ÖĞRENCİLERİN YABANCI DİL DERSİNE NE KADAR ÇALIŞTIKLARININ CİNSİYETLERİNE GÖRE DURUMU

Yabancı dil dersine ne kadar çalışırız?	Erkek		Kız	
	f	%	f	%
Her zaman	30	4.7	10	4.1
Genellikle	101	15.7	53	21.8
Bazen	231	35.9	105	43.2
Nadiren	175	27.2	59	24.3
Hiç bir zaman	102	15.9	14	5.8
Cevapsız	4	0.6	2	0.8
Toplam	643	100.0	243	100.0

$$\chi^2 = 20.791$$

$$sd = 5$$

$$p < .05$$

Öğrencilerin yabancı dil dersine ne kadar çalıştıklarına dair cinsiyetlerine göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kız öğrencilerin yüzde 43.2'si bazen çalıştıklarını belirtirken, erkeklerin yüzde 35.9'u aynı yönde görüş belirtmişlerdir. Genellikle çalışırım diyenlerin oranı kız öğrencilerde yüzde 21.8 iken, erkeklerde yüzde 15.7'dir. Erkeklerin yüzde 15.9'u hiç bir zaman çalışmamakta iken, kızların sadece yüzde 5.8'i hiç çalışmamaktadır.

Bu durumda kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla yabancı dil dersine biraz daha fazla çalıştıkları söylenebilir.

Öğrencilerin yabancı dil dersine ne kadar çalıştıklarına dair görüşlerinin takip ettikleri yabancı dillerine göre dağılımı TABLO:47'de verilmiştir.

TABLO-47 ÖĞRENCİLERİN NE KADAR ÇALIŞTIKLARININ TAKİP ETTİKLERİ YABANCI DİLLERE GÖRE DURUMU

Yabancı dil dersine ne kadar çalışırız?	İngilizce		Fransızca		Almanca	
	f	%	f	%	f	%
Her zaman	33	4.5	2	3.2	5	5.5
Genellikle	131	17.9	10	16.1	13	14.3
Bazen	279	38.0	20	32.3	37	40.6
Nadiren	197	26.9	17	27.4	20	22.0
Hiç bir zaman	90	12.3	12	19.4	14	15.4
Cevapsız	3	0.4	1	1.6	2	2.2
Toplam	733	100.0	62	100.0	91	100.0

$$\chi^2 = 9.629$$

$$sd = 10$$

$$p > .05$$

Öğrencilerin derse ne kadar çalıştıkları hakkında takip ettikleri yabancı dillerine göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İngilizce öğrencilerinin yüzde 38.0'i, Fransızca öğrencilerinin yüzde 32.3'ü, Almanca öğrencilerinin de yüzde 40.6'sı yabancı dil dersine bazen çalıştıklarını ifade etmektedir. Nadiren çalışanların ya da hiç bir zaman çalışmayanların oranı da İngilizce öğrencilerinde toplam yüzde 39.2, Fransızca öğrencilerinde toplam yüzde 46.8, Almanca öğrencilerinde de toplam yüzde 37.4'dür. Bu bulgulara göre üç yabancı dil de takip eden öğrencilerin derse yeterince çalışmadıkları söylenebilir.

Bu konuda öğrenci ve öğretim elemanlarının karşılaştırmalı görüşleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

TABLO:48 YABANCI DİL DERSİNE NE KADAR ÇALIŞILDIĞINA DAİR ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ

Öğrenciler yabancı dil dersine ne kadar çalışırlar?	Öğrenci		Öğretim elemanı	
	f	%	f	%
Her zaman	40	4.5	-	-
Genellikle	154	17.4	3	12.0
Bazen	336	37.9	11	44.0
Nadiren	234	26.4	9	36.0
Hiç bir zaman	116	13.1	2	8.0
Cevapsız	6	0.7	-	-
Toplam	886	100.0	25	100.0

Öğretim elemanlarının yüzde 44.0'ü, öğrencilerin de yüzde 39.9'u öğrencilerin yabancı dil dersine bazen çalıştıklarını ifade etmektedir. Öğretim elemanlarının toplam yüzde 44.0'ü de öğrencilerin nadiren çalıştıklarını ya da hiç çalışmadıklarını belirtirken, öğrencilerin toplam yüzde 39.5'i aynı görüşü paylaşmaktadır. Tablodaki bu sonuçlara bakılarak, öğrencilerin yabancı dil dersine yeterli düzeyde çalışmadıklarının hem öğrenciler hem de öğretim elemanları tarafından kabul edildiği söylenebilir.

Öğrencilerin yeterince çalışmama nedenlerinin nedenleri hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri karşılaştırmalı olarak TABLO:49'da görülmektedir.

TABLO:49 YETERİNCE ÇALIŞILMAMASININ NEDENLERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ

Yabancı dil dersine yeterince çalışmama nedenleri	Öğrenci		Öğretim Elemanı	
	f	%	f	%
Yurttan-evde çalışma şartları uygun olmadığı için	229	22.4	4	8.9
Ders kitabı olmadığı için	63	6.1	1	2.2
Yabancı dilin gerekli olduğuna olduğuna inanmadıkları için	84	8.2	17	37.8
Nasıl çalışılacağını bilmedikleri için	452	44.2	7	15.5
Branş dersleri olmadığı için	195	19.1	16	35.6
Toplam	1023	100.0	45	100.0

Öğrencilerin yabancı dil dersine yeterince çalışmamalarının nedenleri ile ilgili olarak deneklerin birden fazla şıkkı tercih edebildikleri bu soruda, öğretim elemanlarının yüzde 37.8'i öğrencilerin yabancı dilin gerekli olduğuna inanmadıkları yönünde görüş belirtirken, öğrencilerin yüzde 44.2'si ise nasıl çalışacaklarını bilmediklerini ifade etmektedir. Öğretim elemanlarının yüzde 35.6'sı öğrencilerin branş dersi olmadığı için yabancı dil dersine çalışmadıklarını söylerken, öğrencilerin ise sadece yüzde 19.1'i bu seçeneği neden olarak belirtmektedir. Ayrıca, öğrencilerin yüzde 22.4'ünün de yurtda-evde çalışma şartlarının uygun olmadığından şikayetçi oldukları görülmektedir.

Ev Ödevleri

Derse çalışmanın bir boyutunu da ders ile ilgili ödevler oluşturmaktadır. Öğrencinin ders saatleri dışında çalışmasını sağlayan ev ödevleri, dil öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Yabancı dil dersinde verilen ev ödevleriyle ilgili öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

TABLO:50 EV ÖDEVİ VERİLMESİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER

Yabancı dil dersinde ne kadar ödev veriliyor?	Öğrenci		Öğretim Elemanı	
	f	%	f	%
Genellikle	126	14.6	6	24.0
Bazen	227	26.2	8	32.0
Nadiren	219	25.3	7	28.0
Hiç bir zaman	229	26.5	4	16.0
Toplam	865	100.0	25	100.0

Tabloda da görüldüğü gibi öğretim elemanlarının yüzde 24.0'ü genellikle, yüzde 32.0'si bazen, yüzde 28.0'i nadiren ev ödevi verdiğini belirtmekte, yüzde 16.0'sı da hiç ödev vermemektedir. Bu konuda öğrenciler ile öğretim elemanlarının görüşleri arasında önemli bir çelişki bulunmamaktadır. İki gruptan da elde edilen bulgular birbirlerine benzer niteliktedir. Ancak burada öğretim elemanlarının yeterli ölçüde ödev vermediği dikkati çekmektedir.

Verilen ödevlerin bitirilip zamanında teslim edilip edilmemesi ile ilgili her iki grubun görüşleri TABLO:51'de karşılaştırılmaktadır.

TABLO:51 ÖDEVLERİN ZAMANINDA BİTİRİLMESİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER

Ödevler zamanında bitirilip teslim ediliyor mu?	Öğrenci		Öğretim Elemanı	
	f	%	f	%
Her zaman	20	3.9	-	-
Genellikle	103	20.0	5	23.8
Bazen	177	34.3	8	38.1
Nadiren	180	34.9	7	33.3
Hiç bir zaman	36	6.9	1	4.8
Toplam	516	100.0	21	100.0

Ödevlerin zamanında bitirilip teslim edilmesi konusunda öğrencilerle öğretim elemanlarının ortaya koyduğu görüşler arasında önemli bir çelişki bulunmamaktadır. Öğretim elemanlarının yüzde 23.8'i, öğrencilerin de yüzde 20.0'si ödevlerin genellikle teslim edildiğini ifade etmektedir. Bazen teslim ediyor diyenlerin oranı öğretim elemanlarında yüzde 38.1'iken, öğrencilerde de bu oran yüzde 34.3'tür. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, öğrencilerin toplam yüzde 69.2'sinin ödevlerini bazen ve nadiren teslim ettiklerini belirtmesidir. Bu durumda, öğrencilerin ev ödevlerini gerektiği ölçüde bitirip teslim etmedikleri anlaşılmaktadır.

Ödevlerin yapılmamasının nedenleri ile ilgili öğrencilerin görüşleri TABLO:52'de görülmektedir.

TABLO: 52 ÖDEVLERİN YAPILMAMASININ NEDENLERİ

Ödevlerin yapılmamasının nedenleri	Öğrenci	
	f	%
Ödevlerin yardımcı olduğuna inanmıyorum	169	32.6
Ödevler amaca uygun verilmiyor	126	24.3
Kütüphanede yeterli kaynak bulunmuyor	39	7.5
Ödevler seviyemizin çok üstünde	185	35.6
Toplam	519	100.0

Ödev yapmama nedenleri ile ilgili olarak en fazla iki seçeneğin tercih edildiği bu soruda, deneklerin özellikle iki neden üzerinde durdukları görülmektedir. Öğrencilerin yüzde 35.6'sı ödevlerin seviyelerinin çok üstünde olduğunu belirtirken, yüzde 24.3'ü de ödevlerin amaca uygun verilmediğini ileri sürmektedir. Öğrencilerin bu konularda biraz subjektif düşünebileceklerini de göz önüne almakla beraber, ortaya konulan bu görüşlerin üstünde durulması gerekmektedir.

Yabancı Dil Dersi İle İlgili Sorunların Çözülmesi

Öğrencilerin yabancı dil dersine yönelik bazı sorunlar içerisinde buldukları görülmektedir. Bu sorunların çözülmesi için öğrenciler herhangi bir gayrette ve girişimde bulunmakta mıdır? Öğrencilerin bu konudaki sorunlarını nasıl çözmeye çalıştıklarına dair görüşleri TABLO:53'de görülmektedir.

TABLO: 53 ÖĞRENCİLERİN YABANCI DİL DERSİ İLE İLGİLİ SORUNLARINI ÇÖZME YOLLARI

Yabancı dil ile ilgili sorunlarımızı nasıl çözmeye çalışırız?	Öğrenci	
	f	%
Yardımcı kaynaklara başvurarak	375	30.6
Dersin öğretmenine danışarak	353	28.8
Özel kurslara katılarak	232	19.0
Ailemde ve çevremde iyi bilen birine danışarak	227	18.5
Yabancı dilde yazılmış gazete-dergi vb. yayınları okuyarak	38	3.1
Toplam	1225	100.0

Yabancı dil ile ilgili sorunlarını nasıl çözmeye çalıştıklarına dair birden fazla seçeneğin tercih edilebildiği bu soruda öğrenciler, birinci sırada yüzde 30.6 ile yardımcı kaynaklara başvurduklarını belirtmişlerdir. Bunu ikinci sırada yüzde 28.8 oranı ile dersin öğretmenine danışanlar takip etmektedir. Sorunlarını özel kurslara katılarak çözmeye çalışanların oranı yüzde 19.0, ailesinde veya çevresinde iyi bilen birine danışarak çözmeye çalışanların oranı ise

yüzde 18.5'tir. Görüldüğü gibi öğrenciler çoğunlukla yardımcı kaynaklara ve ders öğretmenine başvurarak sorunlarını çözmeye çalışmaktalar.

Yabancı Dili Günlük Hayatta Kullanabilme

Yabancı dil öğrenimini sadece ders saatleri içinde gerçekleştirilen bir faaliyet olarak görmemek gerekmektedir. Öğrencilerin, ders saatleri dışında, günlük hayatlarında da yabancı dili kullanabilme imkan ve fırsatına sahip olmaları ve bunları değerlendirmeleri dil öğrenimine olumlu katkılarda bulunabilecektir.

Öğrencilerin yabancı dili ders saatleri dışında, günlük hayatlarında ne kadar kullanma şansına sahip oldukları TABLO:54'te görülmektedir.

TABLO: 54 GÜNLÜK HAYATTA YABANCI DİLİ KULLANABİLME

Y.dili ders saatleri dışında kullanabilme fırsatı	Öğrenci	
	f	%
Yabancı radyo yayınlarını dinlerim	47	5.1
Yabancı tv kanallarını seyredirim	71	7.7
Yabancı dilde yazılmış yayınları okurum	94	10.2
Yaz tatillerinde yabancılarla konuşurum	112	12.1
Hiçbiri	599	64.9
Toplam	923	100.0

Görüldüğü gibi, öğrencilerin yüzde 64.9'u yabancı dili ders saatleri dışında, günlük hayatlarında kullanma imkan ve fırsatına sahip değildir. Yabancı radyo ve tv kanallarını takip edenlerin toplam oranları yüzde 12.8 iken, yaz tatillerinde yabancılarla konuşma fırsatına sahip olanların oranı da yüzde 12.1'dir. Öğrencilerin sadece yüzde 10.2'si yabancı dilde yazılmış yayınları (gazete,dergi vb.) takip etmektedir. Bu durumda öğrencilerin önemli bir kısmının ders saati dışında yabancı dili kullanamadıkları söylenebilir.

Öğrencilerin günlük hayatlarında yabancı dili kullanamamalarının nedenleri ile ilgili görüşleri TABLO:55'te görülmektedir.

TABLO:55 GÜNLÜK HAYATTA Y.DİLİ KULANAMAMANIN NEDENLERİ

Günlük hayatta yabancı dili kullanamamanızın nedenleri	Öğrenci	
	f	%
Radio ve tv.de konuşulanı anlamak çok zor	210	26.7
Yaşadığım yerde konuşacak yabancı bulmak zor	212	27.0
Yabancı dilde yazılmış yayınlar çok pahalı olduğu için alamıyorum	57	7.3
Yukarıdakileri yerine getirme imkanım yok	306	39.0
Toplam	785	100.0

Öğrencilerin yüzde 27.0'si yaşadığı yerde konuşacak yabancı bulmakta güçlük çektiğini ifade ederken, toplam % 26.7'si radyo ve televizyonda konuşulanları anlamakta güçlük çektiğini ifade etmektedir. Yüzde 39.0'u ise belirtilen seçeneklerin hiç birisini yerine getiremediğini belirtmektedir. Bu bulgulardan da anlaşılacağı gibi öğrenciler, yabancı dili ders saatleri dışında, günlük hayatlarında pek fazla kullanma imkan ve fırsatına sahip değildirler.

Yabancı Dil Ders Kitapları

Dil öğretim yöntem ve yaklaşımlarında teknolojinin de katkısıyla ortaya çıkan gelişmeler karşısında, geleneksel anlayışla hazırlanan ders kitapları artık öğrenme ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Ders kitapları teknolojideki gelişmeler ile dilbilim ve ruhbilime dayalı olarak ortaya çıkan yeni yönelimlere uygun bir şekilde yeni bir anlayışla ve ihtiyaçları karşılayacak şekilde düzenlenmektedir. Ancak, kullanılan ders kitaplarının çoğunlukla yabancı yazarlar tarafından ve ilgili ülkenin kültürel özelliklerine göre hazırlandığı düşünülürse, bunların kendi ülkemizin öğrencilerinin ihtiyaçlarına uygun olup olmadığı konusu ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki tablolarda öğrenci ve öğretim elemanlarının bu konudaki görüşleri yer almaktadır.

TABLO: 56 DERS KİTAPLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER

Ders kitabı hakkında ne düşünüyorsunuz? Elemam	Öğrenci		Öğretim	
	f	%	f	%
Öğrencilerin bilgi seviyesine göre çok zor	439	31.6	9	25.7
Öğrencilerin bilgi seviyesine uygun	327	23.6	14	40.0
Öğrencilerin bilgi seviyesine göre çok kolay	43	3.1	-	-
İlgi ve kültürel seviyelerine uygun	48	3.5	2	5.7
İlgi ve kültürel seviyelerine uygun değil	531	38.2	10	28.6
Toplam	1388	100.0	35	100.0

Deneklerin birden fazla seçeneği tercih edebildikleri bu soruda, yabancı dil dersinde kullanılan ders kitabı için öğretim elemanlarının yüzde 40.0'ı öğrencilerin bilgi seviyelerine uygun derken, bu görüşü öğrencilerin ancak yüzde 23.6'sı paylaşmaktadır. Öğrencilerin yüzde 31.6'sı ders kitaplarının bilgi seviyelerine göre çok zor olduğunu belirtirken, öğretim elemanlarının ise yüzde 25.7'si aynı görüştedir. Tablo 56'da üstünde durulması gereken bir başka nokta da, ders kitaplarının öğrencilerin ilgi ve kültürel seviyelerine uygun olmadığı görüşünün öğrencilerin yüzde 38.2'si, öğretim elemanlarının da yüzde 28.6'sının tarafından ortaya konmasıdır.

Yabancı dil ders kitabının kimler tarafından hazırlanması gerektiğine dair öğrenciler ve öğretim elemanlarının görüşleri TABLO:57'de görülmektedir.

TABLO:57 DERS KİTAPLARININ KİMLER TARAFINDAN HAZIRLANMASI GEREKTİĞİNE DAİR GÖRÜŞLER

Yabancı dil ders kitabını kimler hazırlamalı?	Öğrenci		Öğretim Elemanı	
	f	%	f	%
Türk yazarlar	230	26.0	2	8.0
Yabancı yazarlar	87	9.8	5	20.0
Karma	559	63.1	18	72.0
Cevapsız	10	1.1	-	-
Toplam	886	100.0	25	100.0

$$\chi^2 = 6.189$$

$$sd = 2$$

$$p < .05$$

$$k = 0.082$$

Yabancı dil ders kitabının kimler tarafından hazırlanması gerektiği hakkında öğretim elemanları ile öğrenci grubu arasında anlamlı bir görüş farklılığı bulunmakla beraber, bu farklılık düşük boyutlardadır. Öğretim elemanlarının yüzde 72.0'si, öğrencilerin de yüzde 63.1'i ders kitaplarının karma (Türk ve yabancı) yazarlar tarafından hazırlanmasını istemektedirler.

Görüldüğü gibi, bu konuda iki grubun görüşleri birbirine oldukça yakın görünmektedir. Ancak ortaya çıkan farklılığın, öğrencilerin yüzde 26.6'sının kitapların Türk yazarlar tarafından hazırlanmasını isterken, öğretim elemanı grubunun ise yüzde 8.0'inin bu yönde görüş belirtmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca, öğretim elemanlarının yüzde 20.0'sinin, kitapların yabancı yazarlar tarafından hazırlanması gerektiği görüşüne karşılık, öğrencilerin sadece yüzde 9.8'i bu seçeneği tercih etmişlerdir. Üniversitede kullanılan ders kitaplarının tamamen yabancı yazarlar tarafından hazırlanan kitaplar olduğu göz önüne alınırsa, deneklerin genelde kitapların karma yazarlar tarafından hazırlanması yönünde görüş belirtmeleri dikkat çekicidir.

Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanları

Yabancı uyruklu öğretim elemanlarının ders vermeleri hakkında öğrencilerin görüşlerinin cinsiyetlerine göre dağılımı TABLO:58'de verilmektedir.

TABLO:58 YABANCI UYUKLULARIN DERS VERMELERİ HAKKINDA ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN YABANCI DİLLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Yabancı uyruklu öğretim elemanları hakkında ne düşünüyorsunuz?	İngilizce		Fransızca		Almanca	
	f	%	f	%	f	%
Yabancı uyruklular sadece konuşma dersi vermeli	436	59.5	36	58.1	52	57.1
Dersleri tamamen yabancı uyruklular vermeli	64	8.7	5	8.1	3	3.3
Yabancı uyruklu öğretim elemanlarına gerek yok	215	29.3	20	32.2	31	34.1
Cevapsız	18	2.5	1	1.6	5	5.5
Toplam	733	100.0	62	100.0	91	100.0

$$\chi^2 = 6.801$$

$$sd = 6$$

$$p > .05$$

Yabancı uyruklu öğretim elemanlarının ders vermeleri hakkında öğrencilerin yabancı dillerine göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. İngilizce öğrencilerinin yüzde 59.5'i yabancı uyruklular sadece konuşma dersi vermeli derken, aynı görüşü yüzde 58.1 ile Fransızca öğrencileri, yüzde 57.1 ile de Almanca öğrencileri ortaya koymaktadır. Bu bulgulara dayanarak, mevcut öğretim elemanlarının yabancı dil derslerinde konuşma becerisinin geliştirilmesine yeterince yer vermedikleri ve bu yönde bir ihtiyacın bulunduğu söylenebilir.

Yabancı uyruklu öğretim elemanlarının ders vermeleri hakkında öğretim elemanları ile öğrencilerin görüşleri TABLO:59'da görülmektedir.

TABLO:59 YABANCI UYUKLULARIN DERS VERMELERİ HAKKINDA ÖĞRENCİLERİN VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ

Yabancı uyruklu öğretim elemanları hakkında ne düşünüyorsunuz?	Öğrenci		Öğretim Elemanı	
	f	%	f	%
Yabancı uyruklular sadece konuşma dersi vermeli	524	59.2	21	84.0
Dersleri tamamen yabancı uyruklular vermeli	72	8.1	-	-
Yabancı uyruklu öğretim elemanlarına gerek yok	266	30.0	4	16.0
Cevapsız	24	2.7	-	-
Toplam	886	100.0	25	100.0

$$\chi^2 = 6.822$$

$$sd = 2$$

$$p < .05$$

$$k = 0.086$$

Yabancı uyruklu öğretim elemanlarının ders vermeleri hakkında iki grubun görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ancak bu farklılık düşük düzeydedir. Öğretim elemanlarının yüzde 84.0'u, yabancı uyruklu öğretim elemanlarının sadece konuşma dersi vermesini isterken, öğrencilerin de yüzde 59.2'si bu görüşü benimsemektedir. Yabancı uyruklulara gerek yok diyenlerin oranı öğrencilerde yüzde 30.0 iken, öğretim elemanlarında ise sadece yüzde 16.0'dır. Ayrıca, öğretim elemanı grubunda derslerin tamamen yabancı uyruklular tarafından verilmesini hiç kimse istememekte iken,

öğrenci grubunun yüzde 8.1'i bu seçeneği tercih etmiştir. Ortaya çıkan görüş farklılığının bunlardan kaynaklandığı söylenebilir. Ancak, iki gruptaki deneklerin de çoğunlukla yabancı uyrukluların konuşma dersi vermelerini istedikleri görülmektedir.

Yabancı Dil Öğretimindeki Dört Beceri ve Öğrenci İhtiyaçlarının Belirlenmesi

Yabancı dil öğreniminin yeterli düzeyde gerçekleştirilebilmesi için genel sayılabilecek düzenlemelerin yanısıra, dersin içeriği ve gerçekleştirilecek amaçlar da önemli bir yer tutmaktadır. Daha önceki bölümlerde de verildiği gibi, çağdaş dil öğretim anlayışlarında yabancı dil öğreniminde geliştirilmek istenen dört temel beceri bulunmaktadır. Bunlar, dinleme, konuşma, okuma ve yazmadır. Yabancı dil derslerinde bu dört beceriye de yer verilmesi gerekmektedir. Öğrenciler halen üniversitede uygulanmakta olan dil eğitim-öğretimi ile ne tür bir dil becerisini geliştirebileceklerdir? Bu konudaki öğrenci görüşleri TABLO:60'ta görülmektedir.

TABLO: 60 ÖĞRENCİLERİN MEVCUT EĞİTİM İLE NE TÜR BİR YABANCI DİL BECERİSİ GELİŞTİRECEKLERİNE DAİR DÜŞÜNCELERİ

Mevcut yabancı dil eğitimi ile nasıl bir beceri geliştirebilirsiniz?	Öğrenci	
	f	%
Mesleki yayınları sözlük yardımı ile Türkçeye çevirebilirim	239	22.9
Konuşabilir ve konuşulanı anlayabilirim	95	9.1
Anlayabilir fakat konuşamam	352	33.7
Anlatılanı yazabilir, okuduğumu anlayabilirim	60	5.7
Hepsi	4	0.4
Hiçbiri	295	28.2
Toplam	1045	100.0

Öğrencilerin yüzde 33.7'si mevcut yabancı dil eğitimi ile konuşulanı anlayabileceklerini fakat konuşamayacaklarını belirtmektedir. Mesleki yayınları sözlük yardımı ile Türkçeye çevirebilirim diyenlerin oranı da yüzde 22.9'dur. Öğrencilerin

yüzde 28.2'si ise uygulanmakta olan yabancı dil eğitimi ile hiç bir dil becerisini geliştiremeyeceğini ifade etmektedir. Bu bulgular doğrultusunda, öğrencilerin derslerde genellikle dinleyici durumunda kaldıkları için konuşma becerisini geliştiremedikleri, kısmen de olsa dilin ancak yazılı yönü ile ilgili bir beceri geliştirebildikleri söylenebilir. Ayrıca, öğrencilerin yüzde 28.0'inin mevcut dil eğitiminin kendilerine bir şey vermediğini belirtmelerini de göz önüne almak gerekmektedir.

Yabancı dil eğitimin yeterli ve etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için derslerin nasıl verilmesi gerektiği hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının düşünceleri TABLO:61'de bulunmaktadır.

TABLO:61 DERSLERİN NASIL VERİLMESİ GEREKTİĞİ HAKKINDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ DÜŞÜNCELERİ

Yabancı dil dersleri nasıl verilmelidir?	Öğrenci		Öğretim Elemanı	
	f	%	f	%
Temel gramer bilgilerine ağırlık verilmelidir	442	22.2	22	27.5
Mesleki yayın ve kitapları okumaya ağırlık verilmelidir	377	18.9	24	30.0
Günlük ve mesleki konularla ilgili pratiğe önem verilmelidir	599	30.1	24	30.0
Boyl bol çeviri yapmaya ağırlık verilmelidir	365	18.3	8	10.0
Anlatılam yazma becerisine ağırlık verilmelidir	209	10.5	2	2.5
Toplam	1992	100.0	80	100.0

Derslerin nasıl verilmesi gerektiği hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının aynı noktaya ağırlık verdikleri görülmektedir. Öğretim elemanlarının yüzde 30.0'u, öğrencilerin de yüzde 30.1'i günlük ve mesleki konularla ilgili pratiğe ağırlık verilmesini istemektedir. Bunu, öğretim elemanlarının yüzde 30.0 ile mesleki yayın ve kitapları okumaya ağırlık verilmesi ve yine yüzde 27.5 oranında temel gramer bilgilerine ağırlık verilmesi gerektiğini

belirten düşünceleri takip etmektedir. Öğrencilerin de yüzde 22.2'si temel gramer bilgilerine ağırlık verilmesini istemektedir. Bol bol çeviri yapılmasına ağırlık verilmesi ise bu tercihlerden sonra gelmektedir. Bu konuda görüş belirten öğrencilerin oranı yüzde 18.3, öğretim elemanlarının oranı da yüzde 10.0'dür.

Yabancı dil ders programları düzenlenirken öğrencilerin ne tür bir yabancı dil öğrenimine ihtiyaçları bulunduğunun yeterince dikkate alınıp alınmadığı hakkında öğretim elemanlarının görüşleri TABLO:62'de verilmiştir.

TABLO:62 ÖĞRENCİLERİN İHTİYAÇLARI OLAN YABANCI DİL ÖĞRENİM HAKKINDA ÖĞRETİM ELEMANLARININ GÖRÜŞLERİ

Öğrencilerin ne tür bir dil öğrenimine ihtiyaçları olduğunun göz önüne alındığı fikrine katılıyor musunuz?	Öğretim Elemanı	
	f	%
Tamamen katılıyorum	-	-
Katılıyorum	4	16.0
Kısmen katılıyorum	4	16.0
Az katılıyorum	1	4.0
Katılmıyorum	16	64.0
Toplam	25	100.0

Görüldüğü gibi öğretim elemanlarının yüzde 64.0'ü, öğrencilerin ne tür bir yabancı dil öğrenimine ihtiyaçları olduğunun yeterince gözönüne alınmadığını belirtmektedir. Öğrenci ihtiyaçlarının gözönüne alındığına kısmen katılanlar ile az katılanların toplam oranı da yüzde 20.0'dir. Öğretim elemanlarının bu görüşlerine dayanarak üniversitede uygulanmakta olan yabancı dil eğitiminde, öğrencilerin ne tür bir yabancı dil eğitime ihtiyaçları bulunduğunun dikkate alınmadığını söylemek mümkündür.

Öğrenci Başarısının Ölçülmesi

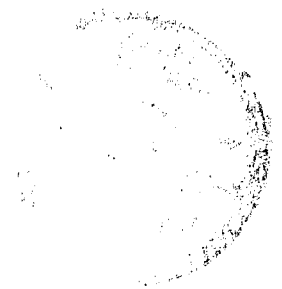
Okulda gerçekleştirilmek istenen yabancı dil öğreniminin bir ders olduğu göz önüne alındığında bu dersi takip edenlerin bilgi ve başarı düzeylerinin ölçülmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Bilgi ve

başarıyı ölçme araçlarının başında sınavlar gelmektedir. Mevcut sınav sisteminde yabancı dil dersi için öğrencinin yazılı sınavlardan geçme zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak dil gibi konuşmanın önemli yer tuttuğu bir alanda, öğrencinin bilgi düzeyini sadece yazılı sınavlarla yeterince ölçmek mümkün müdür? Tablo 63'te öğrenci başarısının ölçülmesinde ne tür sınavlara ağırlık verilmesi gerektiğine dair öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri bulunmaktadır.

TABLO: 63 YABANCI DİL DERSİNDE NE TÜR BİR SINAVA AĞIRLIK VERİLMESİ GEREKTİĞİNE DAİR GÖRÜŞLER

Öğrenci başarısı ölçülürken hangisine ağırlık verilmeli?	Öğrenci		Öğretim Elemanı	
	f	%	f	%
Hem yazılı hem sözlü sınav olmalı	522	58.9	20	80.0
Sadece sözlü sınav olmalı	49	5.5	-	-
Sadece yazılı sınav olmalı	252	28.5	5	20.0
Cevapsız	63	7.1	-	-
Toplam	886	100.0	25	100.0

Öğrenci başarısının ölçülmesinde öğretim elemanlarının yüzde 80.0'i hem yazılı hem sözlü sınav olmasını benimserken, öğrencilerin yüzde 58.9'unun da aynı yönde görüş belirttiği görülmektedir. Dil öğrenimi gibi teorik bilgilerin yanısıra konuşma becerisinin de önemli yer tuttuğu bir alanda yazılı sınavlarla birlikte sözlü sınavların da yapılması gerektiği konusunda her iki gruptaki denekler ortak görüş içerisindedir.

BÖLÜM V

ÖZET, SONUÇ ve ÖNERİLER

ÖZET

Sürekli olarak gelişen bilim ve teknoloji insanların hayatına farklı boyutlar kazandırmış ve uluslararası iletişim gittikçe kolaylaşmıştır. İletişimdeki devrim niteliğindeki değişiklikler ile insanlar buldukları yerden dünyadaki gelişmeleri takip edebilmekte ve olayları yönlendirebilmektedirler. Bu gelişmelere ayak uydurabilmek ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşım, gelişmiş ülkelerin standardını yakalamak ancak iyi yetişmiş bireylerle mümkün olmaktadır. Günümüzde iyi yetişmiş birey olmanın koşullarının başında bireyin alanındaki bilgilerle iyi bir şekilde donatılmış olması gelmektedir.

Bilindiği gibi, amaçlarından biri bilim üretmek olan Üniversitelerin bir başka işlevi de ülkenin ihtiyaç duyduğu belirli bilim ve meslek alanlarında nitelikli insangücü yetiştirmektir. Üniversitelerin bu fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri gelişmiş ülkelerin bilim ve teknoloji alanında kaydettiği aşamaları yakından izlemeleriyle mümkündür. Bunun için en az bir yabancı dil bilmek vazgeçilemez bir koşul haline gelmiştir. Bundan dolayı, üniversitelerimizde Batı yabancı dillerinin zorunlu ders olarak okutulması öngörülmüştür. Ancak ilköğrenim hariç, eğitimin bütün aşamalarında yabancı dil eğitime yer verilmesine rağmen, sayıları oldukça sınırlı olan bazı orta ve yükseköğretim kurumları dışında, bu alanda henüz yeterli bir düzeye ulaşamamıştır.

Bu araştırmanın amacı, genel olarak yükseköğretimde uygulanan yabancı dil eğitiminin mevcut durumunu tespit ederek, Fırat Üniversitesi'nde uygulanmakta olan yabancı dil eğitiminin yeterli düzeyde olup olmadığını belirlemek, yeterli değilse nedenlerini ve çözüm yollarını ortaya koymaktır.

Bunu belirlemek için önce ülkemizde yükseköğretim kurumlarında uygulanan yabancı dil eğitim-öğretim modelleri tespit edilerek, YÖK'ün, Fırat Üniversitesi'nin de içinde bulunduğu yabancı dil eğitim-öğretim modelinde gerçekleştirilmesini istediği amaç ortaya konmuştur. Daha sonra, Fırat Üniversitesi'ndeki yabancı dil eğitiminin, YÖK'ün belirlediği amaca uygun şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Araştırmanın verileri, literatür taraması ile ilgili kaynaklardan, anket tekniğiyle Fırat Üniversitesi'ndeki öğrenci ve öğretim elemanlarından toplanmıştır. Fırat Üniversitesi'ne bağlı bütün fakültelerin ikinci sınıflarında okuyan öğrenciler ile Yabancı Diller Bölümü'nde görevli öğretim elemanları araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Öğretim elemanı evreninin hem sayısı az (25 kişi) olduğu hem de hepsine ulaşmak mümkün olduğu için tamamı örneklem olarak alınmıştır. Birinci sınıf öğrencileri dersi henüz aldıkları, üçüncü ve dördüncü sınıflarda da yabancı dil dersi olmadığı için bu sınıflardaki öğrenciler örnekleme dahil edilmemiştir. Anket tekniği ile öğrenci ve öğretim elemanları grubundan toplanan veriler istatistiksel işlemlerle çözümlenerek değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Üniversitedeki fakültelerin ikinci sınıfında okuyan öğrencilerin yüzde 72.6'sı erkek, yüzde 27.4'ü de kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin yüzde 85.9'u 19-21 yaş arası, yüzde 11.0'i de 18 ve daha aşağı yaş grubunda bulunmaktadır.

Genel lise mezunları yüzde 71.3 ile çoğunluğu oluştururken, mesleki ve teknik lise mezunları yüzde 27.2, Anadolu lisesi mezunları ise yüzde 1.5 oranındadır.

Öğrenci grubunun yüzde 34.3'ü Fen-Edebiyat, yüzde 25.7'si Mühendislik, yüzde 17.0'si Teknik Eğitim, yüzde 9.7'si Tıp, yüzde 9.1'i Veteriner, yüzde 4.2'si de Su Ürünleri Fakültesi'nde okumaktadır. Bu öğrencilerin yüzde 75.5'inin ortaöğretimdeki yabancı dili İngilizce, yüzde 13.9'unun Almanca, yüzde 10.6'sının da Fransızcadır. Yükseköğretimde ise bu oran şöyledir; öğrencilerin yüzde 82.7'si İngilizce, yüzde 10.3'ü Almanca, yüzde 7.0'si de Fransızca dersini takip etmektedir. Öğrencilerin büyük bir kısmının hem ortaöğretimde hem de yükseköğretimde yabancı dil olarak İngilizceyi takip

ettikleri görülmektedir. Ayrıca, ortaöğretimde yabancı dil olarak Almanca ve Fransızca dersini alan öğrencilerin bir kısmını da yükseköğretimde yabancı dil olarak İngilizceyi tercih etmişlerdir. Bu durumda yükseköğretimde İngilizceyi takip edenlerin sayısında bir artış meydana gelmiştir.

Yabancı dili değiştirme nedeni olarak öğrencilerin yüzde 47.1'i tercih ettiği dilin daha geçerli oluşunu belirtirken, yüzde 37.9'u da okul idaresi tarafından önerildiği için değiştirdiğini belirtmektedir.

Araştırma kapsamında bulunan yabancı dil öğretim elemanlarının yüzde 60.0'ı erkek, yüzde 40.0'ı da kadındır. Bunların yüzde 32.0'sinin meslekteki hizmet süresi 6-10 yıl arası, yüzde 28.0'inin 21 yıl ve daha fazla, yüzde 20.0'sinin de 16-20 yıl arasındadır. Bu bulgulara göre öğretim elemanlarının önemli bir kısmının mesleklerinde deneyimli kişiler olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğretim elemanlarının yüzde 64.0'ü lisans düzeyinde eğitim yapmışken, yüzde 8.0'i yüksek lisans düzeyinde eğitim yapmıştır. Doktora öğrencilerinin oranı ise yüzde 12.0'dir. Ayrıca, yüzde 8.0 oranında da önlisans düzeyinde eğitim yapmış olanların bulunması dikkat çekmektedir. Görüldüğü gibi, öğretim elemanlarının çoğunluğu lisansüstü eğitim yapmamış kişilerden oluşmaktadır.

Öğretim elemanlarının yüzde 56.0'sinin branşı İngilizce, yüzde 24.0'ünün Almanca, yüzde 20.0'sinin de Fransızcadır. İngilizce öğretim elemanları çoğunluğu oluşturmaktadır.

İngilizce öğretim elemanlarının yüzde 71.5'inin haftalık ders yükü 19 saat ve daha fazla iken, branşı Fransızca olanların yüzde 80.0'inin ders yükü de 7-9 saat arasındadır. Almanca öğretim elemanlarının ise yüzde 50.0'si haftada 6 saat ve daha az, yüzde 33.3'ü de 7-9 saat arası derse girmektedir. İngilizce öğretim elemanlarının haftalık ders yükünün daha fazla olduğu görülmektedir.

Yabancı dil öğretmeni için oldukça önemli ve gerekli olan yurt dışına gitme oranı ise yeterli düzeyde bulunmamaktadır. Öğretim elemanlarının yüzde 60.0'ı öğrettiği dilin ana dil olarak konuşulduğu ülkede bulunmuşken, yüzde 40.0'ı ise ilgili ülkelere gitmemiştir.

Yurt dışına gidenlerin yüzde 44.4'ü İngiltere'de, yüzde 22.2'si Almanya'da, yüzde 16.7'si Avusturya'da, yüzde 11.1'i de Fransa'da bulunmuştur. Bu ülkelerde kalma süresi ise şöyledir: Öğretim elemanlarının yüzde 40.0'ı 11 ay ve daha fazla, yüzde 33.3'ü 2-4 ay arası, yüzde 13.3'ü de 1 ay ve daha az süre ile kalmışlardır. Bu ülkelere "yabancı kültür kurum ve kuruluşları aracılığıyla" gidenlerin oranı yüzde 40.0, kendi kişisel imkanlarıyla gidenlerin oranı yüzde 30.0, üniversite kanalıyla gidenlerin oranı da yüzde 30.0'dur. Bu ülkelerde bulunma amacı için yüzde 50.0'si "kurs / seminer vb. ye katılmak için", yüzde 35.0'i "bilgi-görgü arttırmak için", yüzde 10.0'u da "öğrenci olarak", yüzde 5.0'i de "turistik gezi için" gittiklerini belirtmişlerdir.

Öğretim elemanlarının yüzde 48.0'i yabancı dil eğitim ve öğretimi ile ilgili yayınları "ara sıra" izlerken, yüzde 16.0'si "az", yüzde 12.0'si de "çok az" izlemektedir. Mesleki yayınları "düzenli olarak" izleyenlerin oranı ise sadece yüzde 16.0'dır. Mesleki yayınların yeterli düzeyde izlenmediği görülmektedir.

Yabancı dil eğitim ve öğretimi dışında, yabancı dil ile yazılmış diğer yayınları yüzde 60.0'ı "ara sıra", yüzde 8.0'i "az", yüzde 16.0'si de "çok az" izlemektedir. Bu tür yayınlar ile mesleki yayınları izleme oranlarının benzer düzeylerde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Dil öğretiminde meydana gelen gelişmeleri yakından tanıma imkan ve fırsatını veren mesleki seminer ve konferanslar gibi etkinliklere yüzde 36.0'si "hiç katılmıyorum" derken, yüzde 28.0'i "çok az katılmıyorum" demiştir. "Çoğuna katılmıyorum" diyenler ise sadece yüzde 16.0'dır. Öğretim elemanlarının mesleki toplantılara da yeterince katılmadıkları gözlenmektedir.

Hazırbulunuşluk düzeyi bakımından önemli bir nokta olan, öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına gelirken sahip oldukları yabancı dil bilgi düzeyleri hakkında mezun oldukları lise türüne göre öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Genel lise mezunlarının yüzde 48.6'sı, mesleki ve teknik lise mezunlarının da yüzde 44.8'i üniversiteye geldiklerinde yabancı dil bilgi düzeylerinin "yetersiz" olduğunu belirtirken bu iki lise türünden mezun olanlar arasında bilgi düzeylerini "çok yeterli" ve "oldukça

yeterli" bulunanların oranı ise çok azdır. Anadolu lisesi mezunlarının yüzde 46.1'i bilgi düzeylerini "oldukça yeterli", yüzde 38.5'i de "yeterli" bulmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğunun genel lise ile mesleki ve teknik lise mezunu oldukları göz önüne alınırsa, Fırat Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin büyük kısmının ortaöğretimden yeterli bir yabancı dil bilgi düzeyi ile gelmedikleri söylenebilir.

Öğrencilerin bilgi düzeyleri konusunda yabancı dillerine göre görüşleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bilgi düzeyleri için "yetersiz" ve "çok yetersiz" diyenlerin toplam oranı İngilizce öğrencilerinde yüzde 76.7, Fransızca öğrencilerinde yüzde 79.1, Almanca öğrencilerinde de yüzde 78.0'dir. Görüldüğü gibi bilgi düzeyi bakımından öğrencilerin takip ettikleri yabancı dillere göre dağılımı da aynı özellikleri göstermektedir.

Bilgi düzeyi konusunda öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri karşılaştırıldığında, öğretim elemanı grubunun daha olumsuz düşündüğü sonucu ortaya çıkmaktadır. Öğretim elemanlarının toplam yüzde 100.0'ü öğrencilerin bilgi düzeyini "yetersiz" ve "çok yetersiz" olarak değerlendirirken, öğrencilerin de toplam yüzde 77.0'si aynı yönde görüş belirtmektedir.

Bu yetersizliğin nedenlerini ortaya çıkarmak amacıyla öğrencilerin "Ortaöğretimde yabancı dil dersini hangi şartlarda okudunuz?" sorusuna sadece yüzde 39.1'i "derse genellikle brans öğretmeni geliyordu" demektedir. Öğrencilerin yüzde 21.9'u derslerin kısmen boş geçtiğini, yüzde 21.3'ü derse genellikle brans dışı öğretmenin geldiğini, yüzde 16.7'si de dersin çoğunlukla boş geçtiğini belirtmektedir. Bu durum öğrencilerin ortaöğretimde yabancı dil dersini yetersiz koşullar altında okuduklarını göstermektedir.

Bu olumsuzluklara rağmen kız öğrencilerin yüzde 72.8'i, erkek öğrencilerin de yüzde 63.6'sı yabancı dil öğrenme ve bilmenin kendileri için gerekli olduğunu kabul etmektedir. İki grup arasında bu konuda anlamlı bir görüş farklılığı ortaya çıkmasına rağmen, bu farklılık oldukça küçük boyutlardadır ve her iki gruba ait öğrencilerin çoğunluğu yabancı dil öğrenme ve bilmeyi kendileri için gerekli görmektedirler.

Yabancı dilin gerekli oluşuna Anadolu lisesi mezunlarının toplam yüzde 100.0'ü "tamamen katılıyorum" ve "katılıyorum" derken, genel lise mezunlarının toplam yüzde 86.7'si, mesleki ve teknik lise mezunlarının da toplam yüzde 75.1'i aynı seçenekleri işaretlemişlerdir. Yabancı dilin gerekliliği konusunda öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre anlamlı bir görüş farklılığı ortaya çıkmasına rağmen bu farklılığın Anadolu lisesi mezunlarının yüzde 100.0'ünün aynı yönde görüş belirtmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Genel olarak bakıldığında üç farklı lise türünden mezun olan öğrencilerin yabancı dilin kendileri için gerekli olduğunu büyük bir çoğunlukla kabul ettikleri görülmektedir.

Yabancı dilin gerekliliği konusunda takip edilen yabancı dillere göre öğrenciler arasında anlamlı bir görüş farklılığı ortaya çıkmamıştır. İngilizce öğrencilerinin toplam yüzde 84.6'sı, Fransızca öğrencilerinin toplam yüzde 83.9'u, Almanca öğrencilerinin de toplam yüzde 76.9'u yabancı dilin gerekli olduğu fikrine "tamamen katılıyorum" ve "katılıyorum" demektedir. Görüldüğü gibi öğrenciler cinsiyetleri, mezun oldukları lise türü ve takip ettikleri yabancı dillerine göre yabancı dil öğrenme ve bilmenin kendileri için gerekli olduğu fikrinde birleşmektedirler.

Öğrencilerin yüzde 31.2'si "daha kolay iş bulma imkanı sağladığı için" yabancı dili gerekli görürken, yüzde 27.1'i mesleğiyle ilgili yabancı kaynakları daha kolay takip edebilmek için, yüzde 17.5'i "lisansüstü eğitim yapmak için" yüzde 12.1'i de "yabancılarla daha kolay arkadaşlık kurmak ve yabancı kültürleri tanımak için" yabancı dili gerekli görmektedir.

Yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyleri hakkında ise öğrencilerin cinsiyetlerine göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kız öğrencilerin toplam yüzde 48.2'si, erkek öğrencilerin de toplam yüzde 40.3'ü ilgi düzeylerinin "çok fazla" ve "fazla" olduğunu ifade etmişlerdir. Kız öğrencilerin ilgi düzeylerinin erkek öğrencilere göre biraz daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

İlgi düzeyi bakımından mezun olunan lise türüne göre de anlamlı bir görüş farklılığı vardır. Anadolu lisesi mezunlarının toplam yüzde 92.3'ü ilgi düzeylerini "çok fazla" ve "fazla" olarak

belirtirken, genel lise mezunlarının toplam yüzde 45.2'si, mesleki ve teknik lise mezunlarının ise toplam yüzde 32.4'ü aynı yönde görüş belirtmişlerdir. Görüldüğü gibi, Anadolu lisesi mezunlarının yabancı dil öğrenmeye karşı ilgisi oldukça yüksek düzeydedir. Bunu genel lise mezunları takip etmektedir. İlgili düzeyinin en düşük olduğu grup ise mesleki ve teknik lise mezunlarıdır.

İlgili düzeyinin takip edilen yabancı dile göre dağılımında da anlamlı bir görüş farklılığı bulunmuştur. İngilizce öğrencilerinin toplam yüzde 43.6'sı, Almanca öğrencilerinin de toplam yüzde 40.7'si ilgili düzeylerinin "çok fazla" ve "fazla" olduğunu belirtirken, Fransızca öğrencilerinin ise yüzde 30.7'si aynı görüşü belirtmektedir. Ayrıca, Fransızca öğrencilerinin toplam yüzde 22.6'sı, Almanca öğrencilerinin de toplam yüzde 20.9'u ilgili düzeylerini "az" ve "çok az" olarak gösterirken, bu yönde görüş belirten İngilizce öğrencilerinin oranı ise toplam yüzde 13.1'dir. Bu durumda dil öğrenmeye karşı ilgili düzeyinin İngilizceyi takip eden öğrencilerde biraz daha fazla olduğu söylenebilir.

Aynı konuda öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri karşılaştırıldığında, iki grup arasında anlamlı bir görüş farklılığı ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarının toplam yüzde 68.0'i öğrencilerin ilgili düzeylerini "az" ve "çok az" olarak görürken, öğrenci grubunun ise ancak toplam yüzde 14.5'i aynı görüşleri paylaşmaktadır. Bu noktada iki grubun görüşleri arasında bir çelişki bulunmaktadır.

İlgili düzeylerinin az oluşunun nedenleri için öğrenci grubunun yüzde 41.3'ü, öğretim elemanı grubunun da yüzde 39.6'sı öğrencilerin ortaöğretimdeki yabancı dil bilgi düzeyleri düşük olduğundan uyum sağlayamadıklarını birinci neden olarak görmekte-dirler. Bunu, öğretim elemanlarının yüzde 28.3'ünün 'gelişigüzel ve plansız çalışmayı', yüzde 24.5'inin de 'yeterli motivasyonun olmadığını' neden olarak gören düşünceleri takip etmektedir.

Fırat Üniversitesi'nde uygulanan yabancı dil eğitiminin yeterliliği hakkında öğrencilerin takip ettikleri yabancı dillerine göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Yabancı dil eğitiminin yeterliliği fikrine katılma durumunun yabancı dillere göre dağılımı şöyledir: İngilizce öğrencilerinin yüzde 58.5'i, Fransızca

öğrencilerinin yüzde 50.0'si, Almanca öğrencilerinin de yüzde 50.5'i yabancı dil eğitiminin yeterliliğine "katılmıyorum" demiştir. Görüldüğü gibi üç yabancı dili de takip eden öğrenciler üniversitede yeterli düzeyde yabancı dil eğitimi yapılmadığı görüşündeler.

Yabancı dil eğitiminin yeterli olup olmadığı hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri karşılaştırıldığında öğretim elemanlarının yüzde 68.8'inin, öğrencilerin de yüzde 57.1'inin dil eğitiminin yeterliliğine katılmadıkları görülmektedir. Bu durumda, yabancı dil eğitiminin yeterli düzeyde olmadığı hem öğrenci hem de öğretim elemanlarının çoğunluğu tarafından kabul edildiği söylenebilir.

Yabancı dil eğitiminin yetersiz oluşuna neden olarak öğrencilerin yüzde 36.9'u, öğretim elemanlarının da yüzde 24.1'i yeterli araç-gereç (dil lab., video, teyp vb.) olmadığı düşüncesindedir. Öğrencilerin yüzde 22.6'sı derste kullanılan yöntem ve tekniklerin yetersiz olduğunu belirtirken, bu görüş öğretim elemanlarının sadece yüzde 13.9'u tarafından benimsenmektedir. Yetersizliğin nedenlerinden biri de haftalık yabancı dil ders saatlerinin az oluşudur. Öğrencilerin yüzde 17.8'i, öğretim elemanlarının da yüzde 25.3'ü ders saatlerinin azlığından şikayetçidir. Öğrencilerin yüzde 31.1'i, öğretim elemanlarının da yüzde 25.0'i yabancı dil dersinin haftada 4 saat olmasını istemektedir. Yine öğrencilerin yüzde 33.4'ü, öğretim elemanlarının da yüzde 37.5'i yabancı dilin haftada 6 saat olmasını istemektedir. Haftada 8 saat olmasını isteyenlerin oranı ise öğrencilerde yüzde 23.5, öğretim elemanlarında da yüzde 29.2'dir. Haftalık yabancı dil ders saatlerinin artırılması her iki grup tarafından da istenmektedir.

Yabancı dil dersinin yetersizliğine başka bir neden de üçüncü ve dördüncü sınıflarda yabancı dil dersinin olmaması gösterilmektedir. Öğrencilerin yüzde 12.0'si, öğretim elemanlarının da 22.8'i bu yönde görüş belirtmişlerdir. Sınıflardaki öğrenci sayısının ise dil eğitimini olumsuz yönde etkileyecek kadar çok olmadığı ortaya çıkmıştır.

Daha yeterli bir yabancı dil öğretiminin sağlanabilmesi için öğrencilerin yüzde 35.0'i, öğretim elemanlarının da yüzde 37.3'ü

"seviye testi yapılarak öğrenciler seviyelerine göre sınıflara ayrılmalı" demektedir. "Hazırlık sınıfı olmalı" diyenlerin oranı ise öğrencilerde yüzde 26.8, öğretim elemanlarında yüzde 32.2'dir. İki grubun da bu konularda aşağı yukarı benzer görüşlerde olduğu görülmektedir. Ancak öğrencilerin yüzde 26.3'ü yabancı dil dersi için "tamamen seçmeli olmalı" derken, aynı seçeneği tercih edenlerin oranı öğretim elemanlarında ise yüzde 13.6'dır.

Yabancı dil dersinin seçmeli olması halinde öğrencilerin tutumlarının nasıl olacağını belirleyebilmek için, üçüncü ve dördüncü sınıflarda verilen seçmeli mesleki yabancı dil dersini seçmeyi düşünüp düşünmedikleri konusundaki görüşleri ise cinsiyetlerine ve takip ettikleri yabancı dillerine göre şöyledir: Kız öğrencilerin yüzde 54.3'ü, erkek öğrencilerin de yüzde 44.2'si dersi seçmeyi düşünmektedir. Dersi seçmeyeceklerin oranı ise erkeklerde yüzde 34.1 iken, kızlarda sadece yüzde 18.1'dir. İki grup arasında bu konuda anlamlı bir görüş farklılığı bulunmuştur.

Bu konuda öğrencilerin takip ettikleri yabancı dillerine göre görüşleri arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İngilizceyi takip edenlerin yüzde 50.2'si, Fransızca'yı takip edenlerin yüzde 30.7'si, Almandıca'yı takip edenlerin de yüzde 31.9'u dersi seçmeyi düşündüğünü belirtmektedir. Bu bulgular İngilizce öğrencilerinin dersi seçmeye daha fazla eğilimli olduklarını göstermektedir.

Derslerde kullanılan yöntem ve teknikler yabancı dil öğretimini doğrudan etkileyen faktörlerden biridir. Günümüzde geleneksel dil öğretim yöntemlerinin yerine, çağdaş öğrenme teorilerine dayalı olarak geliştirilen yöntem ve tekniklerin kullanılması söz konusudur. Ancak, Fırat Üniversitesi'ndeki öğretim elemanlarının yüzde 58.6'sının derslerinde geleneksel "dilbilgisi-çeviri" yöntemini kullandıkları ve çağdaş dil öğretim yöntem ve tekniklerinin yeterince kullanılmadığı ve kullanılan yöntemlerde de bir bütünlük olmadığı ortaya çıkmıştır.

Öğretim elemanlarının yüzde 62.5'i de ders kitabından sonra en çok "yazı tahtası" nı kullandığını belirtmektedir. Bunu yüzde 10.0 ile "küçük tablolar ve duvar resimleri" nin, yüzde 10.0 ile de teyp ve plakların" kullanımı takip etmektedir. Görüldüğü gibi yazı tahtası yabancı dil derslerinde hala ağırlıklı olarak kullanılmaktadır.

Ortak yöntem ve teknik uygulamak için meslektaşlarıyla ne kadar görüş alışverişinde buldukları hakkındaki soruya öğretim elemanlarının yüzde 56.0'sı "az", yüzde 24.0'ü "çok az", yüzde 12.0'si de "hiç bulunmuyorum" demıştır. "Yeterince" görüş alışverişinde bulunanların oranı ise sadece yüzde 8.0'dir. Bu bulgulara göre, öğretim elemanlarının kendi aralarında yeterince görüş alışverişinde bulunmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Eğitimin en önemli öğelerinden birinin öğrenci olduğu göz önüne alınırsa öğrencinin derse karşı tutumunun ve ne kadar çalıştığı belirlenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. "Yabancı dil dersine ne kadar çalışırsınız?" sorusuna erkek öğrencilerin yüzde 35.9'u, kız öğrencilerin de yüzde 43.2'si "bazen" çalıştıklarını ifade etmişlerdir. "Genellikle" çalıştıklarını belirtenlerin oranı erkek öğrencilerde yüzde 15.7 iken, kız öğrencilerde yüzde 21.8'dir. Erkeklerin yüzde 15.9'u, kızların ise yüzde 5.8'i "hiç bir zaman" çalışmamaktadır. Bu konuda iki grup arasında anlamlı bir görüş farklılığı bulunmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla yabancı dil dersine biraz daha fazla çalıştıkları söylenebilir.

Derse çalışma konusunda öğrencilerin yabancı dillerine göre görüşleri arasında ise anlamlı bir farklılık yoktur. İngilizce öğrencilerinin yüzde 38.0'i, Fransızca öğrencilerinin yüzde 32.3'ü, Almanca öğrencilerinin de yüzde 40.6'sı "bazen" çalıştıklarını belirtmektedir. Üç yabancı dili de takip edenlerin derse yeterince çalışmadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu konuda öğretim elemanlarının yüzde 44.0'ü, öğrencilerin de yüzde 39.9'u "bazen" çalışıldığını belirtmektedir. Öğrencilerin yabancı dil dersine yeterli düzeyde çalışmadıkları her iki grup tarafından da kabul edilmektedir.

Yeterince çalışmama nedenleri ile ilgili olarak iki grubun düşünceleri ise şöyledir: Öğrencilerin yüzde 44.2'si "nasıl çalışılacağını bilmedikleri"ni öne sürerken, öğretim elemanlarının ise yüzde 37.8'i öğrencilerin "yabancı dilin gerekli olduğuna inanmadıkları için" çalışmadıklarını belirtmektedir. Öğrencilerin yüzde 22.4'ü ikinci neden olarak "yurtta-evde çalışma şartları uygun olmadığı için" yeterince çalışmadıklarını ifade etmektedir. Öğretim elemanlarının yüzde 35.6'sı "branş dersleri olmadığı için" öğrencilerin çalışmadığı görüşünde iken, öğrencilerin sadece yüzde 19.1'i bu görüşü paylaşmaktadır.

Öğretim elemanlarının yüzde 32.0'si "bazen", yüzde 28.0'i "nadiren" ödev verdiğini belirtirken öğrencilerin de yüzde 26.2'si "bazen", yüzde 25.3'ü "nadiren" ödev verildiğini belirtmektedir. Ödevlerin zamanında bitirilip teslim edilmesi konusunda öğretim elemanlarının yüzde 38.1'i, öğrencilerin de yüzde 34.3'ü "bazen" sıklıkını işaretlemişlerdir. Ödevlerin "nadiren" verildiği yönünde görüş belirtenlerin oranı ise öğrencilerde yüzde 34.9, öğretim elemanlarında ise yüzde 33.3'dür. Ödevler konusunda her iki grubun görüşleri arasında önemli bir çelişki görülmemektedir.

Ödevlerin yapılmamasının nedenleri için öğrencilerin yüzde 35.6'sı "ödevler seviyemizin çok üstünde" derken, yüzde 32.6'sı "ödevlerin yardımcı olduğuna inanmıyorum", yüzde 24.3'ü de "ödevler amaca uygun verilmiyor" demektedir.

Öğrencilerin yüzde 30.6'sı yabancı dil dersi ile ilgili sorunlarını "yardımcı kaynaklara başvurarak", yüzde 28.8'i "dersin öğretmenine danışarak", yüzde 19.0'u "özel kurslara katılarak", yüzde 18.5'i de "yabancı dilde yazılmış gazete, dergi vb. yayınları okuyarak" çözmeye çalışmaktadır.

Bilindiği gibi, yabancı dil öğrenimi sadece ders saatleri ile sınırlı değildir. Yabancı dilin ders saatleri dışında günlük hayatta kullanımı bireyin dil öğrenimine olumlu yönde katkıda bulunabilecektir. Üniversitedeki öğrencilerin sadece yüzde 12.1'i yaz tatillerinde yabancılarla konuşma fırsatının olduğunu belirtirken, yüzde 10.2'si de yabancı dilde yazılmış yayınları okuduğunu belirtmektedir. Yüzde 12.8'i de yabancı radyo ve televizyon yayınlarını izlediğini ifade etmektedir. Öğrencilerin yüzde 64.9 gibi bir çoğunluğu ise yabancı dili ders saatleri dışında kullanamadıklarını belirtmektedir.

Yabancı dili günlük hayatta kullanamamanın nedenleri için öğrencilerin yüzde 27.0'si "yaşadığım yerde konuşacak yabancı bulmak zor" derken yüzde 26.7'si de "radyo ve televizyonda konuşulanları anlamak çok zor" demektedir. Öğrencilerin yüzde 7.3'ü de yabancı dil ile yazılmış yayınlar çok pahalı olduğu için alamadığını ifade etmektedir. Ancak öğrenci grubunun yüzde 39.0'u ise hiç bir imkanı olmadığını belirtmektedir.

Kullanılan ders kitabı için öğrencilerin yüzde 38.2'si, öğretim elemanlarının da yüzde 28.6'sı öğrencilerin ilgi ve kültürel düzeylerine uygun olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin bilgi düzeylerine göre çok zor olduğunu öne sürenlerin oranı da öğretim elemanlarında yüzde 25.7, öğrencilerde yüzde 31.6'dır. Öğretim elemanlarının yüzde 72.0'si, öğrencilerin de yüzde 63.1'i ders kitaplarının karma (Türk ve yabancı) yazarlar tarafından hazırlanmasını istemektedirler.

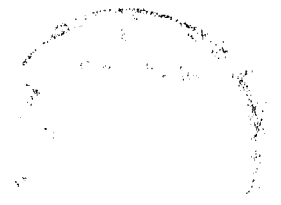
Yabancı uyruklu öğretim elemanlarının ders vermeleri hakkında öğrencilerin yabancı dillerine göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. İngilizce öğrencilerinin yüzde 59.5'i, Fransızca öğrencilerinin yüzde 58.1'i, Almanca öğrencilerinin de yüzde 57.1'i yabancı uyrukluların konuşma dersi vermesini istemektedir. Bu konuda öğretim elemanlarının yüzde 84.0'ü, öğrencilerin de yüzde 59.2'si aynı görüşü benimsemektedir.

Mevcut yabancı dil eğitimi ile öğrencilerin yüzde 33.7'si "anlayabilir fakat konuşamam derken, yüzde 22.9'u da da "mesleki yayınları sözlük yardımı ile Türkçeye çevirebilirim" demektedir. Bu yabancı dil eğitimi ile hiç bir dil becerisi geliştiremeyeceğini ifade edenlerin oranı ise yüzde 28.2'dir.

Derslerin nasıl verilmesi gerektiği konusunda öğrencilerin yüzde 30.1'i, öğretim elemanlarının da yüzde 30.0'u "günlük ve mesleki konularla ilgili pratiğe ağırlık verilmelidir" demektedir. "Temel gramer bilgilerine ağırlık verilmelidir" seçeneğini ise öğretim elemanlarının yüzde 27.5'i, öğrencilerin de yüzde 22.2'si tercih etmişlerdir. "Mesleki yayın ve kitapları okumaya ağırlık verilmelidir" diyenlerin oranı öğretim elemanlarında yüzde 30.0 iken, öğrencilerde ise yüzde 18.9'dur. Öğrencilerin yüzde 18.3'ü "bol bol çeviri yapmaya ağırlık verilmelidir" derken, bu görüşü öğretim elemanlarının yüzde 10.0'u benimsemektedir.

Öğretim elemanlarının yüzde 64.0'ü yabancı dil ders programlarında öğrencilerin ne tür bir yabancı dil öğrenimine ihtiyaçlarının olduğunu yeterince göz önüne alınmadığı düşüncesini taşımaktadır.

Öğrenci başarısının ölçülmesinde ne tür bir sınava ağırlık verilmesi gerektiği yönündeki soruya öğretim elemanlarının yüzde 80.0'i, öğrencilerin de yüzde 58.9'u "hem yazılı hem de sözlü sınav olmalı" seçeneğini tercih ederek cevap vermişlerdir.

SONUÇ

Günümüz koşullarında yükseköğrenim gören her birey için en az bir yabancı dil bilmek artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Bilim ve teknolojide kaydedilen aşamalar ile uluslararası iletişim armakta, değişen ve gelişen olaylar insanların yeni tutum ve davranışlar içinde bulunmasını gerektirmektedir. Değişen dünya koşullarına uyum göstermenin yollarından biri de artık bir yabancı dil bilmekten geçmektedir.

Bu araştırma ile Fırat Üniversitesi'nde uygulanmakta olan yabancı dil eğitim-öğretiminin mevcut durumu ve karşılaşılan sorunlar hakkında öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri alınarak çözüm yolları ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında bulunan öğrenciler ile öğretim elemanlarına ait bilgiler şöyledir:

Öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü erkek, diğerleri de kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu 19-21 yaş arasındadır. Öğrenciler arasında özel Türk lisesi ile özel yabancı lise mezunu bulunmamakta, Anadolu lisesi mezunları ise çok az sayıdadır. Çoğunluk genel lise mezunudur. Bunu ikinci sırada mesleki ve teknik lise mezunları takip etmektedir.

Öğrencilerin büyük bir kısmı gerek ortaöğretimde gerekse yükseköğretimde yabancı dil olarak İngilizceyi takip etmektedir. Ayrıca ortaöğretimde Almanca ve Fransızca dersini takip eden öğrencilerin bir kısmının yükseköğretime geldiklerinde yabancı dil olarak İngilizceyi tercih ettikleri görülmektedir. Dil değiştirenlerin çoğunluğu, tercih ettikleri dilin daha geçerli olduğunu neden olarak göstermektedir.

Öğretim elemanlarının önemli bir kısmı mesleklerinde deneyimli kişilerdir. Ancak, lisansüstü düzeyde eğitim görenlerin sayısı çok azdır. Çoğunluk lisans düzeyinde eğitim görmüştür. İngilizce öğretim elemanları çoğunluğu oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla, branşı Almanca ve Fransızca olanlar takip etmektedir. Haftalık ders yükünün en fazla İngilizce öğretim elemanlarında olduğu belirlenmiştir.

Öğrettikleri dilin ana dil olarak konuşulduğu ülke ya da ülkelerde bulunan öğretim elemanlarının sayısı yeterli düzeyde değildir. Yurt dışında en çok bulunan ülke İngiltere'dir. Bunun ardından sırasıyla Almanya, Avusturya ve Fransa'ya gidenler gelmektedir. Bu ülkelere daha çok yabancı kültür kurum ve kuruluşları aracılığıyla gidilmiştir. Gidenler genellikle kurs / seminer vb. etkinliklere katılmak için gitmişlerdir. Bunu ikinci sırada bilgi ve görgü artırmak için gidenler takip etmektedir.

Öğretim elemanları arasında mesleki yayınlar ile mesleki olmayan ancak yabancı dil ile yazılmış yayınları izleyenlerin sayısı çok azdır. Ayrıca, öğretim elemanlarının mesleki seminer, konferans gibi toplantılara yeterli düzeyde katılmadıkları da belirlenmiştir.

Öğrencilerin üniversiteye yeterli bir yabancı dil bilgi düzeyi ile gelmedikleri hem öğrenciler hem de öğretim elemanları tarafından kabul edilmektedir. Buna neden olarak da ortaöğretimde derslere genellikle branş dışı öğretmenin gelmesi ve boş geçmesi gösterilmektedir.

Bu olumsuz duruma rağmen, öğrencilerin çoğunluğu yabancı dil öğrenme ve bilmeyi kendileri için gerekli görmektedirler. Yabancı dili gerekli görmelerine neden olarak da daha kolay iş bulmaya ve mesleki yabancı yayınları takip edebilmeye imkan sağlaması öncelik taşımaktadır.

Yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyinin kız öğrencilerde biraz daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. mesleki ve teknik lise mezunlarının ilgi düzeyi ise diğer liselerden mezun olanlara göre daha düşüktür. Fransızca öğrencilerinin ilgi düzeyinin de İngilizce ve Almanca öğrencilerine göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin ilgi düzeyi hakkında öğretim elemanları daha olumsuz düşünmektedirler.

İlgi düzeyinin az olmasının en önemli nedeni, öğrencilerin ortaöğretimden düşük yabancı dil bilgi düzeyi ile gelmeleri ve bunun sonucunda uyum gösterememeleridir. Bunun ardından gelişigüzel ve plansız çalışma gelmektedir.

Üniversitede uygulanan yabancı dil eğitiminin yetersiz olduğu hem öğretim elemanları hem de öğrenciler tarafından kabul edilmektedir. Bu durumun nedenleri olarak da öğretim elemanlarının derslerde kullandıkları yöntem ve tekniklerin yetersizliği, haftalık ders saatlerinin azlığı, üçüncü ve dördüncü sınıflarda yabancı dil dersinin olmaması ve araç-gereç eksikliği ileri sürülmektedir.

Üniversitedeki yabancı dil eğitiminin daha yeterli hale gelebilmesi için hazırlık sınıfının olması, seviye testi yapılarak öğrencilerin seviyelerine göre sınıflara ayrılması ve dersin seçmeli hale getirilmesi gibi görüşler ortaya konmuştur.

Yabancı dil dersinin seçmeli olması halinde tercih etme oranının, cinsiyete göre kız öğrencilerde, takip edilen yabancı dile göre de İngilizce öğrencilerinde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretim elemanlarının çoğunluğu derslerinde geleneksel dilbilgisi-çeviri yöntemini kullanmaktadır. Yazı tahtası ise derste en çok kullanılan araçtır. Ayrıca, öğretim elemanlarının birbirleri ile yeterli düzeyde iletişimlerinin olmadığı da ortaya çıkmıştır.

Kız öğrencilerin yabancı dil dersine erkek öğrencilere göre biraz daha fazla çalıştıkları belirlenmesine rağmen, genelde öğrencilerin pek çalışmadıkları hem öğrenciler hem de öğretim elemanları tarafından kabul edilmektedir. Çalışmama nedeni olarak da nasıl çalışılacağını bilmemeleri, yurta-evde çalışma şartlarının uygun olmaması ve yabancı dilin branş dersi olmaması ileri sürülmektedir.

Öğrencilere yeterli düzeyde ev ödevi verilmemekte, verilen ödevler de pek yapılmamaktadır. Bunun için ödevlerin öğrencilerin seviyelerinin çok üstünde oluşu ve yine öğrencilerin ödevlerin yardımcı olduğuna inanmamaları neden olarak gösterilmektedir.

Öğrencilerin yabancı dil dersi ile ilgili sorunlarını çözmek için en çok yardımcı kaynaklara ve dersin öğretmenine başvurdukları belirlenmiştir.

Öğrencilerin yabancı dili ders saatleri dışında günlük hayatlarında kullanma fırsat ve imkanına sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yabancı dil ders kitaplarının da öğrencilerin bilgi düzeyleri ile ilgi ve kültürel düzeylerine uygun olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu yüzden hem öğrenciler hem de öğretim elemanları yabancı dil ders kitaplarının karma (Türk ve yabancı) yazarlar tarafından hazırlanmasını istemektedirler.

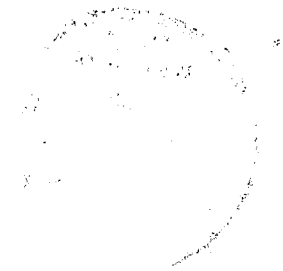
Yabancı uyruklu öğretim elemanlarının sadece konuşma dersi vermek üzere görevlendirilmeleri iki grup tarafından da benimsenmektedir.

Öğrencilerin bir kısmı mevcut yabancı dil eğitimi ile konuşulanı anlayabileceğini ancak konuşamayacağını belirtirken bir kısmı da sözlük yardımı ile mesleki yayınları Türkçeye çevirebileceğini ifade etmektedir. Ancak bir kısım öğrencinin de mevcut yabancı dil eğitimi ile hiç bir şey elde edemeyecekleri yönünde görüş belirtmeleri dikkat çekicidir.

Yabancı dil eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği konusunda ise gruplar, günlük ve mesleki konularla ilgili konuşmaya, mesleki yayınları okumaya ve temel gramer bilgilerine ağırlık verilmesini istemektedirler.

Öğrencilerin ne tür bir yabancı dil öğrenimine ihtiyaçları olduğunun yeterince göz önüne alınmadığı da tespit edilen konular arasındadır.

Öğrenci başarısının ölçülmesinde ise hem yazılı hem de sözlü sınavın olması görüşünün öğrenciler ve öğretim elemanları tarafından kabul edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Yükseköğrenim gören birey için en az bir yabancı dil bilmek, gerek dünyadaki gelişmeleri takip edebilmesi, gerekse mesleği ile ilgili bilgilerle iyi donanmış olabilmesi için önem kazanmaktadır. Bundan dolayı, yabancı dil öğretiminin yükseköğretim kurumlarında daha planlı ve daha etkili bir şekilde öğretilmesi için yollar aranmalıdır.

Yabancı dil eğitimini sürdüren öğretim elemanlarının mesleklerinde daha yeterli hale gelebilmeleri ve daha etkin yabancı dil öğrenimini gerçekleştirebilmeleri için gerekli bilgi donanımını sağlayacak olan lisansüstü eğitimi yapmaları sağlanmalıdır. İlgili alanda bu tür bir eğitimin yapılması Fırat Üniversitesi'nde mevcut koşullarda mümkün olmadığından, öğretim elemanlarının lisansüstü eğitim yapabilecekleri üniversitelere gönderilmeleri sağlanmalı veya kendi üniversiteleri bu tür bir eğitim için gerekli sayıda öğretim üyesi temin ederek kendi bünyesinde bunu gerçekleştirmelidir.

Ayrıca, dil öğretiminde meydana gelen en son gelişmeler, yenilikleri yakından tanıma imkanı ve fırsatını sağlayan mesleki seminer, konferans vb. etkinliklere öğretim elemanlarının katılmaları teşvik edilmeli ve izin, görevlendirme gibi bu konuda çıkabilecek bazı idari sorunlar giderilmelidir.

Öğrencilerin çoğunluğunun yabancı dilinin İngilizce olduğu ve bunun sonucunda da İngilizce öğretim elemanlarının haftalık ders yüklerinin 19 saat ve daha fazla olduğu göz önüne alınırsa, özellikle İngilizce öğretim elemanlarının sayısının artırılması gerekmektedir.

Öğrencilerin yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeylerinin artırılması için öğretim elemanları ile öğrenciler arasında iletişimi sağlayacak etkinlikler düzenlenmelidir. Bunun için yabancı ülkelerde bulunan başka öğrenci ve öğretim elemanlarıyla mektup arkadaşlığı yoluyla tanışmayı sağlayabilecek ve ihtiyaç duyulan yayınların temin edilebileceği yabancı dil kulüpleri kurulmalıdır. Yabancı dil kulübü aracılığıyla öğrencinin ders saatleri dışında günlük hayatında da yabancı dili kullanabileceği ortamlar sağlanabilir. Örneğin yabancı film gösterileri, öğrencilerin kendi aralarında takip

ettikleri yabancı dil ile basit düzeyde tiyatro vb. oyunlar geliştirmeleri gibi etkinlikler düzenlenmelidir.

Öğretim elemanlarının branşları olan dilin, ana dil olarak konuşulduğu ülkelere gitmeleri sağlanmalıdır. Bunun için üniversite yaz tatillerinde belli sayıda öğretim elemanını sırayla yurt dışına göndermelidir.

Üniversitedeki yabancı dil eğitiminin daha yeterli hale getirilebilmesi için hazırlık sınıfı oluşturulmalı ve öğrenciler üniversiteye geldikleri zaman yabancı dil seviye tespit sınavına alınarak seviyelerine göre sınıflara ayrılmalıdır. Yabancı dil eğitimi hazırlık sınıfından sonraki yıllarda da devam etmelidir.

Daha etkin bir yabancı dil öğretimi için gerekli olan araç-gereç eksikliği giderilmeli, haftalık yabancı dil ders saatleri artırılmalıdır.

Öğretim elemanları derslerinde geleneksel dilbilgisi-çeviri yöntemi yerine her öğrenme faaliyetinin gerektirdiği yöntemi kullanmalıdır. Bunun için derslerde tek bir yöntem kullanmak yerine, her yöntemin uygun olan tarafının alındığı eklemeli yöntem kullanılmalıdır. Bunlara bağlı olarak derslerde ağırlıklı olarak yazı tahtasının kullanımı yerine, film şeritleri, dialar, otantik modeller, video, teyp, plaklar gibi görsel ve işitsel araçların kullanımına ağırlık verilmelidir. Bütün bunların planlı ve koordineli bir şekilde yerine getirilebilmesi için öğretim elemanlarının kendi aralarındaki iletişim kopukluğu giderilmelidir. Öğretim elemanları yabancı diller bölüm başkanlığının yönetiminde, öğretim yılının belirli dönemlerinde bir araya gelmeli ve mevcut sorunları tartışarak, karşılıklı görüş alışverişinde bulunmalıdırlar.

Öğrencilerin yabancı dil dersine yeterince çalışmamalarının nedenleri araştırılmalı, öğrencinin daha yakından tanınması için ilgili bölümlerde görevli öğretim elemanlarıyla yabancı dil öğretim elemanları belirli bir diyalog içerisinde bulunmalıdırlar.

Öğrencilerin ders saatleri dışında da yabancı dile çalışmalarının sağlanabilmesi için ev ödevleri verilmelidir. Ancak bu ödevler öğrenmeye katkıda bulunabilecek nitelikte olmalı ve öğrencilerin seviyelerinin çok üstünde ödevler verilmemelidir.

Yabancı dil ders kitaplarının öğrencilerin bilgi, ilgi ve kültürel düzeylerine uygun bir şekilde seçilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin ilgi ve kültürel düzeylerinin de göz önünde tutularak hazırlandığı kitapların kullanılması yoluna gidilmelidir. Bunun için sadece yabancı yazarlar tarafından hazırlanmış olan ders kitapları yerine, Türk ve yabancı yazarlar tarafından ortak yazılmış kitaplar temin edilmelidir. Bu tür kitapların temininde güçlük varsa, öğretim elemanları öğrencilerin kendi bölümlerindeki öğretim elemanları ile iletişim kurarak, öğrencilerin ilgi ve kültürel düzeylerine uygun materyaller hazırlamalı ve bunları derslerde kullanmalıdırlar.

Dersler dört dil becerisinin de öğrenciye kazandırılabilceği şekilde düzenlenmelidir. Bir taraftan günlük ve mesleki konularla ilgili konuşma çalışmaları yapılırken, diğer taraftan öğrencilerin mesleki yayınları okuyup anlayabilmelerini sağlayacak temel gramer bilgilerine ağırlık verilmelidir. Öğrencilerin yabancı dili konuşmada güçlük içerisinde oldukları göz önüne alınarak dinleme-anlama ve konuşma becerilerinin geliştirilmesine de yer verilmelidir. Bu arada, özellikle öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilebilmesi için yabancı uyruklu öğretim elemanlarının üniversitede görevlendirilmeleri düşünülebilir. Yazma becerisinin de ihmal edilmemesi gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için 'güdümlü yazma' (guided composition) alıştırmalarına yer verilmelidir.

Öğrenci başarısını ölçmede yazılı sınavların yanı sıra öğrencinin yabancı dilin sözlü boyutuna ne kadar egemen olduğunun anlaşılması için sözlü sınavlara da yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akerson, F. (1978). İstanbul Üniversitesi'nde Yabancı Dil Öğretimi. **Dilbilim III - İ. Ü. Yab. Dil. Yök. Ok. Fransızca Bölümü Dergisi**, ss.153- 159.
- Aksan, D. (1987). **Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim** (TDK Yayınları Cilt 1). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Aktaş, T. (1987). Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları. **Gazi Ün. Gazi Eğt. Fak. Derg. 3** (1), ss. 149-156.
- Akyüz, Y. (1989). **Türk Eğitim Tarihi** (A. Ü. Eğt. Bil. Fak. Yayınları No: 160, 3. Baskı). Ankara: A. Ü. Basımevi.
- Alkan, C. (1984). **Eğitim Teknolojisi** (3. Baskı). Ankara: Aşama Matbaacılık.
- Anamur, H. (1987). Yabancı Dil Öğretiminde Yöntemler ve Sorunlar. **Uludağ Üniv. Eğt. Fak. Derg. 1**(1), ss. 93-98.
- Arnold, J. (1991). Reflections On Language Learning and Teaching: An Interview with Wilga Rivers. **English Teaching Forum, XXIX** (1), ss. 2-5.
- Başkan, Ö. (1975). Yabancı Dil Öğretiminde Dilbilgisinin Yeri. **Türk Dili, 31** (285), ss. 435-438.
- Başkan, Ö. (1981). **Türkiye'de Yabancı Dil Öğretimi**. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Bigge, M. (1982). **Learning Theories For Teachers** (Fourth Edition). New York: Harper-Row Publishers.
- Bilhan, S. (1991). **Eğitim Felsefesi-Kavram Çözümlemesi I** (A. Ü. Eğt. Bil. Fak. Yay. No: 164). Ankara: A. Ü. Basımevi.

- Cem, C. (1978). **Türkiye'de Kamu Görevlilerinin Yabancı Dil Sorunları** (TODAIE Yayını No: 176). Ankara: Doğan Basımevi.
- Ceyhan, E. (1982). **Türkiye Üniversitelerinde Yabancı Dil Programlarının Karşılaştırılması**. (Ank. Ün. Eğitim Fak.). Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Chastain, K. (1976). **Developing Second Language Skills: Theory to Practice**. Chicago: Rand Mc Nally College Publishing.
- Demircan, Ö. (1982). **Yönetimin Dilince Yabancı Dil Öğretimi: Yabancı Dil Öğretimine İlişkin Resmi Belgeler Kaynakçası. Yabancı Dil Öğretim Sorunları- Gözlemler, Öneriler** (İ. Ü. Yab. Dil. Ok. Yay. Rektörlük No: 2922, Okul No: 20). İstanbul: ss.126-151.
- Demircan, Ö. (1988). **Dünden Bugüne Türkiye'de Yabancı Dil** (Remzi Kitabevi). İstanbul: Evrim Matbaacılık Ltd. Şti.
- Demirel, Ö. (1979). **Orta Eğitimde Yabancı Dil Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi** (Ank. Ün. Eğitim Fak.). Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Demirel, Ö. (1980). **Türkiye'de Yabancı Dil. Çağdaş Eğitim, 5 (44), ss.12-15.**
- Demirel, Ö. (1983). **Yabancı Dil Öğretiminde Çağdaş İske ve Yöntemler. Milli Eğitim, Sayı: 60, ss. 20-23.**
- Demirel, Ö. (1988). **Üniversitelerde Yabancı Dil Öğretimi. Çağdaş Eğitim, 13 (137), ss.17-21.**
- Demirel, Ö. (1990). **Yabancı Dil Öğretimi - İlkeler, Yöntemler, Teknikler** (USEM Yayınları-2.Baskı). Ankara: Şafak Matbaası.
- Demirel, Ö. (1991). **Türkiye'de Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştirmede Karşılaşılan Güçlükler. H.Ü.Eğt.Fak.Dergisi, Sayı:2, ss. 25 -39.**

- Develioğlu, S. (1987). Okullarımızda Yabancı Dil Öğretimi Çıkılmaz ve Çözüm Yolları. **Çağdaş Eğitim**, 12 (123), ss.15-17.
- Dilaçar, A. (1968). **Dil, Diller ve Dilcilik** (TDK Yayınları Sayı: 263). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Doğan, H. (1983). **Teknoloji Eğitimi** (A. Ü. Eğt. Bil. Fak. Yayınları No:128). Ankara: Sevinç Matbaası.
- Doğuman, E. (1983). Yabancı Dil öğretiminde Yazılı Öğretim. **Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı**, XLVII (379-380), ss. 207-210.
- DPT. (1989). **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994** (DPT Yayın No: DPT:2174). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Dubin, F. (1982). What Every EFL Teacher Should Know About Reading. **English Teaching Forum**, XX (3), ss. 14-16.
- Dwyer, M. (1983). Some Strategies For Improving Reading Efficiency. **English Teaching Forum**, XXI (3), ss. 5-10.
- Ekmekçi, Ö. (1982). Language Development of A Turkish Child: A Speech Analysis in Terms of Length and Complexity. **Journal of Human Sciences**, 1 (1), ss.103-112.
- Ekmekçi, Ö. (1983, a). Yabancı Dil Eğitimi Kavram ve Kapsamı. **Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı**, XLVII (379-380), ss.106-115.
- Ekmekçi, Ö. (1983, b). Yabancı Dil Öğretiminde Psiko-Sosyal Etmenler. **Ortaöğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları, TED Bilimsel Toplantısı (20-21 Haziran 1983)** (TED Yayınları Bilim Dizisi Öğretim:1, Yay. Haz. Ö. Demirel). Ankara: Şafak Matbaası. ss. 21-44.

Enginarlar, H. (1983). Yabancı Dil Öğretiminde Çeşitli Yaklaşımlar ve İşlevsel Kavramsal Yaklaşım. **Ortaöğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları, TED Bilimsel Toplantısı (20-21 Haziran 1983)** (TED Yayınları Bilim Dizisi Öğretim:1, Yay. Haz. Özcan Demirel). Ankara: Şafak Matbaası. ss.45-68.

Ergin, O. (1977). **Türk Maarif Tarihi**. (Cilt V), İstanbul: Eser Matbaası.

Ergün, M. (1987). **Eğitim ve Toplum** (İnönü Ün. Eğt. Fak. Yayınları No: 1). Malatya: İnönü Üniversitesi Basımevi.

Ersöz, A - Pakkan G. (1987). Yetişkinlere Dil Öğretimi Sorunları. **Gazi Ün. Eğt. Fak. Derg.** 3 (1), ss. 181-183.

Finocchiaro, M. (1979). The Functional - Notional Syllabus: Promise, Problems, Practices. **English Teaching Forum**, XVII (2), ss. 11-20.

Finocchiaro, M. (1982). Reflections On The Past, The Present and The Future. **English Teaching Forum**, XX (3), ss. 2-13.

Freeman, D. L. (1987). From Unity to Diversity: Twenty Five Years of Language-Teaching Methodology. **English Teaching Forum**, XXV (4), ss. 2-10.

Gagne, R. M. (1970). **The Conditions Of Learning** (Second Edition). New York: Holt, Rinehart and Winston.

Gagne, R. M.(1974). **Essentials Of Learning For Instruction**. U.S.A: Dryden Press.

Gülmez, Y. (1982). **Yabancı Dil Öğretiminde Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler** (Ank. Ün. Eğt. Fak.). Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- Güz, N. (1983). Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Betiklerden Yararlanma Sorunu. **Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı, XLVII (379-380)**, ss. 174-177.
- Harsh, W. (1982). Linguistics and TESOL: A Turbulent Twenty Years. **English Teaching Forum, XX (1)**, ss. 2-8.
- Heatherington, M. (1980). **How Language Works**. USA: Winthrop Publishers Inc.
- Hızal, A. (1988). Eğitimde Teknolojik Kaynaklara (Araç-Gereçlere) Karşı Tutum. **Eğitim ve Bilim, 12 (68)**, ss. 23-31.
- Joyce, B.-Weil, M. (1986). **Models Of Teaching** (Third Edition). Prentice Hall International Editions, New Jersey: Prentice Hall Int. Inc.
- Kocaman, A. (1980). Modern Dilbilim ve Dil İncelemeleri: Genel Bir Değerlendirme. **Dilbilim ve Dilbilgisi Konuşmaları I** (TDK Yayınları NO: 465). Ankara: Doruk Matbaacılık. ss. 33-40.
- Kocaman, A. (1983, a). Üniversitelerde Yabancı Dil Öğretimi Üzerine Saptamalar. **Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı, XLVII (379-380)**, ss.191-194.
- Kocaman, A. (1983, b). Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler. **Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı, XLVII (379-380)**, ss.116-122.
- Koçer, H. A. (1987). **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu** (Uzman Yayınları No: 1). Ankara.
- Kodaman, B. (1980). **Abdulhamid Devri Eğitim Sistemi** (Ötüken Neşriyat, Yayın No: 149, Kültür Serisi: 22). İstanbul: Yüksel Matbaası.
- Kongar, E. (1983). **Demokrasi ve Kültür** (Hil Yayın). İstanbul: Gümüş Basımevi.

Köksal, A. (1980). **Dil İle Ekin** (TDK Tanıtma Yayınları Dil Konuları Dizisi: 30). Ankara: A. Ü. Basımevi.

Krashen, S. (1981). **Second Language Acquisition and Second Language Learning** (Language Teaching Methodology Series, Pergamon Institute of English). Oxford: Pergamon Press.

Kula, O. B. (1991). Dil Felsefesi Açısından Bilim Dili ve Dil Gelişimi Sorunu. **Dil Öğretimi Dergisi**, Sayı:3, ss. 77-80.

Laufer, B. - Bensoussan, M. (1982). Meaning Is In The Eye Of The Beholder. **English Teaching Forum**, XX (2), ss. 10-13.

Leki, I. (1991). Teaching Second-Language Writing: Where We Seem To Be. **English Teaching Forum**, XXIX (2), ss. 8-11.

Lewis, B. (1991). **Modern Türkiye'nin Doğuşu** (Çeviren: Prof. Dr. Metin Kıratlı), (T.T.K. Yayınları- 4. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Oğuzkan, T. (1981). **Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları**. İstanbul: Altın Matbaacılık.

Öztokat, E. - Senemoğlu, O. (1977). Yabancı Dil Öğretiminde Deneylik Kullanımı. **Dilbilim I, İ. Ü. Yab. Dil. Yük. Ok. Fransızca Bl. Dergisi**, ss. 142-153.

Prodromou, L. (1991). The Good Language Teacher. **English Teaching Forum**, XXIX (2), ss. 2-7.

Resmi Gazete. (1984). Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Eğitim-Öğretimi ve Yabancı Dille Eğitim-Öğretim Yapan Yükseköğretim Kurumları Hakkında Yönetmelik, Sayı: 18378, 20 Nisan 1984, ss. 3-6.

Resmi Gazete. (1989). Fırat Üniversitesi Öğretim ve Sınav Yönetmeliği, Sayı: 20100, 6 Mart 1989, ss. 8-13.

- Resmi Gazete.** (1991). 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Dört Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun, Sayı: 20896, 9 Haziran 1991, ss.1-3.
- Rivers, M. W. (1980). Hearing and Comprehending. **English Teaching Forum**, XVIII (4), ss. 16-19.
- Rivers, M. W. (1982). Psychology, Linguistics and Language Teaching. **English Teaching Forum**, XX (2), ss. 2-9.
- Rockey, R. (1983). A Guide To Listening Comprehension Exercises. **English Teaching Forum**, XXI (4), ss. 15-20.
- Sebüktekin, H. (1973). Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem. **Boğaziçi Üniversitesi Dergisi Hürmaniter Bilimler-Humanities**, Cilt:1, ss. 95-100.
- Sebüktekin, H. (1981). **Yükseköğretim Kurumlarımızda Yabancı Dil İzlençeleri** (Boğaziçi Üniversitesi Yayınları No: 273, 1. Baskı). İstanbul: B. Ü. Matbaası.
- Sebüktekin, H. (1983). Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştirme ve Hizmet İçi Eğitimi. **Ortaöğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları, TED Bilimsel Toplantısı (20-21 Haziran 1983)** (Türk Eğitim Derneği Yayınları Bilim Dizisi Öğretim:1, Yay. Haz. Özcan Demirel). Ankara: Şafak Matbaası. ss. 191-210.
- Senemoğlu, D. (1980). Yabancı Dil Öğretiminde Öncelik Sorunları. **Dilbilim V, İ. Ü. Yab. Dil. Yük. Ok. Fransızca Bölümü Dergisi**, ss. 61-63.
- Senemoğlu, D. (1983). Yabancı Dil Öğretiminde Dil Düzeyleri Sorunsalı. **Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı, XLVII (379-380)**, ss.167-170.
- Sezer, A. (1987). Türkiye'de İngilizce Öğretiminin Yönlendirilmesinde Eğitim Fakültelerinin Yeri. **H. Ü. Eğt. Fak. Derg. Özel Sayı**, Sayı: 2, ss. 183-189.

- Silberstein, S. (1987). Let's Take Another Look At Reading: Twenty-Five Years Of Reading Instruction. **English Teaching Forum**, XXV (4), ss. 28-35.
- Silvers, S. M. (1981). The Total Physical Respos, or Learning Another Language Through Actions. **English Teaching Forum**, XIX (1), ss. 36-37.
- Songar, A. (1981). **Çeşitleme** (Kubbealtı Neşriyatı). İstanbul: Güryay Matbaası.
- Soytekin, B. (1982). Yabancı Diller Okulunda Yöntem Arayışı ve İşlevsel / Kavramsal Yaklaşım. **Yabancı Dil Öğretim Sorunları-Gözlemler, Öneriler** (İ. Ü. Yab. Dil. Ok. Yay. Rektörlük No: 2922, Okul No: 20). İstanbul: ss. 6-22.
- Sözer, E. (1986). Türkiye'deki Üniversitelerde Bilim-Meslek Alanlarına Yönelik Yabancı Dil Eğitimi. **Eskişehir Anadolu Ün. Eğt. Fak. Dergisi**, 1 (2), ss. 177-202.
- Sunel, A. H. (1989). Yabancı Dil Öğretiminde Metot Sorunu. **H. Ü. Eğt. Fak. Dergisi**, Sayı:4, ss-137-143.
- Şen, L. A. (1982). Attitudes Toward Grammar. **Journal of Human Sciences**, 1(1), ss. 127-138.
- Tezcan, M. (1991). **Toplumsal ve Kültürel Değişme** (A. Ü. Eğt. Bil. Fak. Yayınları No: 164, 2. Baskı). Ankara: A. Ü. Basımevi.
- Törel, S. (1983). Türkiye'de Yabancı Dil Öğrenim ve Öğretim Sorunu. **Türk Dili**, 46 (378), ss. 348-350.
- Tura, S. S. (1983). Dilbilimin Dil Öğretimindeki Yeri. **Türk Dili Dil Öğretimi Özel Sayısı**, XLVII (379-380), ss. 8-17.
- Turan, V. (1976). Yükseköğretimde Yabancı Dil. **Batı Eğitim Kurumu Dergisi**, Sayı: 37, ss.12-19.
- Uygur, N. (1989). **Dilin Gücü** (Ara Yayıncılık-3.Baskı). Ankara: Kanaat Basımevi.

Ülsever, Ş. (1990). Linguistics and Language Teaching. **Eskişehir Anadolu Ün. Eğt. Fak. Derg.**, 3 (2), ss.265-269.

Walsh, V. (1982). Reading Scientific Texts in English. **English Teaching Forum**, XX (3), ss. 24-28.

Ward, J. (1980). Techniques For Teaching Reading. **English Teaching Forum**, XVIII (2), ss. 2-7.

Yagang, F. (1993). Listening: Problems and Solutions. **English Teaching Forum**, 31 (1), ss. 16-19.

Yalçınkaya, L. (1982). Ülkemizde Yabancı Dil Eğitimi. **Milli Eğitim**, Sayı:59, ss. 71-75.

Yalt, A. R. (1974). Yabancı Dil Öğretiminde İzlenecek Yol II. **Batı Eğitim Kurumu Dergisi**, Sayı: 13, ss. 3-9.

Yıldırım, Ç. (1986). Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Akımlar. **Türk Dili**, 51 (413), ss. 384-396.

Yiğiter, K. (1988). Günümüzde Yabancı Dil. **Öndokuz Mayıs Ün. Eğt. Fak. Derg.**, Sayı: 3, ss. 11-13.

Zappolo, C. (1981). A Graded Listening Comprehension Program. **English Teaching Forum**, XIX (4), ss. 31-36.

EKLER**EK****Sayfa****1. YAZIŐMALAR**

- A. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığı İzin İsteği..... 144
- B. Sosyal Bilimler Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ İzin İsteği..... 145
- C. Fırat Üniversitesi Rekt¼rl¼đ¼ İzin Yazısı..... 146

2. ANKETLER

- A. Öğretim Elemanları Anket Formu..... 147
- B. Öğrenci Anket Formu..... 155

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Sayı : 300/219

Elazığ: 29.12.1992

Tlf: 3412-3414

Konu : Anket

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

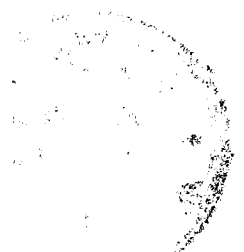
Anabilim Dalımız yüksek lisans öğrencisi Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ'in "Yükseköğretimde Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları (Fırat Üniversitesi Örneği)" konulu tezi ile ilgili danışman görüşü ve anketi ilişikte sunulmuştur.

Anketin Fırat Üniversitesi'ne bağlı tüm fakülte ve yüksekokulların ikinci sınıf öğrencilerine uygulanabilmesi için Rektörlük Makam'ından gerekli izin alınması hususunu takdirlerinize arz ederim.

Doç. Dr. Ali GÜLER
Anabilim Dalı Başkanı

Eki:

2 Adet Anket Formu

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı: B.30.2.FIR.0.EI.00.00/877
Konu: Anket

Elazığ: 30/12/1992

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığının 29.12.1992 tarih ve 300/219 sayılı yazısı ile yüksek lisans öğrencilerinden İlhan GÖNLEK SİZ'in, danışmanı Doc.Dr. Ali GÜLER'in yönetiminde "Yükseköğretimde Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları (Fırat Üniversitesi Örneği)" konusunda bir tezi hazırladığı belirtilmiştir.

Anılan yazı ile öğrenci tarafından hazırlanarak tezde kullanılmak üzere, danışmanın ve ilgili Anabilim Dalı Başkanlığının onayından geçen ilisikteki anket formunun uygulanabilmesi için; ilgili makamlardan izin alınması istenmektedir.

Yukarıda sözü geçen anketin uygulamasında müdürlüğümüzce sakınca görülmektedir.

Bilgileriniz ile ilisikteki anketin Fırat Üniversitesine bağlı tüm fakülte ve yüksekokulların ikinci sınıf öğrencilerine uygulanabilmesi için musaadelerinizi arz ederim. Saygılarımla

Doc.Dr. Sabahat'in KÜÇÜK
Müdür

Ekl: 5 sayfa Anket formu

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

146

Sayı : B 30.2.FIR.0.70.71.00 /119 - 308
Konu : Anket Uygulanması

ELAZIĞ
8.1.1993

Yüksek Lisans Öğrencisi M. Nuri GÖMLEKSİZ, danışmanı Doç.Dr. Ali ÇULER yönetiminde "Yükseköğretimde Yabancı Dil Öğretim ve Sorunları" konusunda bir tez hazırladığından, ekte gönderilen anketin Fakülte ve Yüksekokulların ikinci sınıf öğrencilerine uygulanması Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgileriniz ile adı geçene gerekli kolaylığın sağlanmasını rica ederim Saygılarımla.

Prof. Dr. Eyüp G. İSBİR
Rektör

EK Anket (4 Sayfa)

DAĞITIM
Fakülte Dek
Yüksekokul Müd.

× 1 1993 Daktilo
Şef
Fer Şube Müd.
Fer Dai Esk.
Genel Sekreter

R. SARISALTIK
C. ALBAY
F. ALAGÖK
T. CAYLAK
G. ÖZCAN

Yükseköğretimde Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları

(Fırat Üniversitesi Örneği)

Konulu Yüksek Lisans Tezi Görüş Belirleme Anketi

Sayın Öğretim Elemanı,

Bu anket "Yükseköğretimde Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları" (Fırat Üniversitesi Örneği) konulu bir araştırmada görüşlerinizden yararlanmak üzere hazırlanmıştır.

Bilindiği gibi, yükseköğretim kurumlarında yabancı dil eğitim-öğretimi öğrenciler için zorunlu tutulan bir derstir. Bu durum ülkemizde yabancı dil bilme ve öğrenmeye verilen önemi göstermektedir. Ancak, yabancı dil öğrenmenin gerekliliğinin farkına varılmasına ve eğitim programlarında yer verilmesine rağmen, yeterli düzeyde yabancı dil eğitim-öğretiminin yapılamadığı da bir gerçektir.

Bu araştırma ile yükseköğretimdeki yabancı dil eğitim-öğretiminin sorunları ile birlikte çözüm yollarının da belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak hazırlanan araştırmanın istenilen sonuca ulaşabilmesi **göstereceğiniz ilgiye ve vereceğiniz doğru cevaplara bağlıdır.**

Araştırmada toplanan bilgiler araştırma kapsamı dışında başka bir amaç için **kullanılmayacaktır.** Bu nedenle adınızı belirtmenize gerek yoktur.

Gösterdiğiniz ilgiye şimdiden teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Fırat Üniversitesi
Teknik Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı-ELAZIĞ
Tlf: 28500/3414-3420

Şubat 1993
Nuri GÖMLEKSİZ
İngilizce Okutmanı

Anket toplam 35 sorudan oluşmaktadır. Size uygun olan şıkkın karşısındaki parantez içine çarpı (H) işareti koyunuz.

1- Cinsiyetiniz:

01 ( ) Erkek   02 ( ) Kadın

2- Yaşınız:

01 ( ) 25 ve daha aşağısı
 02 ( ) 26-30 arası
 03 ( ) 31-35 arası
 04 ( ) 36-40 arası
 05 ( ) 41 ve yukarısı

3- Mesleğinizdeki hizmet süreniz:

01 ( ) 5 yıl ve daha az
 02 ( ) 6-10 yıl arası
 03 ( ) 11-15 yıl arası
 04 ( ) 16-20 yıl arası
 05 ( ) 21 yıl ve daha fazla

4- Akademik olarak en son durumunuz:

01 ( ) Ön Lisans
 02 ( ) Lisans
 03 ( ) Yüksek Lisans Öğrencisiyim
 04 ( ) Yüksek Lisansı Bitirdim
 05 ( ) Doktora Öğrencisiyim
 06 ( ) Doktorayı Bitirdim
 07 ( ) Yardımcı Doçent

5- Haftalık toplam ders yükünüz:

01 ( ) 6 saat ve daha az
 02 ( ) 7-9 saat arası
 03 ( ) 10-12 saat arası
 04 ( ) 13-15 saat arası
 05 ( ) 16-18 saat arası
 06 ( ) 19 saat ve daha fazla

6- Öğretmekte olduğunuz yabancı dil:

01 ( ) İngilizce,   02 ( ) Fransızca,   03 ( ) Almanca

7- Öğretmekte olduğunuz dilin **ana dil olarak konuşulduğu ülke ya da ülkelerde bulundunuz mu?**

01 ( ) Evet,   02 ( ) Hayır

8- **Bulundunuz ise, hangi ülke ya da ülkelerde bulundunuz?**

(Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)

01 ( ) A.B.D.

02 ( ) İngiltere

03 ( ) Fransa

04 ( ) Almanya

05 ( ) Avusturya

06 ( ) Başka (Lütfen yazınız) .....

9- Bu ülke ya da ülkelerde **ne kadar süre** ile kaldınız?

01 ( ) 1 ay ve daha az

02 ( ) 2-4 ay arası

03 ( ) 5-7 ay arası

04 ( ) 8-10 ay arası

05 ( ) 11 ay ve daha yukarısı

10- Bu ülke ya da ülkelere gittiyseniz, **nasıl gittiniz?**

(Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)

01 ( ) Kendi kişisel imkanlarımla

02 ( ) Üniversite kanalıyla

03 ( ) Yabancı kültür kurum ve/veya kuruluşları aracılığıyla

04 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz) .....

11- Bu ülke ya da ülkelere gittiyseniz, **hangi amaçla bulundunuz?**

(Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)

01 ( ) Öğrenci olarak

02 ( ) Bilgi-görgü arttırmak için

03 ( ) Kurs-seminer vb.'ye katılmak için

04 ( ) Turistik gezi için

05 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz.) .....

12- Yabancı dil öğretimi ile ilgili yayınları **ne oranda takip ediyorsunuz?**

01 ( ) Düzenli olarak

02 ( ) Ara sıra

03 ( ) Az

04 ( ) Çok az

05 ( ) Hiç takip etmiyorum

13- Yabancı dil eğitim-öğretim konuları dışında, branşınız olan yabancı dil ile yazılmış diğer konularla ilgili yayınları ne oranda takip ediyorsunuz?

- 01 ( ) Düzenli olarak
- 02 ( ) Ara sıra
- 03 ( ) Az
- 04 ( ) Çok az
- 05 ( ) Hiç takip etmiyorum

14- Mesleğinizle ilgili en son ve yeni gelişmeleri takip edebilmek amacıyla yurt içi kurs, seminer, konferans, vb.'ye katılabiliyor musunuz?

- 01 ( ) Hepsine katılıyorum
- 02 ( ) Çoğuna katılıyorum
- 03 ( ) Ara sıra katılıyorum
- 04 ( ) Çok az katılıyorum
- 05 ( ) Hiç katılmıyorum

15- Öğrencilerinizin çoğunluğunun, üniversiteye gelirken, yabancı dil düzeylerini nasıl buluyorsunuz?

- 01 ( ) Çok yeterli
- 02 ( ) Oldukça yeterli
- 03 ( ) Yeterli
- 04 ( ) Yetersiz
- 05 ( ) Çok yetersiz

16- Üniversitenizde uygulanan yabancı dil eğitiminin yeterli olduğu düşüncesine katılıyor musunuz?

- 01 ( ) Tamamen katılıyorum
- 02 ( ) Katılıyorum
- 03 ( ) Kısmen katılıyorum
- 04 ( ) Az katılıyorum
- 05 ( ) Katılmıyorum

17- Yeterli olmadığı fikrine katılıyorsanız, size göre, sebepleri nelerdir? (Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)

- 01 ( ) Sınıftaki öğrenci sayısı fazla (kalabalık sınıflar) olduğu için
- 02 ( ) Haftalık yabancı dil ders saatleri az olduğu için
- 03 ( ) Üçüncü ve dördüncü sınıflarda yabancı dil dersi olmadığı için
- 04 ( ) Yeterli araç-gereç (dil lab., video, teyp vb.) olmadığı için
- 05 ( ) Yabancı dil öğretim elemanlarının derste kullandıkları metod ve teknikler yeterli olmadığı için
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....

- 18-Daha yeterli bir yabancı dil öğretiminin sağlanabilmesi için üniversitenizde, yabancı dilin nasıl uygulanmasını istersiniz? (En fazla üç seçeneği tercih edebilirsiniz.)
- 01 ( ) Mevcut uygulama devam etmeli
- 02 ( ) Seviye testi yapılarak öğrenciler seviyelerine göre sınıflara ayrılmalı
- 03 ( ) Eskiden olduğu gibi dört yıl zorunlu olmalı
- 04 ( ) İlk iki yıl zorunlu sonra seçmeli olmalı
- 05 ( ) Tamamen seçmeli olmalı
- 06 ( ) Hazırlık sınıfı olmalı
- 07 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....
- 19- Haftalık yabancı dil ders saatlerini yetersiz buluyorsanız, size göre kaç saat olmalıdır?
- 01 ( ) 4 Saat
- 02 ( ) 5 Saat
- 03 ( ) 6 Saat
- 04 ( ) 7 Saat
- 05 ( ) 8 Saat
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....
- 20- Yabancı dil dersinde kullandığınız ders kitabı hakkındaki düşünceniz nedir? (En fazla iki seçeneği tercih edebilirsiniz.)
- 01 ( ) Öğrencilerin yabancı dil bilgi seviyelerine göre çok zor
- 02 ( ) Öğrencilerin yabancı dil bilgi seviyelerine uygun
- 03 ( ) Öğrencilerin yabancı dil bilgi seviyelerine göre çok kolay
- 04 ( ) Öğrencilerin ilgi ve kültürel seviyelerine uygun
- 05 ( ) Öğrencilerin ilgi ve kültürel seviyelerine uygun değil
- 21- Yabancı dil ders kitabınızın kimler tarafından hazırlanmasını istersiniz?
- 01 ( ) Türk yazarlar
- 02 ( ) Yabancı yazarlar
- 03 ( ) Karma
- 22-Yabancı dil derslerinin daha etkin ve faydalı olabilmesi için, öğretmekte olduğunuz yabancı dili, ana dili olarak konuşan yabancı uyruklu öğretim elemanlarının ders vermeleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 01 ( ) Yabancı uyruklular sadece konuşma (pratik) dersi vermeli
- 02 ( ) Dersleri tamamen yabancı uyruklu öğretim elemanları vermeli
- 03 ( ) Yabancı uyruklu öğretim elemanlarına gerek yok

23- Öğrencilerinizin yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyleri nedir?

- 01 ( ) Çok fazla
- 02 ( ) Fazla
- 03 ( ) Orta
- 04 ( ) Az
- 05 ( ) Çok az
- 06 ( ) İlgileri hiç yok

24- İlgili düzeyleri az ise veya yoksa sebepleri nelerdir?

(Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)

- 01 ( ) Gelişigüzel, plansız ve düzensiz çalışmaları için
- 02 ( ) Yeterince motive edilemedikleri için
- 03 ( ) Dersi veren öğretim elamanı ile yeterince iletişim kuramadıkları için
- 04 ( ) Ortaöğretimdeki yabancı dil düzeyleri düşük olduğundan uyum sağlayamadıkları için
- 05 ( ) Yüksek öğretimde başka bir yabancı dili seçtikleri için
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz.) .....

25- Öğrencileriniz yabancı dil dersine (geçer not almak için bile olsa) ne kadar çalışırlar?

- 01 ( ) Her zaman
- 02 ( ) Genellikle
- 03 ( ) Bazen
- 04 ( ) Nadiren
- 05 ( ) Hiç bir zaman

26- Yeterince çalışmıyorlarsa sizce bunun sebepleri nelerdir?

(Birden fazla seçenek tercih edebilirsiniz)

- 01 ( ) Yurtta / evde çalışma şartları uygun olmadığı için
- 02 ( ) Ders kitapları olmadığı için
- 03 ( ) Yabancı dilin gerekli olduğuna inanmadıkları için
- 04 ( ) Nasıl çalışılacağını bilmedikleri için
- 05 ( ) Branş dersleri olmadığı için
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz) .....

27- Size göre, yabancı dil sınavlarında öğrenci başarısını ölçerken aşağıdakilerden hangisine ağırlık verilmelidir?

- 01 ( ) Hem yazılı hem sözlü sınav olmalı
- 02 ( ) Sadece sözlü sınav olmalı
- 03 ( ) Sadece yazılı sınav olmalı
- 04 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz) .....

- 28- Yabancı dil derslerinde öğrencilerinize ne kadar ödev veriyorsunuz?
- 01 ( ) Her zaman
 02 ( ) Genellikle
 03 ( ) Bazen
 04 ( ) Nadiren
 05 ( ) Hiç bir zaman
- 29- Ödev veriyorsanız öğrencileriniz ödevlerini zamanında bitirip ve teslim ederler mi?
- 01 ( ) Her zaman
 02 ( ) Genellikle
 03 ( ) Bazen
 04 ( ) Nadiren
 05 ( ) Hiç bir zaman
- 30- Yabancı dil ders programları düzenlenirken öğrencilerin ne tür bir yabancı dil öğrenimine ihtiyaçları bulunduğunun yeterince dikkate alındığı fikrine katılıyor musunuz?
- 01 ( ) Tamamen katılıyorum
 02 ( ) Katılıyorum
 03 ( ) Kısmen katılıyorum
 04 ( ) Az katılıyorum
 05 ( ) Katılmıyorum
- 31- Derslerinizde hangi öğretim yöntem ve yaklaşımlarını kullanıyorsunuz?
- 01 ( ) Dilbilgisi- çeviri yöntemi
 02 ( ) Düzvarım (Direkt) yöntemi
 03 ( ) Audio-Lingual (Kulak-Dil alışkanlığı) yöntemi
 04 ( ) İletişimsel (Communicative) yaklaşım
 05 ( ) Bilişsel öğrenme yaklaşımı
 06 ( ) Eklektik (Belirli yöntemlerin karması olan) yöntem
 07 ( ) Belirli bir yöntem kullanmıyorum
 08 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz) .....
- 32- Derslerinizde aşağıdaki tekniklerden hangisini kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)
- 01 ( ) Sınıf oyunları, Dramatizasyon ve Rol yapma
 02 ( ) Görsel ve işitsel araçlarla öğretim
 03 ( ) Grup tartışması
 04 ( ) İlgiye göre öğretim
 05 ( ) Durum incelemesi (Case study)
 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz) .....

- 33-Ders kitabından başka en çok **hangi araç-gereçleri** kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)
- 01 ( ) Film şeritleri ve dialar
  - 02 ( ) Otantik (Gerçek) modeller
  - 03 ( ) Video
  - 04 ( ) Teyp ve Plaklar
  - 05 ( ) Yazı tahtası
  - 06 ( ) Küçük tablolar ve duvar resimleri
  - 07 ( ) Konuşma için tek resimler
- 34- Diğer yabancı dil öğretim elamanı **meslektaşlarınızla ortak yöntem- teknik uygulamak için görüş alış verişinde** bulunuyor musunuz?
- 01 ( ) Sık sık
  - 02 ( ) Genellikle
  - 03 ( ) Yeterince
  - 04 ( ) Az
  - 05 ( ) Çok az
  - 06 ( ) Hiç bulunmuyorum
- 35- Size göre yabancı dil dersleri **nasıl** verilmelidir? (Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)
- 01 ( ) Temel gramer bilgilerine ağırlık verilmelidir
  - 02 ( ) Mesleki yayın ve kitapları okuyup anlamaya ağırlık verilmelidir
  - 03 ( ) Günlük ve meslekî konularla ilgili pratik çalışmalarına ağırlık verilmelidir
  - 04 ( ) Bol bol çeviri yapmaya ağırlık verilmelidir
  - 05 ( ) Anlatılanı yazma becerisine ağırlık verilmelidir.

"Yükseköğretimde Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları"**(Fırat Üniversitesi Örneği)****Konulu Yüksek Lisans Tezi Görüş Belirleme Anketi**

Değerli Öğrenci,

Bu anket "Yükseköğretimde Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları" (Fırat Üniversitesi Örneği) konulu bir araştırmada görüşlerinizden yararlanmak üzere hazırlanmıştır.

Bu araştırma ile yükseköğretimdeki yabancı dil eğitim-öğretiminin sorunları ile birlikte çözüm yollarının da belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak hazırlanan araştırmanın istenilen sonuca ulaşabilmesi **göstereceğiniz ilgiye ve vereceğiniz doğru cevaplara bağlıdır.**

Araştırmada toplanan bilgiler araştırma kapsamı dışında başka bir amaç için **kullanılmayacaktır.** Bu nedenle adınızı belirtmenize gerek yoktur.

Gösterdiğiniz ilgiye şimdiden teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Fırat Üniversitesi
Teknik Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı-ELAZIĞ
Tlf: 28500/3414-3420

Ocak 1993
Nuri GÖMLEKSİZ
İngilizce Okutmanı

Anket toplam 32 sorudan oluşmaktadır. Size uygun olan şıkkın karşısındaki parantez içine çarpı (H) işareti koyunuz

1- Cinsiyetiniz:

- 01 ( ) Erkek   02 ( ) Kız

2- Yaşınız:

- 01 ( ) 18 ve daha aşağısı
02 ( ) 19-21 arası
03 ( ) 22-24 arası
04 ( ) 25-27 arası
05 ( ) 28 ve daha yukarısı

3- Mezun olduğunuz lise türü:

- 01 ( ) Genel Lise
02 ( ) Mesleki ve Teknik Lise
03 ( ) Anadolu Lisesi
04 ( ) Özel Türk Lisesi
05 ( ) Özel Yabancı Lise

4-Fakülteniz: (Lütfenyazınız).....

5- Ortaöğretimdeki yabancı diliniz:

- 01 ( ) İngilizce
02 ( ) Fransızca
03 ( ) Almanca

6- Şu anda takip ettiğiniz yabancı dil:

- 01 ( ) İngilizce
02 ( ) Fransızca
03 ( ) Almanca

7- Yükseköğretimde yabancı dilinizi değiştirdiyseiz sebepleri:

(Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz.)

- 01 ( ) Tercih ettiğim dil daha geçerli olduğu için
02 ( ) Daha önceki yabancı dili sevmediğim için
03 ( ) Tercih ettiğim dili öğrenmek daha kolay olduğu için
04 ( ) Okul idaresi tarafından önerildiği için
05 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....

8- Üniversiteye gelirken yabancı dil bilgi seviyeniz nasıldı?

- 01 ( ) Çok yeterli
- 02 ( ) Oldukça yeterli
- 03 ( ) Yeterli
- 04 ( ) Yetersiz
- 05 ( ) Çok yetersiz

9- Ortaöğretimdeki yabancı dil dersini hangi şartlarda okudunuz:

(En fazla iki seçeneği tercih edebilirsiniz.)

- 01 ( ) Derse genellikle branş öğretmeni geliyordu
- 02 ( ) Derse genellikle branş dışı öğretmen geliyordu
- 03 ( ) Çoğunlukla boş geçiyordu
- 04 ( ) Kısmen boş geçiyordu
- 05 ( ) Tamamen boş geçiyordu
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz.).....

10- Yabancı dil öğrenme ve bilmenin kendiniz için gerekli olduğu fikrine katılıyor musunuz?

- 01 ( ) Tamamen katılıyorum
- 02 ( ) Katılıyorum
- 03 ( ) Kısmen katılıyorum
- 04 ( ) Az katılıyorum
- 05 ( ) Katılmıyorum

11- Katılıyorsanız sebepleri nelerdir? (Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz.)

- 01 ( ) Okulu bitirdikten sonra daha kolay iş bulma imkanı sağladığı için
- 02 ( ) Mesleğimle ilgili yabancı kaynakları daha rahat takip edebilmek için
- 03 ( ) Yabancılarla kolay arkadaşlık kurmak ve yabancı kültürleri tanımak için
- 04 ( ) Yurt dışına gitmek için
- 05 ( ) Yabancı dil bilmek toplumda saygınlık nedeni olduğu için
- 06 ( ) Okulu bitirdikten sonra lisansüstü eğitim yapmak için
- 07 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz.).....

12- Üniversitenizde uygulanan yabancı dil eğitiminin yeterli olduğu düşüncesine katılıyor musunuz?

- 01 ( ) Tamamen katılıyorum
- 02 ( ) Katılıyorum
- 03 ( ) Kısmen katılıyorum
- 04 ( ) Az katılıyorum
- 05 ( ) Katılmıyorum

- 13- Yeterli olmadığı fikrine katılıyorsanız, size göre, sebepleri nelerdir? (Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)
- 01 ( ) Sınıftaki öğrenci sayısı fazla (kalabalık sınıflar) olduğu için
- 02 ( ) Haftalık yabancı dil ders saatleri az olduğu için
- 03 ( ) Üçüncü ve dördüncü sınıflarda yabancı dil dersi olmadığı için
- 04 ( ) Yeterli araç-gereç (dil lab., video, teyp vb.) olmadığı için
- 05 ( ) Yabancı dil öğretim elemanlarının derste kullandıkları metod ve teknikler yeterli olmadığı için
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....
- 14-Daha yeterli bir yabancı dil öğretiminin sağlanabilmesi için üniversitenizde, yabancı dilin nasıl uygulanmasını istersiniz? (En fazla üç seçeneği tercih edebilirsiniz.)
- 01 ( ) Mevcut uygulama devam etmeli
- 02 ( ) Seviye testi yapılarak öğrenciler seviyelerine göre sınıflara ayrılmalı
- 03 ( ) Eskiden olduğu gibi dört yıl zorunlu olmalı
- 04 ( ) İlk iki yıl zorunlu sonra seçmeli olmalı
- 05 ( ) Tamamen seçmeli olmalı
- 06 ( ) Hazırlık sınıfı olmalı
- 07 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz) .....
- 15- Haftalık yabancı dil ders saatlerini yetersiz buluyorsanız, size göre kaç saat olmalıdır?
- 01 ( ) 4 Saat
- 02 ( ) 5 Saat
- 03 ( ) 6 Saat
- 04 ( ) 7 Saat
- 05 ( ) 8 Saat
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....
- 16- Yabancı dil dersinde kullandığınız ders kitabı hakkındaki düşünceniz nedir? (En fazla iki seçeneği tercih edebilirsiniz.)
- 01 ( ) Yabancı dil bilgi seviyeme göre çok zor
- 02 ( ) Yabancı dil bilgi seviyeme uygun
- 03 ( ) Yabancı dil bilgi seviyeme göre çok kolay
- 03 ( ) İlgili ve kültürel seviyeme uygun
- 04 ( ) İlgili ve kültürel seviyeme uygun değil
- 17- Yabancı dil ders kitabınızın kimler tarafından hazırlanmasını istersiniz?
- 01 ( ) Türk yazarlar
- 02 ( ) Yabancı yazarlar
- 03 ( ) Karma

18-Yabancı dil derslerinin daha etkin ve faydalı olabilmesi için, öğrenmekte olduğunuz yabancı dili, ana dili olarak konuşan yabancı uyruklu öğretim elemanlarının ders vermeleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 01 ( ) Yabancı uyrukular sadece konuşma (pratik) dersi vermeli
 02 ( ) Dersleri tamamen yabancı uyruklu öğretim elemanları vermeli
 03 ( ) Yabancı uyruklu öğretim elemanlarına gerek yok
 04 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....

19-Yabancı dil dersine (geçer not almak için bile olsa) ne kadar çalışırsınız?

- 01 ( ) Her zaman
 02 ( ) Genellikle
 03 ( ) Bazen
 04 ( ) Nadiren
 05 ( ) Hiç bir zaman

20-Yeterince çalışmıyorsanız sebepleri nelerdir?

(Birden fazla seçenek tercih edebilirsiniz)

- 01 ( ) Yurtdışı / evde çalışma şartları uygun olmadığı için
 02 ( ) Ders kitabım olmadığı için
 03 ( ) Yabancı dilin gerekli olduğuna inanmadığım için
 04 ( ) Nasıl çalışılacağını bilmediğim için
 05 ( ) Branş dersim olmadığı için
 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz) .....

21-Size göre, yabancı dil sınavlarında öğrenci başarısını ölçerken aşağıdakilerden hangisine ağırlık verilmelidir?

- 01 ( ) Hem yazılı hem sözlü sınav olmalı
 02 ( ) Sadece sözlü sınav olmalı
 03 ( ) Sadece yazılı sınav olmalı
 04 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz.) .....

22-Yabancı dil derslerinde öğretmeniniz ne kadar ödev veriyor?

- 01 ( ) Her zaman
 02 ( ) Genellikle
 03 ( ) Bazen
 04 ( ) Nadiren
 05 ( ) Hiç bir zaman

23-Ödev veriliyorsa, ödevlerinizi zamanında bitirir ve teslim eder misiniz?

- 01 ( ) Her zaman
 02 ( ) Genellikle
 03 ( ) Bazen
 04 ( ) Nadiren
 05 ( ) Hiç bir zaman

24-Ödevlerinizi yapmıyorsanız / yapamıyorsanız sebepleri nelerdir?

(En fazla iki seçeneği tercih edebilirsiniz.)

- 01 ( ) Ödevlerin öğrenmeye yardımcı olduğuna inanmıyorum
- 02 ( ) Ödevler amaca uygun verilmiyor
- 03 ( ) Kütüphanede yeterli kaynak bulunmuyor
- 04 ( ) Ödevler seviyemizin çok üstünde
- 05 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz) .....

25-Üçüncü ve dördüncü sınıflarda isteğe bağlı olarak verilen 'Seçmeli Meslekî Yabancı Dil' dersini almayı düşünüyor musunuz?

- 01 ( ) Evet
- 02 ( ) Hayır
- 03 ( ) Kararsızım

26-Yabancı dil öğrenmeye karşı ilgi düzeyiniz nedir?

- 01 ( ) Çok fazla
- 02 ( ) Fazla
- 03 ( ) Orta
- 04 ( ) Az
- 05 ( ) Çok az
- 06 ( ) İlgim hiç yok

27- İlgil düzeyiniz az ise veya yoksa sebepleri nelerdir?

(Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)

- 01 ( ) Gelişigüzel, plansız ve düzensiz çalıştığım için
- 02 ( ) Yeterince motive edilemediğim için
- 03 ( ) Dersi veren öğretim elamanı ile yeterince iletişim kuramadığım için
- 04 ( ) Ortaöğretimdeki yabancı dil düzeyim düşük olduğundan uyum sağlayamadığım için
- 05 ( ) Yüksek öğretimde başka bir yabancı dili seçtiğim için
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz) .....

28- Yabancı dil dersi ile ilgili karşılaştığınız sorunları nasıl çözmeye çalışırsınız? (Birden fazla seçenek tercih edebilirsiniz)

- 01 ( ) Dersin öğretmenine danışarak
- 02 ( ) Ailemde ve çevremde daha iyi bilen birine danışarak
- 03 ( ) Özel kurslara katılarak
- 04 ( ) Yardımcı kaynaklara başvurarak
- 05 ( ) Yabancı dilde yazılmış gazete, dergi vb. takip ederek
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....

29- Yabancı dili ders saatleri dışında, günlük hayatınızda ne tür kullanma imkan ve fırsatına sahipsiniz? (Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)

- 01 ( ) Yabancı radyo yayınlarını dinlerim
- 02 ( ) Yabancı TV kanallarını seyredirim
- 03 ( ) Yabancı dille yazılmış gazete, dergi vb. yayınları okurum
- 04 ( ) Yaz tatillerinde yabancılarla konuşurum
- 05 ( ) Hiç biri
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....

30- Cevabınız hiçbiri ise sebepleri nelerdir? (Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)

- 01 ( ) Radyo ve Televizyonda konuşulanları anlamak çok zor
- 02 ( ) Yaşadığım yerde konuşacak yabancı bulmak çok zor
- 03 ( ) Yabancı dille yazılmış yayınlar çok pahalı olduğu için alamıyorum
- 04 ( ) Tukarıda belirtilenleri yerine getirme imkanım yok
- 05 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz).....

31- Fakültede/Yüksekokulda gördüğünüz mevcut yabancı dil eğitimi ile, okulu bitirdikten sonra ne tür bir yabancı dil yeteneği geliştireceğinize inanıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)

- 01 ( ) Mesleğimle ilgili yayınları sözlük yardımı ile Türkçeye çevirebilirim
- 02 ( ) Konuşabilir ve konuşulana anlayabilirim
- 03 ( ) Anlayabilir fakat konuşamayabilirim
- 04 ( ) Anlatılanları yazabilir, okuduğumu anlayabilirim
- 05 ( ) Hepsi
- 06 ( ) Hiç biri

32- Size göre yabancı dil dersleri nasıl verilmelidir? (Birden fazla seçeneği tercih edebilirsiniz)

- 01 ( ) Temel gramer bilgilerine ağırlık verilmelidir
- 02 ( ) Mesleki yayın ve kitapları okuyup anlamaya ağırlık verilmelidir
- 03 ( ) Günlük ve meslekî konularla ilgili pratik (konuşma) çalışmalarına ağırlık verilmelidir
- 04 ( ) Bol bol çeviri yapmaya ağırlık verilmelidir
- 05 ( ) Anlatılanı yazma becerisine ağırlık verilmelidir.
- 06 ( ) Başka (Lütfen belirtiniz.) .....